

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bibliotheca Rhetorum

In quo Causæ Forenses, Liber Epistolarum, Liber Fabularum, Et
Oratiunculæ

Le Jay, Gabriel François

Ingolstadij, 1726

Causæ Forenses.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71049](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71049)

(1)

CAUSÆ FORENSES.

CÆTEROS INTER GAL-
LIÆ POPULOS

QUIS FERRE PRIMAS DICENDUS
SIT ?

CAUSA PRIMÆ.

In genere Deliberativo.

ARGUMENTI EXPLICATIO.

*Certatur inter præcipuos Gallia Populos
de Provincia, quam quisque Patriam
agnoscit, excellentiâ. Causa defertur ad
Judices, apud quos singuli pro Gente
suâ diligenter perorant.*

ACTORES.

VASCO.

AREMORICUS.

NORMANNUS.

PARISINUS.

PICARDUS *inexpectatus & im-*
provisus Intercessor.

JUDEX.

VASCO.

Ambulanti mihi nuper cum quibusdam è con-
taneis meis sermo fortè incidit, de Provin-
ciæ, quam quisque patriam agnosceret, ex-
cellentiâ, & gravis deinde orta controversia est.

A 4

Hic

Hic enim Aremoricam, Normanniam iste, alter Parisios patriam habet. Ego, quod beneficium reputo maximum, pro quo & immortales habeo Superis gratias in Vasconiâ sum natus. Animis inter disputandum incalescentibus, temperavi mihimet non mediocriter, Auditores; Nam, si ventum esset ad manus, & rem decerni ferro passus essem, dijudicata lis jam foret, & singulos, quotquot erant, Muscas ut, contrivissem.

At, ut est bona Vasconum indoles, putavi parcendum esse iræ & sanguini, & controversiam totam ingenio potius, quam armis, apud vos arbitros ac iudices esse dirimendam. Ac licet paucos è vobis Vascones agnoscam, ego tamen pro Vasconibus Vasco aucturus nullius iudicium reformido; imò cæteris ultro volensque permisi, meditari diu, multumque ut ad dicendum accederent; dum ipse ex tempore, & pauca tantum gentis meæ in gratiam sine ullo ordine differerem.

Sed quid agam, Iudices? unde potissimum exordiar tam breves inter, quas mihimetipsum præscripsi, orationis angustias? quem putatis servandum esse mihi dicendi modum? Ita multa statim occurrunt, quæ Vasconum gentem postulant cæteris omnino gentibus anteponi! Vultis ut incipiam ab ingenii dotibus? vultis ab indolis animique præstantiâ? vultis à gratiâ corporis? hæc enim omnia in Vasconibus summa nuncupantur, & revera sunt.

Agite enim verò, quanta vis ingenii in unoquoque nostrum, quam singularis perspicacia, quam ingenuus lepos elucet! Ut excogitamus feliciter! ut scribimus lepidè! ut acutè venustèque narramus! Atque id, quod dico, Iudices, usque
adeò

aded verum est, & ab omni suspitione vel mendacii, vel insolentis jactantiæ prorsus alienum; ut, si quid factum solerter, aut dictum ingeniosè, id contiuò Vasconibus tribuatur, quasi, mirabile quidquid est, credi non possit, nisi de Vasconibus memoretur. Scilicet nemo nascitur apud nos, nisi ingeniosus; &, quod in aliis rarus ac ferus esse solet longioris studii & improbi laboris fructus, id nobis insitum à naturâ ipsâ nullo labore nostro videtur.

Quid Vasconum solertiâ ac sagacitate notum magis, ac magis decantatum? Est aliquid uspiam tam invium, quò non penetreret? tam intricatum, quod non expediat? tam arduum, quod non superet? tam elatum, quò non evolet? Aliis opus est multis præfidiis rem ut faciant; opes, auctoritas, gratia nisi adfuerint, vel aggredi sustinent nihil, vel in mediis conatibus miseri deficiunt. Nos solâ freni solertiâ atque industriâ ad magna quæque Togæ vel Militiæ munera pervenimus. At in bello præsertim, Judices, quales sumus! Quot Vascones, tot Cæsares dixeris; quibus venisse ac vidisse satis est, ut vicisse pariter videantur.

De formâ corporis atque elegantiam dicerem pluribus, nisi jam actum agerem. Facite vel ex me uno de reliquis conjecturam, Judices; inspicite diligenter à capite ad calcem; diffusam toto corpore gratiam considerate. Neque mirum est, si in omni palæstrâ atque exercitatione excellimus, si cantamus bellè, saltamus eleganter, ludimus venustè, tractamus arma scienter; si in equo sedemus Alexandro Magno pulchrius. Ipsa loquendi ratio ac vocis sonus eas habent illecebras, ut Vasconibus, placere idem sit ac loqui. Quid ad hæc Normannus Judices? Ingenium, credo, venditabit vobis, seu fallacias potiùs ac dolo,

quibus incautos decipit, non Vascones. Prædicabit indolem assentationis melle conditam, quâ simplices ac bonos inescat, non perspicaces, quales nos sumus, ac cautos.

Quid Aremoricus? gens hominum minimè mala, Judices: de quâ religioni ducere, maledixisse: at non eâ perspicaciâ mentis, quæ venire nobiscum in certamen possit. Tale gentis ingenium, mihi credite, quale corpus est: bonum quidem ac probabile, non ita argutum, ædepol! ac delicatum.

Unum video Parisinum, Judices, qui umbra-tili quadam vel ingenii, vel indolis elegantia facere fucum possit. At qui genus hominum penitus inspexerit, is vernis ac recens natis floribus merito dixerit similes. Illi scilicet dum exoriuntur aut adolefcunt, perfringere oculos solent; verùm cum crevere tandem, omnem pariter cum annis leporem ac venustatem deperdunt.

Plura parco dicere Vasconum in gratiam, dicant illi vicissim pro se, si quid habent, aut potius, si consultum sibi velint, æternum conticescant.

A R E M O R I C U S.

Et erit aliquis postea, qui linguæ volubilitate atque ubertate sermonis Vascones longè principes esse neget? Audiistis, quotquot hic adestis, Viri illustrissimi, & inspexistis incredibilem dicentis industriam, venustatem oris, multiplicem ac variam peregrinæ vocis inflexionem, & mirificam totius hominis confidentiam. Quas quidem dotes neque nos crassiores Aremorici, neque quisquam eorum, opinor, qui in hodiernâ causâ descendunt Actores, confidat æmulari.

Me

Me certè (quid enim inficier) non minùs, quàm unumquemque vestrùm affecit Orator ille Garumnæ, qui me sic oblectavit, ut causam meam ne minimùm officeret. Etenim notum est omnibus, quàm parum habere soleat ponderis, quidquid id genus homines gariunt; aded eorum indoles tota ad illudendum est comparata; aded sibi vindicant, tanquam pro jure suo, ut falsa pro veris, incredibilia pro certis impunè gariant.

Itaque, quòd in hac Oratione tuâ à veritate deflexeris, id in te aded non reprehendam, ut potiùs laudandum existimen. Fecisti pro gentis consuetudine, morem patriæ retinuisi; sustinuisi apud omnes conceptam de te expectationem; dixisti ingeniosè, confidenter; risit percelebris hic clarissimorum Virorum cætus; plausit dicenti, gratulatus est; habes justam laboris mercedem; hac laude fruiere, quam tibi non invidemus, dum nos de Principatu, quò certè non aspiras, te non jam adversario, sed, si volueris iudice decertabimus.

Igitur, Auditores, ut ad rem nostram veniamus; cum non ea sit tam felix nostræ gentis indoles, ut jocularibus præstigiis, quod à Vascone factis lepidè factum non negem, animos vestros oblectare possim, eò me converto totum, ut veris ac solidis, quod ille neglexit, argumentis demonstrarem, quantum Provinciæ nostræ homines cæteris antecellant.

Atque utinam per tempus liceret omnes gentis nostræ dotes, decora omnia, quæcumque vel domi, vel foris tam prudenter, quàm fortiter facta sunt, commemorare, antiquitatem originis referre, laudare nobilitatem, facile quivis vestrùm intelligat, Aremoricæ nostræ Principatûs gloriam deberi. Sed quoniam temporis angu-

stis

stis ferendum esse sentio, necesse est breviorē inire me viam, & vim Orationis omnem his præsertim momentis coërcere.

Credo, Auditores, vestrum dubitare neminem; ut animus in homine pars longè nobilissima reputatur, ita, qui præcellat animo, eum cæteris omnibus potiorē videri. Animi verò ipsius quis neget virtutes censerī præcipuas Fortitudinem & Bonitatem, quas ego Aremoricæ gentis tam proprias esse contendo, ut reliqui in totâ Galliâ populi venire laudis hujus in contentionem non debeant.

Ac de Fortitudine primùm dicturus, quàm multa referre possim avitæ laudis monumenta, quibus gens nostra fortitudinis gloriam sibi vindicat. Hoc ipsum, quod ab omni penè ævo vulgò ferimus Britones nomen, unde nobis inditum, vel quid aliud sonat præter victoriarum insignia, quas nostri homines de majore Britannia olim reportarunt. Impatientes illi servitutis, & suæ libertatis amatores, jugum, quod imponere barbari meditabantur, detrectavere viriliter, & represâ felicibus auspiciis hostis superbi ferocia, rerum fortiter gestarum famam unâ cum ipso nomine in Gallias transmisere. Hinc verò quantum rebus Gallicis decus ac præsidium accessit, dum armorum nostrorum laude securitatem toti imperio præstamus ac gloriam. Fuit ulla gens in Galliâ tam famosa suis Ducibus, tam invicta bello, tot victoriis ac triumphis nobilitata? Sed quid ego hæc memorem, quæ notiora sunt & historiarum luce magis illustrata, quàm ut cuiquam obscura esse possint. Mitto pariter, quot heroes illa procreavit. Vos mihi instar omnium eritis, tu Guescline, tu Clifsoni, quos ego cùm appello, intelligitis ipsam fortitudinem fuisse appellatam:

tam: qui, quamdiu summam rei bellicæ præfeturam in Galliâ gesserunt, quantum imperio toti nomen, quantum apud omnes Europæ Populos Gallicæ virtuti famam peperere!

Quamquam prætereantur memoriâ, per me licet, quæ vetera sunt, Auditores; Aremoricæ gentis fortitudinem ex nostris temporibus æstimare. Agite, in his bellorum æstibus, in illâ sævientium undique armorum diuturnitate, cui nullum adesse finem ac modum tam graviter postulamus; quis demum in totâ, quàm latè patet, Galliâ populus strenuam magis, ac magis utilem navat rebus nostris operam Aremoricâ gente? quis se tam formidabilem conjuratis in nos hostibus exhibet? quis tam certam, tamque continuam ipsis cladem ac perniciem importat? Unam testabor urbem, eamque in nostrâ Provinciâ non primariam, unde plus fortitudinis ac roboris, quàm ex reliquis totius regni partibus emanat. Macloviopolim dico, Judices, cujus vel audito nomine, an non redit vobis in mentem, quantum nostrorum hominum fortitudini Gallia debeat.

Nam quid ego hîc memorem purgata infestis prædonibus maria? quid loquar raptas ex hostibus diebus propè singulis & in portus nostros prædas advectas? quid capta, vel depressa, vel incensa omni numero majora tam Batavorum, quàm Britannorum navigia enumerem? quid relatas toties navalibus in præliis victorias extollam? An cuiquam videbor vel ambitiosus præter modum, vel jactantior, quàm par sit, dum hæc prædico? an quidquam dictum est à me, quod vestris auribus atque oculis usurpare quotidie non liceat?

Senserunt certè hostes ipsi, quàm funesta sibi, quàm exitiosa foret vel ista pars Aremorici populi,
qui

qui ad evertendam funditus Macloviopolim nihil intentatum aut doli, aut sceleris reliquerunt. Meministis, Iudices, quibus Britanniaë Hollandiaëque parata sumptibus, quot impensis fabricata terribilis illa machina fuerit, quæ nitrato sceta pulvere, sulphureis plena cadis, vimque ferri immensam, & varia necis instrumenta complexa ineluctabilem mœnibus, ipsisque adeo civibus ruinam portabat. Tanti videbatur ad communem inimici fœderis securitatem ac salutem esse momenti, si urbem unam perderent funditus atque everterent. Sed de fortitudine nostra satis, Auditores, quam non insana temeritas, ut Vascones, non utilitatis ratio, ut Normannos, non ambitio futilis, ut Parisinos exstimulat, sed una indolis bonitas procreat & incendit; quod alterum, quantum pertineat ad gentis nostræ commendationem intelligite.

Neque enim existimate, Iudices, si quid fortiter gestum est unquam à nobis, aut temerariam, aut avaram, aut ambitionem fortitudinem extitisse. Nos belli necessitas, aut æquitas, nos charitas Patriæ & sociorum salus ad arma capienda hortantur, & incendunt. At non ita ruimus in hostem præcipites, ut in medio armorum æstu innatæ bonitatis obliti videamur. Hosti armato quam occurrimus audacter, devicto, subiectoque tam clementer ignoscimus. Vicisse, apud Aremoricos finis belli pariter & irarum est.

Quod si vel inter arma, quæ ferociæ & atrocitatis habent plurimum, tam placabiles hostibus, tam humani Aremorici esse solent; quanta amicos ipsos charitate, quam singulari benevolentia complectuntur! Ubi viget uspiam, quam apud nos, aut fides antiquior, aut societas arctior, aut amicitia constantior? Devinxis tibi unum è nostris aliquem, neque hoc tam difficilis operæ est, hunc tibi

sibi perpetuum in tempus devinxisti. Neque verò id profiteri vereor de nobis, tam insitam videri nostris animis humanitatem ac bonitatem, ut quidquid utriusque repugnat, ac contrarium est, id vulgò à nostris moribus alienum esse censeatur. Id porro tam verum, tamque apud nos in confesso est, Auditores, ut si quid unquam alicui nostrorum hominum excidat nativæ bonitati minùs consonum, quod vix evenire videas, nisi fuerit ille peregrinæ malitiæ contagiò corruptus ac depravatus, hunc in Aremoricâ natum esse nemo non neget. Adeò, quàm solenne est, si quis se jactantiùs extulerit, Vasconem; si quis commodis impensius studeat, Normannum; si quis se amet plusculum, Parisinum appellare; tam insedit hæc omnium animis opinio, Aremoricorum, nisi quis bonus sit, esse neminem!

Ergo quis nobis hanc invidet laudem, ut boni inter cæteros Aremorici censeamur? Parisini, credo Palmam hanc nobis auferent, & placidam indolis suæ comitatem prædicabunt? Equidem, fateor, Auditores; non sunt illi feroces naturâ suâ, nec inhumani: temperato imprimis, miùsque nati in solo moderationis nonnihil atque etiam comitatis ab ingenio loci mutuuntur; tamen quis inficias eat, esse illos plerumque amantes plus æquo sui: quo fit, ut, dum se admirantur, ac depereunt præter modum, minùs ad colendos alios & amandos comparati videantur.

Superfedeo pluribùs, Judices; & quoniam Fortitudinis ac Bonitatis gloriam Aremorici pro jure suo sibi vindicant, statuite, quàm meritò gens nostra cæteris Galliæ populis præferenda sit.

NORMANNUS.

Fuit hoc semper luctuosum nescio quod virtutis fatum, Judices integerrimi, ut perpetuis male-

malevolorum hominum obtreccionibus obiceretur. Id tamen, an querar apud vos hodie, an mihi potiùs, genitrici meæ gratulabor, dum quotidianis adversariorum calumniis video Normannos provocari? Durum est quidem atque intolerabile, non posse virtutem sequi, nisi cum invidiosâ hominum gente conflictandum sit; hanc verò sortem habere cum ipsâ virtute communem, debet perhonorificum videri. Nam cum nulla sit in universo terrarum orbe natio, cui plus vel ingenii, vel indolis bonæ natura inleverit, quam nobis, idque ipsum inficiari palàm adversarii non audeant, hanc ineundam duxerunt de Normannis maledicendi viam, ut dotes illas præstantissimas, quibus excellimus, pejorem in partem inverterent.

Audiistis ipsi vestris auribus, quàm duriter, & acerbè nos habuerint, quanto cum dedecore traduxerint, quàm malitiosè geminas illas virtutes interpretando in proxima vitia detorserint. Quare ut apertè vobis persuadeam, Judices, nullam esse in Galliâ gentem, quâ Normanni superiores videri non debeant; hoc unum mihi faciendum incumbit, ut illas, quibus insitam nobis, tum ingenij præstantiam, tum indolis bonitatem impetunt, criminationes diluam, & ab una invidia profectas esse demonstrarem.

Ac de ingenio quidem nostro ita sentiunt homines malevoli, ut nos, dum nec hebetes planè, nec plumbeos nasci profitentur ultrò, eâ, quam adepti sumus, facultate abuti crimentur. Næ liberales illi profectò, qui saltem aliquam ingenij laudem nobis non inviderint. Viderunt enim verò Accusatores non imperiti, quàm temerè stoliditatis ac stultitiæ Normannos insimulassent, apud quos nemo, nisi ingeniosus ac prudens nascitur.

scitur. Nōrunt non esse de nihilo, quōd suam in Normanniā sedem posuisse Sapia nuncupetur. At ecce inclamantes audio, & exprobrantes nobis, quōd callidi prāter modum ac vafri, quōd rebus nostris nimium attenti, quōd in fruendis dolis ac fallaciis solertes plerumque & eruditi videamur. Magnum enim verō crimen, Iudices, propter quod, non debitā modō supra gentes cāteras excellentiā privari mereamur, sed in longinquas etiam, si superis placet, terras amandari.

Id tamen, dum obijciunt illi, quid faciunt nisi innatam nobis prudentiam, atque industriam invident. Dolet illis nimirum, quōd in rebus singulis cernamus acutiūs, quā ipsi possunt homines oculati atque perspicaces; quōd tueri res nostras sapienter, quōd easdem solerter promoveri noverimus; quōd apertum latus offeramus nemini; quōd laqueos ac pedicas, quibus illi circumveniri se sinunt, cautē declinemus. Nempe, ut placeamus viris illis honestissimis, ut eorum aucupemur gratiam, ut eorum probari iudicio, collaudarique digni simus, imitabimur stuporem ipsorum atque imprudentiam; circumduci nos patiemur alienis fraudibus, cedemus de jure nostro, & pretiosum illud, quod accepimus, & Superis ipsis acceptum gratulamur, sapientiā munus inertī languere in otio sustinebimus? Hoc porrō velle, quā iniquum est, Iudices integerrimi, quā alienum est ab aurē illā mediocritate, quā nos sedulō Normanni profiteremur.

Agite, enim verō, an dotes illas, quas gentes cāterae natali solo accepas debent, malignē detrimimus? An Aremoricis quadratos pugnos, laceratos ingentes, paratum adversus quaslibet nodos

B

forum

forum etiam fustium procellas caput, contractam idoneamque luctæ vel pugillatui corporis brevitate, an Vasconibus Hispanicam ac turgidam oris conformationem, scurrilem plerumque jocandi modum, peregrinum vocis sonum, & ad captandos ineptorum risus aptissimum; an Parisinis cultus illos elegantiores, linguæ subtilitatem, umbratilem desidiam invidemus? His dotibus gaudeant, per me licet, dum divinâ saltem Normannicæ sapientiæ particulâ frui nos patiantur.

Quanquam quid hæc persequor operosius, Judices? Hoc ipsum, quod temere criminantur in nobis rerum nostrarum studium, itane gentis Neustriacæ proprium est, ut, si vitium illud est, eo præter Normannos laborare nemo videatur? Dicite, amabo vos, quæ natio, quæ gens, quæ tellus eo infecta veneno non est? An Vascones? qui lætioris fortunæ sortem, si quam adepti sunt, hanc uni plerumque industriæ acceptam debent? An Parisini, apud quos tam multis in locis rei solerter faciendæ disciplina traditur? An Aremorici, quibus est illud veluti propositum quoddam heroicæ prudentiæ facinus, fallere ut Normannum possint?

Atenim rursus objectant, neque enim ullum faciunt maledicendi finem, qui Normannos impetere tam malitiosè solent; atenim, inquam, rursus objectant, malis utimur ad res nostras artibus, mendacia, dolos adhibemus, cum opus est, neque dubitamus aut veritatis, aut bonæ fidei dispendio, quod è re nostrâ sit, procurare. Quæ vox illa tandem, aut ubi sunt illi Normanni, quibus id objici meritò possit? O si quos ejusmodi infelix aliquis Neustriæ angulus eduxisset! ut exularent statim à nobis, ut peregrinas longiùs in ora amandarentur! ut Parisinorum, aut Vasconum in grege

grege cum ejusdem farinae hominibus delitescerent! ut meritas nequitiae suae poenas exsolverent! Neque enim minus amica Normannis probitas, & fides minus incorrupta, quam expers fuci dolique prudentia.

Et fructus sunt illi scilicet suavissima illius indolis, quam nobis etiam invident homines malevoli, & quam inficiari palam, quia non possunt, criminari saltem, & pravum in sensum conantur detorquere. Notum est omnibus, quam idoneam hominum societati, quam aptam ad vitae communis usum, quam facilem ac flecti ceream alienam voluntate indolem nacti simus. Hoc quidem non negant Normannicae virtutis aemulatores invidi; sed pusilli abjectique in nobis animi indicium calumniantur. Scimus collaudare quae bona sunt, quae mala sunt, prudenter dissimulare; arridere gaudentibus, lugentibus amicè collacrymari. Hoc quoniam hominibus illis non placet, Normanni, inquam, natio comæda est, larvata, personata. Facit morum nostrorum suavitas, amabilitas indolis, ingenii quaedam comitas & affabilitas, ut in benevolentiam cujusque adrepamus, devinciamus animos, & potentibus illecebris in partes nostras pertrahamus. Quid aiunt Parisini? quid Aremorici dicitant? quid Vascones mentiuntur? Quod facimus cumque, mera cavillatio, mera adulationis est. O infelices Normannos, quibus, cum suavissimo virtutum comitatu, virtutis fructu frui non liceat!

Tamen in Normannos insurgant, quantum volent, iniqui obrectatores, nihil nos vel ingenii, vel indolis, quam accipimus à Superis, poenitebit. Atque ut norint adversarii nostri, quantum & bonitati causae & iudicium aequitati confidamus, parcemus in eos maledicta congerere, qui nos

maledictis appetierunt; & unâ virtute contenti, virtutis etiam præmio, si oporteat, ultro libenterque carebimus.

PARISINUS.

Quid prius mirer, aut quid mirari magis conveniat: Judices æquissimi? novâne ac singularem prorsus istorum hominum in dicendo confidentiam, an vestram in eisdem audiendis humanitatem atque patientiam? Nam quis ferat, amabo vos, eò venisse temeritatis peregrinos, atque alienigenas, ut in urbe totius orbis facile primariâ de principatu originis contenderent; ipsosque civitatis ejusdem indigetes Judices atque arbitros non vererentur, quorum non iudicium modò, sed vultus etiam atque oculos pertimescere debuissent.

Equidem diù multumque dubitavi, Judices, num fuitiles inani verborum pompâ oratiunculas confutandas aggrederer, & tam perspicuam apertamque Parisini juris antiquitatem ullo orationis præsidio confirmarem? Verùm ne fortè ex meo silentio occasionem illi raperent efferendi sese jactantiùs, pauca Parisinorum in gratiam Parisinus ego sic loquar, ut non tam jus tueri dubium contra temeritatem atque audaciam, quàm oblatum collaudandæ patriæ locum videar lucro apposuisse.

Tamen nolite expectare, Judices, ut reverendam civitatis hujus antiquitatem, quam à Trojano Paride quidam repetunt, ut superbam monumentorum varietatem, ædificiorum magnificentiam, palatiorum multitudinem extollam; ut nobilitatem populi, opes, fortunas vobis ostentem. Hoc unum habeo dicere, quod citra omnem

omnem jaſtantiae ſuſpicionem prædicari de civitate Pariſienſi, de nulla alia pronunciarî poſſit; quòd non Europæ tantùm, ſed totius orbis caput haberi debeat; quòd Galliae oculus, ſedes majeſtatis, aulae domicilium, præclararum artium officina, ingenij politioris habitaculum, doctrinae palæſtra, lepôris, elegantiae, venuſtatis, inſtitutionis bonae ſchola omnium calculo nuncupetur.

Et verò ubi gentium tandem Regum majeſtas tanto apparatu ac ſplendore ſe prodit & explicat? ubi viſitur politior Aulicorum cœtus? ubi vigent acriùs Literarum ſtudia? ubi liberales diſciplinæ diligentius excoluntur? ubi perficitur ingenium accuratiùs? ubi Juventus feliciùs educatur? ubi denique lepor, elegantia, concinnitas magnificentius dominantur?

Jam percurre, ſi voles, ſingulas Galliae provincias; Europam totam perluftra. Sed quid Galliam, quid Europam dico, orbem etiam univerſum ſcrutare diligenter. Invenies aliquem uſpſiam populum, apud quem aut indolis ſuavitas major, aut amabilior morum docilitas, aut propenſior, vividiôrque ad omnem virtutis cultum alacritas eluceat, quàm apud Pariſinos? Hic pietas ſine affectatione, gravitas ſine arrogantia, magnificentia ſine oſtentione, candor ſine fallaciâ, prudentia ſine ſimplicitate, ſuaviſſimus denique virtutum omnium comitatus, ſine ullo vitiorum contagio effloreſcit.

Verùm quid hîc immoror, aut quid adjiciam plura ad gentis noſtræ commendationem, dum illi ipſi, qui Pariſini populi gloriam verbis elevant, eandem factis omni prædicatione efficaciùs extollunt? Quotus enim quiſque eorum eſt, qui verſari Pariſijs non amet & annumerari nobis-

cum non gloriatur? Quo studio nostræ consuetudinis suis illi de provincijs Parisios conuolant? quàm ægrè, quo bonæ urbis desiderio in easdem recedunt aut necessitate temporum, aut rei familiaris inopiâ? Videas, qui parcè vivant apud se, duriter se habeant, qui delitescant rure multos per annos, defraudentque genium, ut comparare aliquid unciatim possint, unde victitare nobiscum aliquamdiu Parisiis liceat. Scilicet notum hoc ipsis, spectatumque est, & meritò quidem, Judices, tamdiu se rudes atque impositos fore, donec in hac nostra urbanitatis ac lepōris officinâ culti fuerint ac perpoliti. Videre mihi videor famosas illas, & omnium gentium præconijs celebratas Athenas, quò ex universis orbis partibus spectatissimi quique viri ita confluerent, ut nemo vel ad ingenij, vel doctrinæ, vel elegantiae famam posset aspirare, nisi in illâ artium omnium palæstrâ prius fuisset exercitatus.

Insicias eant per me licet, & orationi reclamæ meæ vel Normanni, vel Vascones, vel Armorici, quorum hic magnam video vel intra domesticos hujus Lycæi parietes multitudinem congregatam. Est eorum aliquis, quem nostræ urbis pigeat? cui desit hic aliquid ad bene, beatèque vivendum? qui præclare secum actum non putet, si domesticos Parisiis penates figere in perpetuum liceat?

Quare videte, amabo, Judices, si qui fortè hic essent, quod ego non crediderim, gentem in nostram minùs liberaliter affecti, ne, si quid pejus in Parisinos statuunt, sibi ipsis contradicere, & quod suâ agendi ratione palàm approbant, id tacitè malignis ac sinceris parùm iudicijs improbare videantur.

PICAR-

PICARDUS

Inexpectatus & improvisus Intercessor.

Ergo sic despiciunt nos Picardi? dum illi de Principatu acriter inter se contendunt, nos interim inertes ac lenti otiamur? ô Picardorum fors luctuosissima! Itane verò inventum esse neminem, qui nostras partes ageret, & illatam provinciae nostrae injuriam vindicaret? Exoriatur aliquis in tam florenti juventute dignus ultor nostri nominis! Nemo se offeret? nemo illorum hominum fastuosam sagacitatem retundet? Tamen non inulti moriemur. Ipse, ipse, quamvis sciam in totâ gente nostrâ inferiorem esse me neminem, pulpitam conscendam. Date locum, atque imparatus licet, ex tempore perorabo. Si natura negat dabit indignatio, unde exultantes juveniliter derisores illos aggrediar, superem, deijciam.

Itane verò contemnendi vobis videmur, homines belluli ac polituli? Ut mihi movistis bilem, dum fucatâ ac cerussatâ oratione nugae vestras divenderetis! Hic ingenium scilicet, ille corporis elegantiam, alius fortitudinem, alter auream indolis bonitatem, quasi res suas ostentârunt. Atqui scire vos oportet, hoc esse Picardorum fatum, ut nulli vestrum hac in re cedere videantur.

Ac de ingenio primùm quoniam illi tam acriter disputant, atque res inter suas nobilem illam supellectilem annumerandam putant; agite, quaeso vos, Judices, quâ tandem in re positam ingenij vim, aut quem ingeniosum esse creditis? Eùmne, qui confectetur ambitiosius inanes sententiarum flosculos, magnificam verborum

pompam, futilem ac ludricum totius orationis apparatus, quem illi tam insolenter extulerunt? Ille, ille ingeniosus est, qui præditus bono, ut ajunt, sensu; qui benè comparatus à critirio, qui rectam singulis in rebus adhibere nôrit iudicandi normam ac regulam. Hanc porrò laudem nobis quis invideat, Judices, aut quis venire nobiscum in contentionem confidat?

Elegantiam corporis ac politulam formæ venustatem, quem Vascones & Parisini tantopere jactitant, nihil moror: nôvi quàm parùm isthæc ad veram laudem pertineant, &, quæ ipsi non fecimus, vix ea nostra puto. Tamen nolite superbire insolentiùs elegantuli homunciones; sunt & in patria nostra, qui nihil in eâ re vobis cederent. Ac licet fieri de cæteris ex me conjecturam non velim; tamen nihil video, quod in hac nostra mediocritate tantopere sit contemnendum.

Quamquam ferrem æquiùs, judices, elegantulos ac politulos haberi pusiunculos istos, nisi etiam & fortitudinis laudem sibi impudenter arrogarent. Egregium enim verò fortitudinis domicilium, tantula delicatiorum hominum corpuscula! Næ consultam parùm illi æstimant naturam, Judices, quæ tanto hospiti tale præparasset hospitium! qui plenos nervis ac robore lacertos, amplum ac spatiosum pectus, latos humeros, ac cætera corporis firmamenta ostentare possunt, illi, per me licet, fortes ac generosi nuncupentur. Sed quid ego hæc disputo verbosius? Est aliquis vestrùm, qui facere cum Picardis fortitudinis periculum velit? qui conferere nobiscum manus audeat? filetis, obstupescitis? Ne Vasco quidem hiscere contra quidquam confidat. Prudenter vos quidem ac consultò facitis; neque ii pariter

ter sumus, quibus rixæ contentionesque placeant.

Tamen hoc restabat unum, Judices, ut illi candorem ac bonitatem indolis Picardis inviderent. Quo quid iniquius, amabo vos, quid alienum magis à communi hominum opinione jactari poterat? Quasi sit aliquis uspian, qui nesciat, tam esse propriam Picardiæ bonitatis laudem, ut boni κατ'εξοχήν Picardi nuncupentur! Atque utinam non tam boni semper, Judices! Si quis est in nostrâ gente nævus, is ab una bonitate profectus potuit videri. Quamquam nihil piget; juvat vel aliquo nominis nostri dispendio, bonitatem tueri tanquam nostram posse.

Non ego vos morabor oratione longiori, Integerrimi Judices. Facite, quæso; ut quanto contumeliosius despectam in hac controversiâ gentem nostram sensistis, tanto illustriorem in Picardos sententiam feratis.

ARBITER ET JUDEX

Controversia.

Non est illud novum & insolens, quòd inter eos, qui varias orbis regiones incolunt, de prerogativa patriæ, quam singuli agnoscunt suam, frequentes ac vividæ contentiones oriantur. Est hic ipsius naturæ sensus, quæ ut neminem patitur esse eorum immemorem, à quibus vitam accepit, ita nec terram illam, quam quisque nascens primùm aspexit, cujus adolevit in finem, cui munera debet, quibus fruitur, sinit oblivisci. Quare adeò reprehendendum non putem studium illud, quo tuendæ & supra cæteras extollendæ patriæ suæ nobilissimi Juvenes exarse-

B 5

runt,

runt, ut dignum laude, dignum ingenuis ac liberalibus animis esse judicem. Verum nec cæcus, nec injustus esse debet hic amor natalis soli, qui vel temerè sentiat de suis, alienisque rebus, vel iniquum de iisdem iudicium ferat.

Equidem sensimus, vos, quotquot estis, oculatos inprimis ac perspicaces in pervidendis rerum momentis, quæ singulorum causæ suffragari poterant. Non latuit Vasconem nativa illa ingenij sagacitas atque solertia, quam rebus suis promovendis illi Galliz ulterioris incolæ non infeliciter adhibent; extulit inprimis insitas genti suæ dotes corporis & animi, quæ perstringere oculos, & facere fucum solent: prædicavit confidenter præfractam illam urbanæ frontis audaciam, quam nullus repulsæ metus perturbet, nec tentati temerè plerumque operis irritus labor infringat. At non vidit, aut certè dissimulare visus est externa illa, quibus Vascones gloriantur, vel corporis, vel animi ornamenta, non ab similia videri nascentibus identidem ex improvviso in mediâ aëris regione facibus, quarum illud fatum est, ut curiositatem primò moveant, & admirationem; mox dum resolvuntur, & evanescent, vanitatis suæ atque inanitatis admonent.

Meliorem in Aremorico fidem experti sumus. Nam ingenij politioris elegantiam, facundiam in dicendo, in jocando dicacitatem rebus in suis numerandas non putavit. At fortitudinis gloriam atque indolis bonitatem ita sibi vindicavit tanquam suas, ut in utràque non modò cuiquam non cederet, sed etiam superiorem agnosceret neminem. Hoc porrò tamne verum est, quàm ille profiteretur? Absit ut Aremoricæ genti, quam magno semper duxi ponendam in loco,
ego

ego detraham, aut quidquam laudis illius, quam meretur, deterere videar. Scio minimè malos esse Aremoricos; imò probitatem in ipsis, fidem, devotum in amicos studium agnosco, & veneror: At propensam illam ad benè merendum voluntatem, quâ potissimum illi gloriantur, numquid exoptulare verè possit sic exhaustam videri suæ gentis in gratiam, ut ejusdem gloria minùs ad cæteros pertineat? Quod spectat ad fortitudinem, quam rebus pelago præclare gestis consignatam imprimis fuisse Aremorici jactitant, nemo certè hanc ipsis invidet laudem, aut de regno Gallico bene meritis ultrò non gratuletur. Tamen ad acuendos, stimulandósque heroum istorum animos plùsne virtus ipsa, quàm utilitatis illecebra valeat, contentiosam movere quæstionem abstinemus.

Laboravit in eo tota Normanni industria, ut, quam malitiosi homines inusserant suæ genti subdolæ mentis, suisque commodis servientis animi calumniam, depelleret. Dolet illi nimirum hoc sibi vitio dari, quod apud ipsum summæ sapientiæ specimen est; tamque insitum homini putat esse res promovere suas, dum occasio commoda se offert, ut miretur id in se tanquam vitiosum incusari, quod in omnes, quodcumque nacti sunt solum, cadere necesse sit. Hoc porrò si Normanno condonabimus, ut candidæ & ingenuæ mentis laude perfruatur; si neque eo incusandus nomine videbitur, quòd utilitati propriæ studeat præter modum; an continuò Principatus prærogativam feret, & cæteris, quibuscum ipsi hodie contentio est, anteponendus censebitur? Non est, mihi credite, tam ambiuosa gens illa, ut priores partes sibi vindicet, si modò ingenij sui atque indolis obtrectatoribus os occluserit.

Imò

Imò quoniam ita comparatos Normannos experimur, ut solâ virtute contenti, virtutis præmio ultro lubentèrque carere sustineant; ne ipsis hanc invidemus gloriam, ut cum cæterarum virtutum comitatu singularis modestiæ conscientiâ perfruantur.

Et Picardum laudis æmulatio stimulavit: homini si creditur, debetur genti suæ contentionis hodiernæ palma, nec sine gravi offensione Picardia potuit principatu frustrari. Extemporalem ingenii fœtum, acres animos, nec impolitam, pro gentis indole, Orationem suspexistis. Tamen putatis rem actam seridò, aut tantam esse Picardo fiduciam, ut reliquos inter Galliæ populos prærogativam ambiat? Ego non temerè forsan suspicer, fecisse innatum patriæ amorem, & insitæ bonitatis mentem consciam, ut doleret nullam haberi de provinciâ suâ quæstionem, & Picardos nullo reputari in loco, qui ubi agitur de gloriâ, silentio præterirentur. Quare, ne qua sit hominibus bonis exoptulandi causa, noverint esse se eo apud nos in pretio, quo decet, tamque verendos apud omnes, quàm amandos videri.

De Parisinis una moveri deinceps controversia possit, Judices, & quem inter omnes, qui primas sibi vindicant, tenere debeant gradum, dirimendum superest. Mihi porrò visâ est, credo item & vobis, dicentis oratio pro tuendâ urbe regni primariâ, verecunda inprimis ac modesta, qui non tam in celebrandis gentis suæ moribus, quàm in ipsâ locorum, quæ nactus est, commendatione moratus sit. Tamen quis neget Parisinos habere multa, quæ citra cujusquam vel invidiam vel offensionem laudanda videantur. Est uspiam urbs aliqua, quæ tam moratos, tam candidos, tam in omni vitæ commercio commodos cives & expe-

expetendos ferat! ubi suavitas indolis amabilior, polioris cultus major elegantia, festivior ingenii viget amenitas? Est aliquis in provinciis educatus tam feliciter, qui sibi ad humanitatis ipsius perfectionem deesse aliquid non putet, quamdiu Parisinos inter excultus ac perpolitus, inde bonarum artium gustum ac saporem non contraxerit. Sed quoniam ista pro jure suo ambitiosius sibi non arrogat Parisinus Orator, hæreamus inter eos limites, quos ipse sibi præscripsit. Laudavit antiquitatem hujus urbis, majestatem, apparatus, magnificentiam; commendavit multitudinem civium, nobilitatem, elegantiam, comitatem. Extulit tot celebres Academies, in quibus excoluntur ingenia, erudiuntur, perficiuntur; tot officinas omnis generis artium, quæ naturam æmulantur tam solerter, penè dixi, vincunt ac superant. In quo quis ipsius Orationi reclamet, aut venire dignitatis in contentionem confidat? Quanquam ex ipso litigantium judicio, quid de Parisinis sentire conveniat, æstimemus. Agite, quotquot estis; si vestra vobis provincia tantum placet, quid juvat immorari Parisiis cum fastidio? Repetat unusquisque Penates suos, & illic beatam ac felicem sine rivali vitam exigit. Quid exteris invisasque sedes tot sumptibus incolitis, quibus bene esse licet natali in solo, & vestros inter populares amorem patriæ dulcissimum explere? Sin verò vos tanta gentis vestræ ceperunt tædia, vivere nobiscum & nostris institui moribus lucro apponitis, fateamini necesse est, nullum in totâ Galliâ populum esse Parisinis præferendum.

HORA.

HORATIUS SO- RORICIDA.

CAUSA SECUNDA.

In Genere Judiciali.

ARGUMENTUM.

Partâ de tribus Curiatiis victoriâ, cum eorum onustus spoliis Horatius urbem ingressus esset, in Sororem Virginem incidit, que desponsa uni ex tribus Curiatiis fuerat. illa cognito super Fratris humeros paludamento sponsi, quod ipsa confecerat, solvit crines, & suo sponsum nomine mortuum flebiliter appellat. Movet feroci Juveni animum comploratio Sororis in victoriâ suâ tantôque gaudio publico, strictôque protinus gladio Puellam transfigit. Horatius perduellionis reus accersitur à Duumviris, & morte damnatur.

natur. Provocatione certatur à Duumviris ad Populum, qui Horatium absolvit.

ACTORES.

M. VALERIUS, Ater è Duumviris Horatii accusator.

P. HORATIUS, Perduellionis reus.

P. HORATIUS, Horatii Perduellis Pater ac Defensor.

TULLUS HOSTILIUS, Rex Romanorum.

M. VALERIUS,

Alter è Duumviris P. Horatii Accusator.

SI quis unquam, Rex æquissime, vòsque aded, quotquot hic adestis, Quirites, molestam ac difficilem accusandi provinciam, & odiosum detrahendi etiam de amico officium expertus est; nunc mihi certè invisum in primis accusatoris nomen & plenum acerbitate durissimâ munus debuit videri. Etenim sentio totam oneris illius gravitatem, quod mihi ratio communis utilitatis imponit; video quàm alienum sit ab ipsâ humanitate, virum optimè de patriâ meritum, libertatis publicæ vindicem ac tutorem, eundem mihi arctissimo necessitudinis vinculo conjunctum Perduellionis reum accusare. Verùm idem ille patriæ amor, cujus causâ Horatius suum præsentissimo

imo

limo periculo caput objecit, cui sororis unicæ vitam putavit esse immolandam, idem, inquam, amor ille patriæ me cogit, ut debitas ab eo pœnas repetere non dubitem, cui lauros perennes parta cum victoriâ Populi Romani libertas videtur postulare.

Igitur miretur nemo, si, quam celebranda recenti victoriæ vocem ultro commodarem, eadem nunc ad increpandum victoris parricidium, & poscendam judiciorum severitatem utendum judicaverim. At Te, Rex sapientissime, vósque integerrimi Judices, considerare diligenter velim, quid præsens tempus à vobis, quid tota retro posteritas per me deposcat; vestrum est in hodierno exemplo statuere, quid de scelere omnium maximo sit deinceps sentiendum.

Hic verò disputare tecum acriùs, Horati, non velim, quàm parvi fuerit animi, quàm indignum conditione tuâ, quòd vir in Puellam, armatus in inermem, quòd ferox ac recenti inflatus victoriâ in afflictam, & vix dum extincti sponsi morte desolatam insurrexeris; atque hinc vide, quàm non ego sim iniquus reo, quàm non molestus accusator.

Alia sunt, Quirites, gravioris cujusdam ponderis ac momenti, quæ orationem ad se convertant totam, nec in aliis rebus evagari patiantur. Id porrò flagitii genus, quòd vestram hodie vindictam exigit, est ejusmodi, Judices, ut quoniam in civitate nostrâ nullum habuit ad hunc usque diem exemplum, nulla in auctores pœnarum ratio decreta sit. Putârunt nempe sapientissimi majores nostri, tam alienum esse à Romanâ virtute parricidium, ut nullo coërceri supplicio, nullâ propositâ pœnâ deberet prohiberi. Quod enim

vita

vita natura omnium in animis jam diu proscriptisset, idem non videbatur cadere in civem Romanum posse, qui hostilem fundere sanguinem, non propinquum, aut etiam fraternum didicisset. Si tamen tam sanctos refringere limites unius hominis non pertimuit audacia; si vidimus hodie sub oculis nostris admissum, quod fieri posse nemo vestrum attimasset; videte, Judices, nisi quamprimum obstat justa severitas, ne malum impunitate crescat, & tam perniciosum inusitati facinoris exemplum latius propagetur.

E enim ea est Romani Imperii conditio, ut licet propinquitatis vinculo, ac communione sanguinis cum populis circumadjacentibus gaudemus, graves tamen cum ipsis interdum gerere inimicitias, & mutuas ruere in caedes vel inviti ac reluctantes adigamur. Nam cum rerum feliciter gestarum gloria soleat vicinorum oculos perstringere, & quidquid æmulum laudi ac potentiae accedit, id ipsum auferri sibi existiment; nulla vel affinitatis necessitudo, vel sanguinis propinquitas impediatur, ne, dum alienis vicissim incrementis volunt obistere, gravissimas utrinque dimicationes sustineant. Quæ cum ita sint, quis non videt; quis non intelligit, nemini deinceps fore licitum, suorum ut lugeat funera, & sublatos armorum fato propinquos desideret? adeoque jus illud omne, quod innatum nobismet ipsis videri possit, ut nostram in propinquos charitatem ac pietatem significemus, unius temeritate facti, unius hominis scelere atque insolentia penitus esse sublatum?

An verò privatum hominem tantum habere cives in suos juris, ut durissimum cæteris omnibus jugum imponat? Tunc igitur, Horati, hostilem impetum à patriæ mœnibus repulisti, ut eandem

C

dome-

domestico furore violares? tunc victoriam de hostibus reportasti, ut eadem civium in perniciem abutereris? tunc conclamaram jam penè hujus urbis libertatem vindicasti, ut eidem tali facinore gravioris servitij metum injiceres? O urbem miseram! ô infelicem patriam! ô acerbam nimis gentis nostræ conditionem, cui neque vinci, neque vincere sine civium pernicie ac libertatis exitio deinceps licebit! Quid enim posthac Juventus Romana naturâ suâ ferox, & impunitatis expectatione confirmata non audebit? quos cupiditati suæ fines, quos impotentia frænos imponi poterit? Quis erit victori modus, cui rerum bene ac feliciter gestarum gloria novam innata ferocia insolentiam adjiciet? Victoriæ scilicet ac triumphorum in umbrâ tutus cædes, rapinas, parricidia, & si quod aliud robustioris improbitatis excogitari facinus potest, impunè perpetrabit.

At enim infelix Soror spolia desponsi sibi conjugis sanguine cruentata sine dolore aspicere non potuit: ô scelus! occisum à Fratre luxit conjugem, ô impietas! flebilibus lacrymis sponsi manibus parentavit; ô flagitium nullo satis gravi supplicio expiandum! Tunc ergo, Horati, pietatem vitio, virtutem crimini vertendam arbitraris? an non aliquid de victoriæ ferocia remittere te, ut liberum Sorori tuæ dolorem permitteres? an non vel patriam ipsam tantisper oblivisci, ut aliquid naturæ, aliquid pietati conjugum indulgeres?

Sed esto: peccarit illa, dum cruenta sponsi sanguine spolia execrata est. Nihilne sibi vindicet muliebris infirmitas, nihil sexûs imbecillitas exoret: Nihilne sibi postulet ignosci amica Soror, quæ conjugis in Fratre interfectorem agnoscat?

Non

Non ergo visum est satis, si immoderatè dolentem verbis castigares, si nimium & intempètivum amorem reprehenderes, nisi auctoritate propriâ Judicis ac tortoris vice fungereris, nisi per summum nefas propriam in Sororem ferociter insurgeres, nisi crudeles ac parricidales manus tam propinquo sanguine cruentares?

Sed quid adjiciam plura? Vides enim verò satis, Rex æquissime, pro tuâ, quæ singularis est, perpicaciâ, vides, quid æquitati, quid patriæ, quid regiæ auctoritati, quæ omnia Horatius violavit hodie, debeas. Itaque parco ulterius persequi tantæ atrocitatis supplicium, cui vix ulla par pœna possit inveniri. Non peto iterum atque iterum parricidii tam atrocis auctorem capitali sententiâ multari, quem humana jam divinâque jura morte damnarunt. Unum oro, ne te pigeat vel victorem plectere, qui parricidii immanitatè victoriæ gloriâ obscuravit. Nihil te retineat libertas Populo Romano vindicata, quæ non tam Horatii virtute parata, quàm singulari quodam Romanæ urbis fato, vel concessa, vel potius conservata videri possit.

P. HORATIUS,

Perduellionis Reus.

O duram rerum humanarum vicissitudinem!
 O deplorandam sortis levitatem & inconstantiam!
 Ecce reus capitis vestrum in judicium accerfor,
 Quirites, qui vestra omnium capita ab interitu
 vindicavi! Mihi fatalis & funestus dies hic claudii,
 qui tam ferenus, tam fortunatus primùm
 exiit! Ecce in servitutem libertas, victoriæ
 ampus tetrum in carcerem, triumphî pompa lugubrem

C 2

gubrem

gubrem in apparatus, currus victori debitus in infame patibulum commutatur !

Noli tamen existimare, Rex fortissime, neque vos, Quirites, quoi quot hic adestis, arbitrari; hac me venisse mente vestrum in conspectum, vel ut facinus, de quo nunc arguor, excussem, vel ut paratam pro eo facinore pœnam indignâ prece coner declinare. Loquitur pro me satis maectatus hac ipsâ manu superbus hostis; causam agit meam parta recenti victoriâ communis libertas; Patria ipsa servitutis metu vindicata, in tanto liberatoris sui periculo, nec conticescit, nec vitam, quam me exorare pigeat, non precatur. Nam cur ego vel vitam orem, vel mortem deprecer, qui nec dignum morte egerim quidpiam, nec quidquam indignum vitâ patraverrim. Scilicet vertatur hoc mihi in probum & in dedecus, quod gloriosissimum debuit reputari ?

Athenim occisa Soror, & manu Fratris occisa. Fateor, Quirites; nec fateri me pudet: nec facinus, si liceat, infectum velim. Feci enimverò, non temerè, sed iudicio; non per iracundiam, sed deliberatâ voluntate; feci quod Patria quâcumque propinquitate sanguinis propior ac carior postulabat. Urbis dedecus, labem patriæ, pestem atque exitium publicæ libertatis sustuli, maectavi, exterminavi.

Et hoc mihi tanquam indignum homine Romano facinus quisquam exprobet: Soror illa sit mihi nimirum, aut hoc nomine digna reputetur, quæ vivere superstitem è tribus fratribus unum expostulat? quæ maectatos hostium furore fratres, sui ipsius oblita sanguinis non dolet? quæ sublatum hostem patriæ libertatis desiderat? quæ redemptam vilissimo sanguine salutem urbis atque

que tranquillitatem conqueritur? Saltem si remotis arbitris sola, si privatim, si conclusis in ædibus dolori indulgisset, si abstinuisset prodire in publicum, ferendum id quoquo modo videri potuisset, Quirites, & imbecillitati muliebri fortasse condonandum. At venisse illam frequentissimum populi totius in conspectum; Romæ exultantis ac triumphantis gaudia intempestivo luctu, plausum gemitibus, lachrymis lætitiâ, festas omnium acclamationes importunis querelis interturbasse! Non erubuerit infelix mulier dolere palam de communi libertate, quam vel fuso sanguine bene redemptam fratres sui lætarentur! Victoriâ illam omnium in oculis detestata sit, quæ salutem huic urbi, securitatem Populo Romano attulisset? Hanc inuaserit familiæ nostræ labem, ut una partam tanto pretio servatâ Romæ gloriam nobis invideret! Maluerit illa saluum esse conjugem, quàm eripi quemquam è suis de periculo, quàm patrem servari superstitem, quàm victricem Romam gaudere libertate? Et hoc Romanus impunè, hoc libertatis vindex & assertor, hoc Horatius victoriæ compos pertulisset? non vindicasset vel proprio in sanguine illatam Romanæ gloriæ injuriam? turpem ignominiam, patriæ probrum ac dedecus, segnis ac lentus spectator aspexisset!

Sed quid ego hic moror? si novum illud & insolitum Romanæ libertatis studium pœnâ dignum est; si scæmiæ imbellis vita videtur libertate potior, si assertor ejusdem libertatis nullum aliud virtutis ferre præmium debuit, præter infame patibulum; si statuisset apud vos victorem Horatium supplicio capitis, infortunatum patrem luctu perdere: nihil ego mortem deprecor, Quirites; quæcumque mihi subeunda sint supplicia, non im-

paratum Horatii pectus inuenient; neque gloriosum non putabo, post ereptam fortiter hostium è manibus Patriam, pro eadem itrenuè ac viriliter, vel turpissimum dedecus perferre. Hoc saltem dabimus futuris deinde ætate salubre documentum, quanto vir Romanus patriæ studio flagrare debeat: discant vel ex me, nihil esse tam durum, tam infame, tam acerbum, quod perpeti ultrò non oporteat, quoties patriæ salus aut gloria postulabunt. Unum est mihi vel in turpi morte solacium, Quirites, quòd facinoris illius mei approbatores non paucos, patrem verò amanissimum etiam gratulatorem nactus sim; doliturus, ut ingenuè fatear, mirum in modum, si præter spem atque expectationem tantum viri suffragium abuisset.

Cæterum gaudete, Quirites, partâ laboribus meis gloriâ; gratuletur sibi quisque receptam ex gravissimo discrimine libertatem. Fruatur beato tranquillitatis otio, quod domitus hostis ac victus videtur attulisse. Nemo me extinctum doleat acerbius, quàm mihi metipse dolendum putem. Unum oro vos atque obtestor, si quid recentis victoriæ beneficio meruisse videar; ut, cum pendentem ab infami patibulo videbitis Horatium, meminisse non pigeat, eundem illum esse, qui vos omnes, qui urbem hanc pulcherrimam, qui patriam denique universam à turpissimo seruitutis iugo liberavit.

P. HORATIUS,

P. Horatii Perduellionis Rei Pater.

Etsi, Quirites, devoti pro charitate patriæ tres liberi eam afferunt misero parenti fiduciam,
ut

ut non frustra pro unico afflictæ domûs solatio de-
preceator accedat: tamen & ignorarem ipse me,
& uliori patriæ publicæque libertatis assertori in-
juriâ facerem, si vel eo jure tam legitimo ad
hodiernam infelicis Horatii defensionem uten-
dum arbitrarer. Nolite igitur expectare, Quiri-
tes, ut ego per miserabiles afflicti parentis lachry-
mas, per orbata fenestris acerbitatem, per im-
molatam libertati vestræ tergemina sobolem pa-
ratis filio pœnas amoliar, & excisæ gentis expe-
ctationem unicam mihi conservatam velim. Unum
oro vos, Quirites, unum ego te, Rex fortissime,
obtestabor, ut in causâ infortunati filii una Patriæ
ratio habeatur, & quod vel ex ipsius gloriâ, vel ex
ejusdem utilitate futurum cognoveritis, id sta-
nuere in eum non pigeat.

Nihil obito, Quirites, eripiatur misero Patri
dulcissimum ingravescentis ætatis præsidium; mor-
tem oppetat infelix Horatius, si patriæ gloria, si
redempta civium libertas, & Romæ triumphan-
tis exultatio patiuntur. Scilicet id sibi gloriosum
Roma arbitretur, si liberatorem suum perdat at-
que exterminet, si iis abutatur in Horatii perni-
ciem legibus, cujus victoriâ viguerunt? si sangui-
nem illius effuderit, per quem tot capita debitæ
neci victimæ servata sunt. Nam ubi tandem, Qui-
rites, tristissimum peragatur scelus? quodnam
inauditæ hæctenus sævitæ theatrum eligatur? an
intra Civitatis hujus mœnia, quam ex hostium
manibus virtute suâ servavit incolumem? an in-
ter confertas Romani exercitûs acies, quæ victo-
riæ testes triumphanti tam lubenter applauserunt?
an in hostili campo, quem Curiatorum sanguine
cruentavit? Dignum enim verò suæ in bene meri-
tos de patriâ cives pietatis, aut etiam æquitatis
documentum exteris gentibus Roma sufficiat! quæ

contumeliam pro laude, pro mercede supplicium, mortem pro triumpho rependeret! Æquitatem dico, Quirites; nam quid egit, amabo vos, infelix Horatius, quod iudicio capitis debeat expiare?

Non excusabo factum, Iudices, ut præferendæ juventutis ferocitatem obtendam, imò, imò tamen videbor fortasse durus & immisericors parens, tamen dum me Romanum esse memini, nihil vereor facinus illud approbare, quod in alio Romano quocumque collaudâssem. Quin & vos ipsos, Quirites, aut suffragari filio meo jam oportet, aut partam vobis ipsius gloriâ salutem execrari. Nam quo juvenis animo, quo studio ad vindicandam vestrum omnium libertatem exarsit, eodem infelix frater ad inferendas sorori cruentas manus incensus est. Sit ille parricida, sit crudelis, & inhumanus etiam frater, at non potuit, imò non debuit æquius ferre vel sororem, quæ redemptam fratrum sanguine patriæ salutem ac libertatem doluisset? Non putavit fortissimus juvenis extinctos penitus ac profligatos Romanæ libertatis hostes, illa dum viveret, quæ suam Romano Populo laudem & gloriam invidisset, quæ durissimum servitutis iugum victoriâ potius existimâsset, quæ vestris omnium capitibus exitium, patriæ ruinam, Romæ turpissimum dedecus peroptâsset. Vel si sceleris habendum loco, tam malè de patriâ meritam occidisse; patrem plectite, Quirites non filium. Me, me adsum, scelus qui feci; hos ego juniore Horatio sensus, hos animos, hunc amorem in patriam instillavi filio, ut salutem publicam rebus omnibus duceret antiquior.

Si tamen filio meo vertendum in dedecus, etiam in pœnam, quòd debitam patriæ charitatem amori fraterno prætulit, quòd non de hostibus modò, sed de ipsa etiam natura viriliter triumpharit, videte, quæso, quantum vestræ urbi totique imperio detrimentum sitis allaturi. Nam quis deinceps aut curet patriæ gloriam, aut tutandæ publicæ libertatis gratiâ subire vitæ periculum sustineat; cum illustria civium merita senserit tam malè compensari? Quis expectet mercedem aliquam, qui beneficium, quod esse poterat omnium præstantissimum, noverit tristissimâ morte multatum? Quis potius sibi non metuat, cum vel ipsa patriæ charitas supplicio digna censeatur? neque enim Horatius infelix aut odio aut iracundiâ provocatus adversus sororem exarsit; unus patriæ amor invitavit juvenem, unum salutis publicæ studium impulit. Non credidit, Judices, tam indignos animo Romano sensus carere supplicio posse, oblitus est illam esse sororem suam, ut perimeret hostem; imitatus sapientissimum hujus urbis conditorem Romulum, qui Remum fratrem novæ urbi insultantem propriâ manu confodit. O mutata jam in pejus tempora! Ecce capitis reus nunc accersitur, qui triumphare meruisset! hoc imminet victori præmium, ut infamem religatus ad palum carnificis manu pereat! Tanti est amâsse patriam, tanti est pro salute communi suam suorumque vitam devovisse!

Nihil est, quòd adjiciam plura, Quirites; si tam gloriosum facinus vobisque tam utile dignum morte censebitis. I, Licitor, Colliga manus, quæ paulo antè armatæ imperium Populo Romano pepererunt: caput obnube liberatoris hujus urbis, & infelici trunco suspende. Verbe-

ra vel intra pomærium, modò inter pila & spolia hostium; vel extra pomærium, modò inter sepulchra Curiatorum. Quò enim ducere Juvenem hunc potestis, ubi sua eum decora à tantâ supplicij fœditate non vindicent?

TULLUS HOSTILIUS

Rex Romanorum.

Geminum hodie, Quirites, vidit Romanæ civitas sub oculis suis prodigium, geminum in eodem cive facinus aspexit: alterum omni prædicatione majus; alterum bonis funestum ac luctuosum. Hinc rapit in admirationem omnium animos insignis Horatij victoria, quâ Patriæ vindex, & publicæ libertatis assertor immortalis nomini Romano gloriam peperit; inde movet indignationem horrendum ejusdem parricidium, quo sororis interfector festivæ diei celebritatem funestavit. Neque verò necesse est, ut utrumque facinus, quod omnium oculis innotuit, operosius persequar. Nam quis vestrum ignorat, Quirites, quanto rerum in discrimine libertas nostræ versata sit? quis non intelligit, quantum relata ab Horatio victoriæ Romanum imperium debeat? Quis suas fortissimo Juveni opes, fortunas, vitam, securitatem ac pacem acceptas non refert? Imminabat enim verò gravissima patriæ nostræ perniciēs, & Roma ruinæ suæ proxima servitutis æternæ periculum adjerat. Jam conclamatum videri de salute nostrâ, jam desperare omnes rebus suis, & abjicere animos, jam exultare hostes, & sublatis armorum fato duobus Horatijs, quasi de parta victoriâ triumphare. Cum repente mutata in melius rerum facies; & unjus

unjus hominis industriâ pariter ac virtute servitij periculum depulsum est. Hostes arma ponere, leges nostras accipere, vectigal perpetuum solvere coëgimus.

O diem faustum! ô victoriam omni præmio majorem, nisi atrocissimum facinus illius splendorem ac gloriam obscurâisset! Redibat Horatius inter lætas populi exultantis acclamationes tergeminis Curiatorum spoliis superbus; venit obviam infelix soror, non gratulabunda, sed dolore amens & luctu perdita, quæ Curiatorum in funere sponsum requireret; agnoscit inter hostiles exuvias arma interfecti conjugis: ire iterum in gemitus ac lachrymas, inclamare sponsum insolabiliter, & victoris ferociam increpare. Movet superbi Juvenis stomachum intempetiva comploratio, & præosterus in publico gaudio fletus: mox naturæ oblitus & sanguinis, eodem quo hostes, gladio sororem interficit.

Hic verò quid statuendum censēbimus, Quirites? Quam mercedem Victori, quod supplicium reo decernemus? Alterum facinus laudem & præmium postulat; Alterum contumeliam & vindictam exigit. Utinam fieri utrumque à nobis possit, & debitam fortitudini lauream tribuere, & suas crimini pœnas statuere liceat! Utinam Romæ liberum sit, hinc punire fontem: inde victorem compensare! At quoniam idem omninò civis & mulctandus à nobis & præmio donandus objicitur, vestrum est judicare, Quirites, plûsne valere apud nos ad condemnationem debeat sceleris gravitas, quàm facti gratia ad absolutionem.

Equidem, si spectetur ipsa tam inusitati facinoris atrocitas, dicta causa est; humana divinâque jura conspirant, ut is tollatur de medio, quem nulla Legum reverentia, nulla naturæ vis,

nulla

nulla sanguinis communio retinuit, quò minùs in-
auditum hæctenus parricidium perpetraret. In-
surgit auctoritas publica privatum in hominem,
qui fundere Romanum sanguinem, quasi pro
jure suo, præsumpsit. Denique postulare vide-
tur à vobis communis bonorum omnium securi-
tas, ne recludi eo facto ad cædem atque impuni-
tatem viam patiamur.

Verùm si pœnas luit parricidii reus infelix
Horatius; si nihil de solitâ Legum severitate re-
mittendum putatis illius in gratiam, quâ se ra-
tione accepti beneficij gratam ac memorem Ro-
ma exhibebit? quo victorem præmio afficiet?
quâ vindicem salutis ac libertatis assertorem mer-
cede remunerabit? Gemet Horatius plagas inter
& verbera, dum Roma ipsius beneficio servitutis
metu libera sibi plaudit ac triumphat; Mortem
oppetet ille carnificis manu, dum illa partam ejus-
dem victoriâ salutem atque incolumitatem sibi
gratulatur? Interim infelix pater, qui suis in hoc
imperium meritis, & spectatâ in patriam charita-
te vix æmulandum unquam posteris exemplum
dedit, superstitem unum de tot liberis extremo
affici supplicio conspiciet, & uno sese die quo-
cumque afflictæ domûs solatio destitutum con-
queretur? Quamquam nihil dolet, aut desiderat,
quos vestra salus sibi victimas depoposcit: hanc
ipsam filiam fratris gladio sublatam non requirit,
quæ de vestra gloria visâ est plus æquo doluisse.
Hoc saltem non feret benevolentia illius suæ at-
que charitatis emolumentum, ut quem fata tot
inter ac varios ancipitis fortunæ casus servârunt
incolumem, eundem servandum non putetis.
Hæc sunt, Quirites, quæ disceptari hæctenus in
utramque partem magnâ animorum contentione
au-

audiistis. Restat ut decretorium in hac causa
judicium statuamus.

Ego certè licèt admissum ab Horatio Junio
re facinus non approbem, intelligámque mea-
rum esse partium cavere diligenter, ne sceleris
ejusmodi impunitas temeritati atque audaciæ au-
toritatem importet; tamen adedò multa concur-
runt in hoc judicio, quæ vel fontem videantur
absolvere, ut eidem pariter suffragari non dubi-
tem. Enimverò excusari non possit, per me li-
cet, ipsa tanti sceleris atrocitas; at excusatione
penitus non vacat peccantis animus, qui, vel
dum excessit ultionis legitimæ & jus & modum,
laudabili charitatis patriæ studio visus est exarsis-
se. Nam cur tam durus, tam crudelis, tam in-
humanus exiitisset in sororem, nisi Patriam fore-
re ipsâ chariorem habuisset. Jam verò quam ille
tandem sui erga nos beneficij mercedem ferat,
nisi periculo capitis eximatur? Nihil vindicata
populo Romano libertas liberatoris in gratiam
exorabit? Illum patiemur interire, per quem ser-
vitudinis periculum morte ipsâ gravius evasimus?
Verùm non unjus Horatij res hic agitur, Quirites,
agitur causa publica, ne tam singulari præsidio
civitas nostra destituatur. Perire tanta virtus
non potest, quin cum ea pariter maximum impe-
rij Romani decus & ornamentum depereat.
Fecit hodiernæ victoriæ gloria, ut vel una Hora-
tij fama plus ad terrorem Romani nominis, quàm
ingentes copiæ valitura sit. Caveamus igitur,
ne nobis invidemus ipsi bonum illud, quo frui-
mur; ne retinentes plus æquo præpostera severi-
tatis subtrahamus stimulos Romanæ Juventuti ad
audendum pro patriâ viriliter, si compensari
tam malè spectata in patriam merita conspiceret.
Sit illud potiùs bonis omnibus incitamentum, ut
dum

dum rei bene gestæ gratia, et reum absolvi viderint, illustriora virtutis suæ præmia possint expectare.

His ergo adductis rationibus, Quirites, absolvendum pœnâ capitis Horatium iudico; vos sententiam hanc meam vestris suffragiis confirmate.

FILII LUCII JUNII
BRUTI CONSULS

AB IPSO PATRE MORTE
DAMNATI.

C A U S A T E R T I A.

In genere Judiciali.

A R G U M E N T U M.

Cùm pulsus Româ Tarquinius, ejusque Liberi fuissent studio & operâ L. Junii Bruti, qui primus exactis Regibus Consulatum gessit: ejusdem Bruti uterque filius clandestina de revocandis

in

*in urbem Tarquiniiis consilia inierant.
Verùm reiectâ fraude vocati ambo Pa-
tris ipsius ad Tribunal, eodem iudice
capitis pœnâ multati sunt.*

ACTORES.

L. JUNIUS BRUTUS Consul.

SERVIUS Brutorum Accusator.

TULLUS Brutorum Defensor.

JUNIUS BRUTUS Filius Consulis
pro se & pro Fratre perorans.

SERVIUS Brutorum Accusator.

Quàm gravem hodie, quàm acerbam condi-
tionem experior, Iudices, qui vel impositi
mihi muneris partes negligere debeam, vel
Jvenes fortissimos, eosdemque longo usu mihi
conjunctissimos cogar accusare. Equidem diu
multumque dubitavi, quid agerem, interque vali-
dissimas utrinque necessitudinis atque officii ra-
tiones suspensus animus, quid statueret, satis non
videbat. Accedebant aliæ causæ non leves, quæ
merum acuerent augerentque sollicitudinem. Hinc
criminis ipsius atrocitas, patriæ studium, liberta-
tis amor ad repetendas à nocentibus pœnas sti-
mulabant, inde spectata multis in rebus utrius-
que Jvenis magnanimitas, parentis optimi re-
verentia, ipsum Bruti nomen tam carum huic urbi,
tam verendum, ad misericordiam inflectebant.
Tamen vicit demum Patriæ charitas; & commu-
nis utilitatis ratio privatæ benevolentiae vim supe-
ravit.

ravit. Memini me in hoc sapice dignitatis constitutum, unde securitati hujus urbis, & totius Populi Romani commodis invigilarem, non posse quidquam indulgere vel carissimis Juvenibus, qui Patriam, servitutem in novam trahere, & dulce libertatis munus auferre cogitassent.

Ignoscite igitur mihi, infortunati Juvenes, ego si durus accusator accedam, qui studiosissimus utriusque patronus esse voluissem; si conjurasse videar vestram in perniciem, qui pro salute vestrâ fortunas omnes, auctoritatem, vitam ipsam ultrò devovissem. Verùm heu! jubet Patria, fortunis omnibus, omni necessitudine, vitâ ipsâ carior id exequi muneris, quod fidei nostræ commisit, & vel invitum ac reluctantem cogit ad ea descendere, quæ, & ab indole prorsus aliena sunt, & propensissimæ meæ erga vos voluntati repugnant.

Quâ in re sustentat me me, ac reficit sapientissimi fortissimique Consulis exemplum, qui suo in Rempublicam studio, quam nuper in libertatem vindicavit, sobolis vel suæ facinus improbat, & parentis affectum lubens exuit, nihil ut præter severam Judicis personam sustineat. Infelicem te profectò, Brute, nam liceat mihi dolere tecum dolores tuos, infelicem te, qui filios tam tui dissimiles procreâris! Nam quis, vos, furor, Filii degeneres, in cives vestros, in Rempublicam, in parentem armavit? Ubi pudor? ubi pietas? ubi religio? ubi patriæ libertatis amor? ubi debitum parenti obsequium? ubi reliquæ virtutes tam illustribus Majorum vestrorum exemplis consignatæ tandem exulant? Ergo vos genuit pater, ut hostes patriæ infensissimos haberet? vitam vobis dedit, ut libertatis ocores turpissimos nancisceretur? Tanto utrumque studio, tam singulari diligen-

ligentia domi educavit, nihil ut ex liberali disciplina, præter dedecus sempiternum, reportaretis? Nihil erat aliud, quod traheretis ex parente, nihil quod ab eodem disceretis? Miserum certe, iterum atque iterum dico, & infortunatum patrem, qui tam alienos ab indole sua filios genuerit! miseros liberos, qui nihil paternæ virtutis potuerint æmulari!

Quo vos igitur nomine appellabimus, vel quo tandem colore recentissimum furoris vestri monumentum designabimus? Nam quid retexam funestissimæ conjurationis memoriam? Dicta dies erat cruentissimæ carnificinæ: convenerant perduelles gladiis facibusque, & omni armorum genere instructi: conflatus ex perditissimis ac flagitiosissimis hominibus exercitus, quorum alii ære alieno cum oppressi essent, solvendo impares, alii propter scelera Senatûs-consulto proscripti, Romam reverti non audebant. Eminebant inter cæteros signiferi proditiõnis ambo Consulii filii, furentes audaciâ, scelus anhelantes, & turpissimum de nostrâ libertate triumphum præcipientes. Instabat feralis illa hora, quæ urbis aditum Tarquiniis recluderet. Sed quid ego hæc revolvo, quæ vidit optimus quisque, & perhorruit?

O Dii immortales! tantæ indolis, morum, voluntatis, studiorumque inter eos diversitas atque discrepantia intercedat, quos ejusdem sanguinis communitio sociavit! Parens hoc studuit unum, dum vixit, ut de patriâ bene mereretur; primum hoc fuit liberorum facinus, ut patriam everterent. Ille oppressam iniquo servitutis jugo urbem non tulit; hi redditam pristinæ dignitati ferre non potuerunt. Brutus, ut hostem patriæ procul expelleret, nullam habendam propinqui-

D

tatis

tatis & sanguinis rationem esse duxit; Bruti proles gemina, jura naturæ sanctissima despicit, ut eundem pulsum revocet, & cum eo tristissimum in omnes exitium inducat. Tarquinius, monstrum illud bonorum in perniciem natum, prolem ejusdem parenti non absimilem civis optimi prudentia ac singularis sollicitudo longius à nobis exegit. Civium perduellium exitiale facinus, luem illam perniciosissimam, nisi malum Saperi avertissent, restituebat. Gratias enimverò, immortales Dii, vobis hujus urbis servatoribus, quorum sine præsidio nullam jam urbem, nullam patriam haberemus.

Videte ergo, Judices, quo vos esse animo in perduelles oporteat. Pensate, si quam merentur illi gratiam, per quos non stetit, quin cives, quotquot sunt, optimi immisericorditer mactarentur. Nam quæ spes restabat alia, si Tarquinius denuo rerum dominus factus fuisset? Si rursus cum impiis liberis in hac urbe regnasset? Quem posuissent illi furori suo modum? quid intactum aut integrum à cæde & sanguine reliquissent? Percant ergo illi, qui perire omnes bonos cives voluerunt. Quod ferant tam grave supplicium, quod inferius scelere suo videri non debeat? Neque vos retineat miseri parentis orbitas & luctus ex orbitate secuturus. Equidem fateor, Judices, aliud civis optimi, patrisque amatissimi probitas, animus, studium & amor libertatis præmium reposcerent. Non deberet ille luctum pro gaudio, pro mercede supplicium, pro triumpho geminæ sobolis, & cum eâ totius domus excidium pati. At Brutum novimus, Judices; scimus quo ille incensus in patriam, quo in unumquemque vestrûm studio sit, qui se affinem, qui propinquum esse oblivisci visus est, dum de
paran-

parandâ nobis libertate ageretur. Neque verò se patrem esse meminerit, dum illata vestræ libertati labes erit vindicanda. Naturam ipsam ultro jubebit obmutescere, ut unam Consulis vocem audiat, neque aliud expectabit vigilantæ, sollicitudinis & impensæ salutis præmium, quàm ut bene mereri de vobis ac de patriâ liceat.

Quare nihil ego te monendum putem, ô Brute, ut viriles in hac causâ animos induas; non is es, qui alienis indigeas consiliis. Felicem te, si vel parens non fuisses, vel si utrumque præmatura mors jam dudum eripuisset! Quantam tibi lachrymarum segetem, quàm feralem ambobus cladem sublatam gauderemus! Sed quid ego hic doleam, quod ipse non doles? Palàm exhibe qualis sis, ô Brute; exere Consulis auctoritatem, ut nocentes plectas vel filios. Nullum apud te misericordiæ locum inveniant, qui se omni misericordiâ profus indignos præstiterunt. Priùs ipsi debitam parenti pietatem ac reverentiam exuerunt; neque tu paternum amorem exuere dubites. Talem te experiantur illi, qualem te esse voluerunt. Cæterùm nihil te pœniteat tam indignâ carere sobole; tot tibi substitutos in eorum locum puta liberos, quot cives à servitute vindicâti. Nihil illi tenabunt, quod cogatur Brutus improbare; & quæ filiis in perduellibus meritò desiderâsti, in illis devotum obsequium, reverentiam singularem, & tenerimum amorem, dum vives, experieris.

TULLUS,

Filiorum Bruti Defensor.

Si quis aut errore lapsos aut inconsultâ ab-

D 2

reptos

reptos levitate Juvenes infortunatos tuum ad Tribunal accusavisset; tulissem æquo animo, Consul vigilantissime, & Accusatoris ipsius studium colaudâssem, qui filios amicè commonendos & paternâ charitate emendandos parenti optimo detulisset. Neque enim is ego sum, qui vel inficiari velim, quod nec miseri Juvenes ipsi diffitentur, vel eos alicujus imprudentiæ reos non putem, qui pulsos auctoritate publicâ Tarquinos revocare in urbem voluerint. Verùm cum vidi perduellionis crimen inferri optimis Adolescentibus, quorum spectatissimus in patriam amor est; cum sensi eosdem argui violatæ paternæ charitatis, qui Patrem suis ipsorum oculis, ipsâ etiam vitâ cariorem habent, non potui mihi temperare, quin conflatam utriusque in caput tantam invidiæ labem amolirer, & quos probata temper agendi ratio aut absolvit, aut saltem excusat, eos apud æquissimum Consulem, eundem ac patrem amatissimum defenderem. Ergo patiatur Accusator, vir temerè perspicax & religiosus præter modum damnari à me præposteram suam sagacitatem, quæ crimen viderit, ubi non est, & severitatem nimiam inrepari, quæ vel nullâ, vel levissimâ dignos pœnâ ad gravissimum quodque supplicii genus postulârit.

Tu verò, Consul æquissime, vide, etiam atque etiam precor, ne, dum patriæ plus nimis cupidus ac studiosus videris, non satis in filios tuos pius habeâre. Hanc mihi veniam annue, ut tibi ponam ante oculos, quod per insolentis facti dolorem expendere fortasse non licuit, Filios tuos, neque tam culpandos esse, quàm putas, neque etiam, si graviore culpâ se se implicuerint, ideo esse damnandos.

Ac

Ac primùm quidem, quis capitalis reos criminis, nisi hominum sit immitissimus, eos exilimet, qui, si peccasse dicendi sunt, non ex consulto, neque ex merâ improbitate, sed uno abrepti ætatis impetu peccaverunt. Non te fugit, Junii Brute, quàm cerea sit, & in omnem partem verti facilis adolescentia; quàm multa vel hoc solo nomine ipsi ignoscenda sint. Matura ætas, cum ab officii partibus discedit, digna sanè est, in quam acerbius invehatur, quæ nec consilii inopiam, nec impotentis animi impetum prætere meritò possit. Ast teneram ætatem labi, quam firmum judicium, quam rerum usus rectè vivendi magister nondum erudierit, quis, amabo, miretur tantum? Quid aliud præter infelicem casum ab eo expectes, qui, cum in lubrico loco positus sit, non habet, quo nitatur ac se sustentet? Atque ut omnibus certum sit, eos, quorum hinc causam ago, nullâ indolis perversitate depravatos, sed teneræ potiùs ætatis inscitiam ac levitate adductos à rectâ viâ declinasse, age, quod est illorum crimen?

Nihil ego dissimulare velim, Judex integerime: sit verum illud quod Accusator objectavit acriter; pulsos parentis consilio Tarquinius revocare voluerint, contraria paternæ voluntati studia secuti fuerint; cur aliam facinoris illius causam, præter inscitiam & insitam juventuti levitatem, fuisse suspiceris? Nempe si perpendissent filii tui, quo apud nos loco parentum voluntas esse debeat, quantum ab eorum imperiis deflectere scelus reputetur, tantum in se crimen admisissent, qui de revocandis in urbem Tarquiniis solâ compulsæ pietate cogitarunt? Hoc ipsum tanto cum studio tentassent exequi, si sacratissima paternæ pietatis jura hac ratione violari à se perpendissent!

D 3

At enim

At enim melius in affines, quàm in patriam vel in parentem ipsum affecti visi sunt. Tuam hic fidem, Junii Brute, te ipsum constantis liberorum in te amoris testem appello. Est aliquid in quo devotissimam filiorum erga te pietatem aliquando requisieris? Sed quid ego te, Brute, tantum interrogo? Loquatur ipsa civitas, loquantur spectatores, quotquot hic adsunt, & Juvenum tam in parentem, quàm in patriam pietati suffragentur. Quid de utroque Bruti filio videtur vobis, Quirites? Vestrum enim est hac in causâ ferre testimonium, qui talem Bruto prolem toties invidistis; qui tales huic imperio tamque cupidos rerum nostrarum defensores precati estis? an illi aut perduellionis rei, aut paternæ charitatis oblitii vobis videantur? Ex quo igitur juvenilis ardor, qui nonnunquam etiam invitos rapit, tanti criminis loco computatur? ex quo damnant leges tanquam capitale quidpiam, si quis hominibus sibi cognationis vinculo conjunctis per imprudentiam adfuerit? ex quo denique, quod ætatis levitas, non malitia voluntatis admisit, tam grande piaculum censetur, ut solâ morte possit expiari?

Quanquam sit atrocius crimen illud, quod commisere, quàm revera est, digni sint illâ morte, quam irrogandam Accusator censuit. Felices illi saltem, Junii Brute, quòd te Consule, te parente damnari non possint! Quid enim crudelius foret, quàm assertorem publicæ libertatis in Liberis cædi? quid iniquius, quàm Republicæ columen proles excidio subverti? quid indignius, quàm pium ac communem patriæ parentem in nefariâ sobolis strage crudeliter mactari? sic est, Judices, vel si naturam audire Brutus rennat, tamen pater est. Quantumvis patriæ soli vivere
se

se profiteatur, vivit tamen in Liberis, & in meliore sui parte vivit; neque petere Liberos quis potest, quin & parentem ipsum petat.

Næ tu ergo durus nimis Accusator es, qui non tam filiorum, quam parentis ipsius sanguinem hac tuâ oratione tam severâ, tam rigidâ postules. Adeone omnem humanitatem exuisse te, ut, dum geminam Bruti sobolem cruentam ad necem repetis, parentem libertatis tuæ generosum assertorem salutisque defensorem acerrimum in vitæ discrimen adducas? Dirum scelus, Superi, si est apud vos pietas, avertite!

At vos, Judices æquissimi, quorum aspectu suavissimo sentio me recreari non mediocriter, & melioris fati spem suscitari, feretis æquo animo spes Junii Bruti omnes, unâ cum Liberis ejusdem cadere? tam durum siccis oculis spectaculum sustinebitis? Hoc Bruto præmiâ vindicatâ pro libertate referetis? Hanc illi tot laborum, quos pertulit, tot periculorum, quibus se ultrò propriâ objecit, mercedem dabitis? Et dum liberos vestros vobis ejus auxilio atque ope servatos gratulamini, dolebit ille solus avulsam sibi prolem, vobis probantibus atque arbitris, inhumaniter periisse?

Sed mori utrumque patriæ leges jubent, reclamant crudelis Accusator. Quasi verò tam sæva tamque immitis sit aut fuerit unquam Patria, ut suorum sanguinem sitiât; aut apud eam gentem versetur, quæ placari miseris nesciat ac mitescere? Eos Patria cadere velit scilicet, in quibus parentis nomen ac gloriam reveretur? quos præsentissimo sibi olim subsidio fore confidit? qui, ut paternæ laudis, sic & virtutis in spem adolescent? Hæc te, Junii Brute, expectatio tam læta recreet, & asperatum in reos

Consulis animum temperet ac leniat. Da geminæ soboli locum, ut, si quam hodierno facinore inuissent paterno nomini labem ac maculam, hanc suo in Rempublicam studio & rebus præclare gestis totam abstergant. Noli invidere patriæ dulcissimum in ipsis decus certissimumque præsidium, &, quod amori paterno non indulgeres, hoc conspirantibus omnium studiis condonare non pigeat.

Adeste, infortunati Liberi, succedite propius, & lugubris ille apparatus, qui jam movit unumquemque nostrum, etiam parentem ad misericordiam inflectat. Intuere sobolem, Brute, respice lachrymas sinceri doloris indices, & vultus illos, quos luctus obsidet ac deformat, diligentius contemplare. Misereat te teneræ, incautæ, & nondum satis expertæ juventutis: reputa tecum, quam sis excitaturus apud omnes gentes crudelitatis opinionem, nisi te exorari, nisi te placari permiseris. Te igitur, per charitatem patriæ, per dulce parentis nomen, per tuam ipsius gloriam, per quidquid jucundum tibi & acceptum esse potest, oramus atque obtestamur, ne, dum propter eximias virtutes apud posteros celebraberis, durior in Liberos ac crudelior audias. Quid proderit prudentiam tuam laudari, celebrari fortitudinem, extolli summum in patriam amorem, si clementia una atque humanitas desiderari videatur.

Moveat ergo te paterna pietas; moveat tristissima filiorum tuorum conditio. Satis hucusque dedisti patriæ, satis dedisti officio Consulari: memento tantisper, quid naturæ, quid sanguini debeas, neque te patrem esse pigeat ac prædicari.

LUCIUS

LUCIUS JUNIUS BRUTUS

Consul ac Pater.

Sedeo miserrimus Pater Judex duos inter filios nefariæ conjurationis artifices; aut crudelitatis labem, reos damnando, aut socordiae notam, nocentes absolvendo jam jam subiturus! Proh! quam variæ, Patres Conscripti, distrahunt ancipitem curæ! Ut huc, illuc fluctuat incerta mens, dum hinc naturæ, illinc Patriæ vox tacitum pungit ac stimulat. Etsi enim, Patres Conscripti, immanis flagitij, quod à filiis patratum est, horror attonitum percellit animum, atque, ut par est, exasperat; nondum tamen sic obdurui naturæ & sanguini, ut esse me patrem vel perduellium filiorum non sentiam. Quamquam inultam relinques Patriam, ô Brute, cujus defensor acerrimus modò visus es? Justissimas afflictæ urbis querelas aspernabere, quæ suum in Romano Consule præsidium ac fiduciam habet? Nihil te violatæ libertatis amica vox commovebit, quam erexisti jacentem, perditam recreâsti? Imò, imò movent hæc omnia mirum in modum, Patres Conscripti, neque me paternus amor ita perturbat, ut non videam satis, quid urbi, quid patriæ, quid officio, quid libertati debeam.

Adeste, Filii; state patris ad tribunal. Quamquam parcite, si filios dico, Patres Conscripti, si filios agnosco vel nocentes. Vultus, frons, oculi, corporis habitus, nomen utrique inditum, hæc filios omnia, hæc parentem probant. Utinam & patris animus, fides, constantia, patriæ charitas & facta pariter adestent! quæ quoniam video in vobis desiderari, quid ego vos deinceps filios appellem?

D 5

Hoc

Hoc studuit pater præter cætera, ut impostum per tot annos liberis cervicibus jugum deiceret; vos turpissimæ servitutis amatores idem illud, quantum fuit in vobis, reposuistis. Ego non jacentem modò, sed intermortuam libertatem curis meis ac laboribus, ipso capitis periculo suscitabam; vos reviviscentem faustis ominibus, & aura liberiore jam gaudentem appetiistis. Ego perditissimos Adolescentulos, funestissimam Juventutis nostræ corruptelam, libidinis, impudiciæ, furoris impij faces expuleram, ejeceram, exterminaveram; vos tutari eosdem consilio, adjuvare opibus, conflata patriæ in perniciem conjuratione postliminio revocare non erubuitis. Ego unà cum Regis nomine dominantem jam diu in hac civitate tyrannidem videbar æternùm proscriptisse; vos publicæ tranquillitatis ofores, Tarquinio servire turpiter, quàm partâ frui libertate maluistis. O dignos Bruto parente filios! ô studiosos paternarum virtutum æmulatores! Tales ego filios non abnuam, non ejurem, non abominer; qui sceleratorum civium studia amoris patrio, proscriptorum comoda meis periculis, exulum incolumitatem paterno capiti præposuerunt? Nam quò tandem cessisset Pater, degeneres, si redditus huic urbi Tarquinius per vos fuisset? Quæ spes desolatis rebus & afflictæ saluti superesset, si felicem vestra consilia exitum habuissent? Viveret hodie infelix Brutus, si regnare rursus, quod ambo tantopere promovistis, Tarquinio licuisset.

Ite, ite; alium quærite, si potestis, qui vos habere filiorum loco velit, qui compellari se à vobis parentis nomine patiat. Providete vobis aliquem, qui tutari rebelles, patrocinari perduellibus, fovere caput in suum conjuratos sustineat.

stineat. Scrutamini in hac Urbe, quam perdere, quam evertere penitus, quam delere ex hominum memoria cogitastis, scrutamini, inquam, vestigate, conquirite, qui adesse vobis in hoc discrimine, qui ferre opem laborantibus, qui imminentem vestris capitibus procellam avertere paratus sit. Quod ad me attinet, nequissimi proditores, nihil expectate deinceps quidquam, præter austeram Consulis severitatem, feralem paræmque meritis rigidissimi Judicis sententiam, & cruentam, si fuerit opus, tortoris barbari inmanitatem.

Nam quid præstem aliud, Patres conscripti; quam gerere me Personam, vel quos induere sensus jam decet; qui vestro beneficio tuendæ, moderandæ, conservandæque huic Urbi præpositus, amoliri longius quod est noxium, propulsare viriliter quod est perniciosum, quod corruptum est rescindere penitus, pro ratione mei muneris, cogor ac teneor? An si naturæ vox parentis animum etiam inflecteret, si sordidato ac luctuoso illo Liberorum conspectu adhuc commoverer, si plus apud me posset patris affectus, quàm dignitas Consulis, si viderer mollescere, dum severi judicis partes exigitis, an, inquam ferre vos posse id putem? an non insurgat statim in me Patria, & oblitum debitæ in ipsam charitatis accuset? Imò vocem illius audio, Patres Conscripti; me, me inflicti recens vulneris admonet, & adhortatur tacita, ut mederi malo, quamprimùm velim. Audite vosmetipsi quid loquatur, quid exoptulet, quid precetur.

Tu me refeceras, inquit, languentem, Brute, tu jacentem erexeras, recreaveras afflictam, captivam liberaveras, & amissam jam diu libertatem redonaràs. Verùm orta est, tuo de sanguine
ge-

gemina pestis nostram in perniciem conjurata, quæ pristinis affligere me malis meditatur. Vix dum apud me sum, adeo repentinus novæ servitutis timor miseram perterrituit! Mihine securam esse liceat, dum medio in sinu fovebo perduelles, dum spirabunt monstra illa, dum inultum scelus dominabitur? Age ergo tu, qui strenuus libertatis meæ assertor extitisti, pœnas repete, ulciscere Patriam, cujus tutor ac custos constitutus es. Ede severitatis exemplum, unde habeant boni cives, quod sequantur; mali, perditique quod pertimescant. Discant ex te posterius, quo Patriam loco habere Consules debeant, noverint scelerati liberi, quid vel ab ipsis parentibus sibi sit expectandum, si quando ab officio recesserint. Nihil te parricidas ac perduelles plectere pigeat, quorum exitio ac ruinâ servabis Patriam, tuamque tam illustri fortitudinis exemplo fidem posteritati consecrabis.

Hi sunt, Patres Conscripti, quibus me Patria stimulis pungit, atque excitat; cujus ego imperijs nisi me obsequentem exhibeam, neque iudicio vestro dignus, neque dignus munere, quo defungor, videri possum.

Vobis verò, Liberi, ratio superest uua eluendæ culpæ, quam admisistis, si paratas vobis pœnas ultrò perferatis. Colligite animos ad subeundam mortem fortiter: ostendite pristinam ad durissima quæque fiduciam & alacritatem: despiciate, si potestis, si quid roboris superest, quæ meruistis supplicia, & dignam patriæ everforibus, parricidis, & perduellibus mortis sententiam constanter approbate.

I, Licitor; colliga manus; utriusque caput obnube; religa ad palum; virgas expedi; distringe fasces, &, impactâ viriliter in cervices hastâ,
in.

invisa Patriæ, bonisque omnibus capita ab humeris revelle.

JUNIUS BRUTUS

Pro se & Fratre morituris.

Ubi sum? & quas hodie videor translatus in terras? Consulem alloquor, an Tyrannum, Parentem, an carnificem; Hominem, an belluam? Nam quid dissimulem, Patres Conscripti, & acerbissimam, quæ me angit, ægritudinem verear morti proximus aperire? Consulem dicere te amas, Brute, & tyrannum agis? Parentis jucundum nomen affectas, & carnificis Personam exhibes? Vis hominum haberi moderatissimus, &, quod belluæ execrarentur scelus, ipsis belluis crudelior ac ferocior audere non dubiras? Scilicet vobis Consul videbitur, Patres Conscripti, qui patriæ non consulit, sed eandem evertit? qui leges à Romulo & à Numa sapienter institutas non tuetur, sed abrogat? qui Regem suum ac consanguineum non defendit ac protegit, sed dejectum solio turpiter, privatum regno per summum nefas, patriam etiam nihil tale meritum ejicit? qui promissam populo Romano libertatem non modò non impertit, sed unius legitimi Regis in locum duos Tyrannos crudelissimos substituit?

Durum est quidem, Patres Conscripti, sic invehi in parentem, & quem natura ipsa verendum & amandum præscribit, eundem maledictis laceffere. At numquid suavissimis illis legibus nos eximit ac liberat immitis pater, dum filios abnegat, rejicit, execratur? dum paternæ charitatis oblitus tyrannum se nobis ac carnificem

ex-

exhibet atque ultrò profitetur? Quamquam ferremus æquiùs, Patres Conscripti; nihil nos feralis, quam in immeritos tulit, sententiæ tantum pigeret, nisi nos tanquam proditores patriæ, paricidas ac perduelles juberet occidi: non pœnas quantumvis graves, non cruentam mortem, sed pœnarum ac mortis causam perhorrescimus. Nam quid egimus, amabo vos? quod tandem scelus nostrum est? quid admissum à nobis tam grave, quod nisi proditorum ac perduellium supplicio expiari non possit? An accensas in Urbem faces intulimus? an civium quemquam designavimus ad cædem? an prodere patriam hostibus? an clandestina cum ijs inire consilia, aut quidquam amicæ libertatis in jura tentavimus? Vos qui cordis humani latebras & arcanos sinus inspicitis, Dii immortales, nôstis, si quid sit ejusmodi, quod miseris adolescentibus exprobrari jure merito possit?

Vos ipsi nobis adeste testes, Patres Conscripti, quàm immunem à flagitio vitam egerimus; quàm expertes sceleris vel in hac causâ haberi debeamus. Nisi fortè crimen illud est, quòd amicum, quòd affinem, quòd Regem nostrum vestris ipsorum suffragijs in solio constitutum, & per iniquam parentis æmulationem privatum regno ac patriâ consolari parumper, & spe melioris fortunæ miserum suscitare voluerimus? Hoc illud piaculum est, Patres Conscripti, propter quod mitis & humanus Consul cives immeritos, cupidissimus geminæ sobolis parens innocentes filios maclat ac perdit. Hac provocatus injuriâ Judex integerrimus, jura naturæ omnia perfringere non dubitat. Hac specie sceleris, hoc colore prætento, pulchrum est Majestatem consulis acerbissimâ tyranni violentiâ, amorem pa-

paternum carnificis crudelitate, hominis humanitatem ferarum sævitiâ dedecorare.

Scilicet non dubitavit ille, si proprios in filios sæviisset, quin cætera, quæcumque nuper designavit suæ ferocitatis monumenta, vobis probarentur: nec proprio sanguinis sui dispendio voluit, quod erat à se factum per insatiabilem dominaadi libidinem, id boni publici studio, & amore libertatis excusare. Sic impunè sibi fore credidit, quod Regum in Majestatem attentasset, quod legitimum Principem folio disturbasset, quod eodem pulso turpiter, & ejecto nostris de mœnibus, eandem ipse potentiam, solo nomine immutato, usurpasset. Sic debitas sævitiæ suæ pœnas declinandas esse speravit, qui nobilissimos Juvenes, affines suos, civitatis hujus præsidium, totius imperij spem florentissimam per summum nefas expulerat: qui Collatinum Collegam suum de se optimè meritum dignitate spoliaverat; qui bonos cives rerum nostrarum studiosos fortunis, civitate exuerat. Sic laudem à vobis, Patres Conscripti, non dedecus, mercedem, non supplicium expectat, dum vestrapalàm in bona, in fortunas, in auctoritatem, in libertatem, in vitam jam jam involabit! Debui-
mus priùs ambo cadere furori ipsius victimæ, quàm patratorem scelerum fructu tranquillus frueretur, & cætera, quæcumque meditatur, flagitia cum spe impunitatis certâ pertentaret.

Cùm ergò deinceps vivendum sit non cum Consule, sed cum tyranno, non cum parente, sed cum carnifice, non cum homine, sed cum belluâ, nihil est, quod juvare vita nos possit. Moriamur ultrò, Frater; neque, post extinctam civitatis hujus gloriam vivere ultrà appetamus.

Ser-

Serviant ingenui, qui voluerint sub tyranno: vivant cives sub carnifice; spirent homines sub belluâ; nos, Frater, nihil patiamur ejusmodi. Subeunda quidem mors nobis est; sed gloriosius est mori, quàm servire: perire semel optatius est, quàm in perpetuo metu vitam infelicem trahere. Nihil mori pigeat, quibus moriendi causa tam honorifica, tam egregium facinus vivendi finem attulit!

Pulum per summum nefas Principem legitimum revocare, spoliatum bonis, folio, patriâ restituere in pristinam dignitatem, Majestatis regiae jus tueri pro virili parte tentavimus. Pulchrum est tam glorioso operi succumbere, & in medijs propulsandæ tyrannidis conatibus vitam dare. Exorietur tandem aliquis virtutis ejusdem æmulator, qui patrati in nos sceleris pœnas repetat, qui manes nostros, Superis volentibus, ulciscatur: qui tyrannum ferocissimum de solio dejiciat, qui carnificem crudelissimum bene moratâ de civitate expellat; qui belluam immanissimam inter homines vivere non patiat; qui Regum expulsorem, perturbatorem libertatis, tortorem ac parricidam meritis, ut par est, pœnis vicissim afficiat! Agedum, licet; quid hæc res lentus? hac spe fretos, tam latâ expectatione sustentatos feri utrumque, & nihil ultrâ vitæ cupidos obtrunca.

POLY.

POLYCRATES

SEU

AMORIS PATERNI IN
LIBERIS TRIUMPHUS.

CAUSA QUARTA.

In Genere Deliberativo.

ARGUMENTUM.

Parente Thebanos inter & Athenienses bello, Polycrates Atheniensis de lapsus inter hostes, quatuor Filios, quos discriminis socios habebat, ad dimicandum fortiter adhortatus est, cumque inter ceteros ex asse instituit heredem, qui pro patre defendendo plura perpessus fuisset. Illi patrem incolumem praestiterunt quidem, sed vivi ab hostibus capti sunt. Thebani, qui dolebant unum e suis aliquem fuisse a Polycrate brachiis, auribus, lingua, oculis mutila,

tilatum, Polycratis Liberos pari contumeliâ sic affecerunt, ut natu Maximo insigni Statuario & strenuo militi amputarent brachia: Alterum egregium Oratorem linguâ privarent; Tertio clarissimo Pictori effoderent oculos: Minimum optima spei Adolescentem recisis auribus exsurdarent. Polycrates tam tristi spectaculo percussus ex dolore interiit. Litigatur apud Archontas, cui potissimum hereditas tribuatur.

ACTORES, Patroni quatuor.

- I. Pro DEMARATO Statuario Manco.
 - II. Pro LOGODÆDALO Oratore Ellingii.
 - III. Pro ZEUXIDE Pictore Excæcato.
 - IV. Pro ELPIDIO Adolescente Exsurdato.
- J U D E X.

ORATIO

Pro Demarato Statuario Manco.

SI ratio meritorum una, pietatisque in patrem consideratio, Judices, in hac causâ haberetur ut nemini dubium esset, huic potissimum Liberis acceptam referri parentis vitam, qui ma-
num

num oppositu lethalem ab ipsius cervicibus ictum avertit; sic nec controversum ulli videretur, paternam hæreditatem eidem esse vestris suffragiis addicendam. Sed quoniam de acceptis patris causâ damnis tantum hîc agi Adversarii inclamant, hoc denique Demarato Clienti superest meo, ut, cui sua in Polycratem merita adscribendam gratiæ nomine hæreditatem postulabant, hanc ipsi ob accepta pro patris salute detrimenta omnium maxima, quodam compensationis jure, adjudicetis.

Aio enim, Judices, Demaratum sic omnibus esse & Patrisfamilias & privati publicique viri, manuum jacturâ, privatum bonis, ut numerosæ sobolis parens, ejusdem educandæ facultatem amiserit; ut insignis Statuarius famâ, quam sibi comparaverat, penitus exciderit; ut optimus Civis intercisam defendendæ deinceps patriæ spem omnem conqueratur, quæ tria dum delibo tantum, favete linguis, Judices, & dicentem sustinete.

Atque hîc quidem, ubi de amissis fortunis agitur, recreat me non mediocriter, quod eos sim nactus Judices, qui, cum Patresfamilias iidem sint, experienciâ edocti suâ intelligunt, quàm non ad utilitatem modò & amplitudinem, sed ad necessitatem Paterfamilias opes desideret, ut ne in luctu & indigentia tenebrisque liberi contabescant. Quàm igitur deploranda, infelix Demarate, fors hæc tua! qui præcisione manuum non excideris modò certâ spe rei familiaris augendæ plurimum, sed ad inopiam jam extremam reductus sis! Fuit heu! cum te vix quisquam totâ Græciâ Statuarius exæquaret arte, nemo certè superaret, simulacra tua in pretio erant apud omnes, famam ubique habebant & nomen. Inde te ac

tuos tacitè scilicet alebas, ridebant domi omnia; crescebant Liberi in spem æmulandæ olim paternæ artis hæreditatisque copiosæ; adolescebant in Reipublicæ præsidium, ad generis sui lumen columénque firmabantur. Nunc quanta subito facta est hoc casu domestici fati conversio! Cùm enim unicus Demarati fundus, census familiæ, liberorum patrimonium esset in parentis industriâ, quæ domus unis parentis manibus steterat, his sublatiis funditus concidit; quæ his domesticæ quasi fortunæ artificibus vigeat, tota est iisdem præcis extincta.

Quamquam ferenda utcumque visa est hæc: nus sapiienti cuivis divitiarum iactura; famæ autem nulla unquam fuit quamlibet levis amissio toleranda. Hujus spe unius innumeris laboribus læti defungimur, hac nos ipsi expectatione sustentamus; hoc famæ demum nunquam intermorituræ præmio vitæ brevitatem consolamur: quâ mercede qui exciderit, non video, quomodo & non sit, & non habeatur miserrimus. Excidisti autem, Demarate, hocque tantò acerbius excidisti, quòd tot præcones, tot testes, totque obsides famæ natus esses immortalis, quot laudis ipse auctor tuæ statuas esses totâ vitâ moliturus. Scitis, Iudices, audivistis, & vidistis ipsi, quantâ claritate increbuisse jam ipsius famâ, quantâ artis solertiâ celebraretur: nulla adeò regia, nulla palatia, nulla opera publica, imò nec Deorum templa sine eius simulacris videbantur! Ab his ornamenta civitates repetebant: novam quandam Heroum manes vitam resumebant; ab his præsentia sibi Numina poscebant aræ, orbis terrarum, quantus est, miracula depromebat. Sic victura tamdiu fuisset illius fama, dum gloria hujus urbis, dum Heroum memoria, dum Religio Deorum vigeat transmissa
ad

ad posteros sempiterna. Hac nimirum spē dulcissimā immortalitati Demaratus laborabat; hac fovebat avidum laudis animum, fovendōque inter laborandum recreabat. Sed heu! spes hęc omnis intercudit, & quę beneficio manuum cum omni posteritate coęquanda erat fama, manuum amissione jam sepulta evanuit.

Sed quid hęc moror? Utinam saltem relicta foret optimo fortissimōque civi utilem aliquam egentī ac laboranti patrię facultas navandī in bello operam; ut qui suis est sibi que mortuus, glorię certē viveret! Sed adempta gloriā prorsus omnis est, & hic infelici Demarato restat dolor acerbissimus, quōd patrię pariter ac sibi interierit. Sensistis, Iudices, quā peritus in arte Statuariā Demaratus fuerit; at non minū in militari probavit se strenuum, nec in officinā feliciter moderata manus ejus scalprum est, quā in acie fortiter ferrum vibravit. Experti sunt Thebani malo suo, noverunt salute suā Athenienses, quā bonum in Demarato militem haberemus. Testes exuvię de Thebanis raptę, quas, totidem illustria virtutis suę monumenta, domi suspensas asservat: testes laureę, quibus a vobis in pręmium fortitudinis decoratus est; testes cives bene multi, qui vel a servitute, vel a morte Demarati fortitudine vindicati sunt. Sed ecce jam bellum acrius recruduit: tuum, si unquam aliās, robur deprecandum, Demarate: progredere ad bellum, tuā nunc operā Patria indiget; instat hostis; stant in procinctu milites; te tuba invitāt, insonant classica, te Duces, te commilitones repetunt. I, curre, vola, ades labanti periclitantique Reipublicę. Hęc, Iudices, rueret, volaret; rapit hunc animus, excitat patrię desiderium, glorię sitis, laudis amor inflammat. At quid iret? Ubi manus? pre-

E 3

tiosę

tiosæ illæ victricésque manus, instrumenta fortitudinis, terror hostium, Reipublicæ columen, civium salus! quid iret, nisi ut in hostes delapsus augeter prædam ac triumphum? quid in aciem volaret, nisi ad certam necem? Nisi quis putet fore illum subsidio suis, quî sibi ipse præsidio esse non possit? Sede ergo domi, Demarate, miser, obscurus, iners, fortunis, famâ, rebus universis destitutus. Jace in tenebris, in sordibus, in luctu, familiæ, tibi patriæque inutilis consenesce: hocque ad doloris cumulum sit tui, quòd ne paternas quidem injurias tibi tuis graviores ulcisci liceat.

Quid restat igitur, Judices, nisi ut per acerbos liberorum ipsius, per afflictæ conjugis luctus, per urbem hanc, quam simulacris decoravit, fortitudine servavit, trophæis illustravit, orem vos obtestérque; ut tantam, tam gravem, tam luctuosam fortunarum, famæ ac gloriæ jaçturam, quam abscissis manibus Demaratus tulit, quoquomodo compensetis; sublevetis Patrisfamilias egestatem, excellentissimi opificis extinguendum posthac nomen recreetis, obscuram civis optimi generosissimique gloriam vestra auctoritate illustretis, damna hæc ejus omnia paterna hæreditate refarciatis.

ORATIO

Pro Logodædalo Elingui.

Si unanimi omnium consensu supremum ærumnarum cumulum videtur attigisse, qui suas proferre miseras, & acceptas deplorare calamitates non valeat; quis satis possit, Judices, infelicissimam Logodædali lugere conditionem, qui resectâ, per summum nefas, linguâ, nullam amplius habeat

habeat conquerendi de sua sorte facultatem. Si-
nite igitur, Iudices, ut vicarias agam hodie Lo-
godædali partes, & ipsius, sin minus querelas,
saltem, inelices lachrymas vobis offeram; fini-
te, ut, quam ratio, æquitas, jusque postulant,
opem defensionemque impertiam.

Scilicet defensore careret ille, apud quem
miseri omnes certum accisis in rebus præsidium
semper invenerunt? Patrono destitutus adver-
siorum numero & potentiæ cedere cogeretur,
qui eo consilio concessam sibi à Superis eloquen-
tiam putavit, ut miserorum inopiæ subveniret; ut
oppressam indefensamque contra nefarios perdi-
torum hominum impetus innocentiam protege-
ret, tueretur, defenderet? debitam tot virtutibus,
& suâ imprimis in carissimum parentem pietate
hæreditatem miser Logodædalus amitteret, quod
elinguis factus propter patrem, pro se ipso dicere
non possit? Quanquam, quid elinguem te appel-
lo, Logodædale, qui disertissimè, si unquam
aliàs, loqueris? Loquitur enimverò Logodæda-
lus, Iudices, & vel avulsâ palato linguâ paternam
sibi hæreditatem, tanquam fratrum omnium mi-
ferrimo vindicat.

Nolite tamen arbitrari, Iudices, huc me
alienæ virtutis detractorem accessisse; nihil de
tuis laudibus, Demarate, deteram, non elevabo
generosum animi tui facinus, tuam gloriam non
conabor verbis attenuare. Tales artes deceant
Oratores illos, qui causæ bonitate destituti, am-
bitiosis verborum phaleris facere fucum audito-
ribus ambiunt. Pulchrum est, nec piget fateri,
manuum oppositu parentem à morte vindicare;
pulchrius eundem à dirâ membrorum depopula-
tione, quæ vel ipsâ morte durior est, defendere.
Pulchrum est manuum dispendio patri vitam con-

servare; pulchrius eundem à supplicijs nece crudelioribus præstare incolumem.

Neque hoc ipso abuti velim ad Logodædali patrociniū, Judices, quòd reserctâ linguâ omnem ad famam & opes comparandas viam infelix Orator amiserit. Silebo, quòd ista calamitas inceptum tam feliciter ad immortalitatem cursum interruperit. Nam statim reclamarent adversarij, hoc habere Logodædalum cum fratribus commune, ut famæ & acquirendarum opum sibi facultas erepta sit; nisi fortè tantò infelicior Logodædali conditio videri debeat, quantò compendiosior ad colligendas opes, uberior ad parandam gloriam cæteris artibus Eloquentia sit. Quid enim in Foro vitam asserit innocentibus? quid in Senatu, quid in Curiâ regit auctoritate, temperat legibus, moderatur consilio Rempublicam, nisi regina Artium Eloquentia? Quid Togæ, quid Militiæ splendorem conciliat, nisi regina Artium Eloquentia? Domi illa cives in otio & pace continet, foris milites ad pugnam incendit, bonos recreat, affligit malos, ubique regnat. Quanta autem & quàm satis copiosa merces rependi potest ab infonte reo salutis vindici! quantum famæ & gloriæ debetur ac persolvitur publicæ auctori Pacis, Justitiæ præfidi, consiliorum arbitro, bellorum duci, moderatori omnium ac sospitali. Hæc omnia scilicet Logodædalus amisit, ut parentem servaret; hæc maluit perdere, quàm parentem. Bona, fortunas, famam, suam denique conservationem paternæ saluti ultrò immolavit.

Sed quid plura disputo? Id doleo, Judices, quòd avulsâ linguâ Logodædalus ab hominum societate ad miserrimam belluarum sortem amandatus est, quòd inter homines, ex quo desit loqui, sibi planè interit! Nam quâ potissimam re
à bru-

à brutis animantibus differimus? Nisi quòd illæ, dum ingenita naturæ stupore oppressæ silent inter se, & obmutescunt; nos latentes animi sensus aperire, & nostram de re quâlibet proferre sententiam, variis de rebus inter nos confabulari, nostros dolores, suavissimo cum amicis colloquio, possumus consolari? Lingua enim interpret mentis est, cogitationum internuncia, animi præco, consiliorum sequestra, conciliatrix amicitiae, nutritrix & administra commercij, humanæ denique societatis moderatrix & arbitra.

Atenim quàm luctuosum est Logodædalo, quòd perijt sibi, tam dolendum damnosumque vobis, quòd Reipublicæ paruit. Scitis, Iudices, quid pro communi bono valeat diserta lingua. Id tu quoties experta es ó Respublica, quantos ex Logodædali eloquentiâ fructus percepisti, cum te iuvaret consilijs, dicendi gloriâ defenderet; cum populos ad seditionem concitados placaret, cum strictos in tuam perniciem gladios ex nefariis sceleratorum manibus eriperet, cum tibi periculossimo confictatæ bello pacem tandem exultantem reduceret?

Vos verò, boni omnes, lugete Logodædali misérias; deplorate tanti viri calamitatem. Amisistis patronum, perdidistis acerrimum vestræ salutis defensorem, qui flagitiosos cives non minore vexabat odio, quàm vos omnes amore prosequeretur.

Obtestor ergo vos, Iudices, per sanctissimum illud, in quo sedetis, Tribunal, per ipsos hujus Curiae parietes, qui Logodædali voce toties personuerunt, & eundem amissum hodie desiderare, ac mutis pro ipso perorare verbis quodammodo videntur; per bonos omnes, quos tam fortiter tuitus est; per ipsos Superos, quorum religio-

nem ac cultum tam impensè defendit; adjuvate Logodædalum, tantum fori lumen, vestri Ordinis decus & ornamentum vestram suscipite in tutelam, & debitam summæ ipsius calamitati hereditatem adjudicate.

ORATIO

Pro Zeuxide Pictore Excecato,

Et si in id unum incumbere visi sunt, Judices integerrimi, qui ante me dixerunt Oratores, ut in deplorandâ eorum, quos defendendos susceperunt, calamitate, speciosissima quæque orationis lumina adhiberent, tamen satius ego duxi, si, neglectis Eloquentiæ pigmentis, non tam loquerer pro Zeuxide, quàm spectandum omnium oculis illum exhiberem. Neque verò dubium mihi est, quin effossi ejus oculi tam vehementer perorent, ut vos ipsi ad tam scædum percussæ spectaculum, æstimantésque jacturam lucis ex ipsâ luce, quâ fruimini, vel è iudicibus tacitè fiatîs patroni Clientis mei, atque suffragijs vestris damna nulla in humanis rebus, cæcitate esse graviora decernatis.

At quamvis lucem nullam ab ordine mutuari necesse sit in cæci causâ, ubi malorum gravitas nec ordinem capit, nec modum, quod effusæ tenebræ omnia confundunt; dicam tamen ad æstimationem jacturæ Zeuxidis, hunc perditâ per cæcitatem lucis usurâ & mitioribus carere vitæ bonis, & durioribus mortis vivum ac spirantem malis affectum fuisse.

Querantur alij amissas opes, famæ damna gloriaque illi lugeant, quibus uti his bonis liceat,
nec

nec quibus majora sint dispendia, quæ doleant. Hæc Zeuxis non enumerat in vitæ bonis, quòd nec illa quidem, si affluerent, ut affluxissent Pictori celeberrimo, ijs frui posset. Ecquis enim homini cæco relictus honorum usus, ubi nulla jucunditas, nulla delectatio, ubi luctus contra mœrorque æternus, ubi unæ superant lachrymæ, suspiria, gemitus? Tuum illud patrimonium, infelix juvenis, tuus census, tua hæreditas. An enim dolori parcat ille, abstergat lachrymas, suspirijs modum ponat ullum? an non extabescat desiderio, qui & oculos amisit & lucem, quibus dolores levantur omnes?

At enim hoc vobis allatum est, tanquam egregium ad tuendam Demarati causam præsidium, quòd filios, quòd uxorem, quòd numerosam familiam haberet; hæc utinam sibi posset Zeuxis vindicare, Judices! Demaratum mœrentem solatur uxor, nati recreant afflictum, tota familia mutuis studijs exhilarat. Mæstus ille, desertus totos per dies angustos lares habitat; nec ullam nisi in lachrymis suis aut spem, aut voluptatem habet. Nam quid ei dulce aut jucundum esse possit, cui cæcitas usuram ademit lucis & oculorum, quibus mundi hujus amœnitates, deliciasque delibat homo ac quodammodo possidet. Etenim quidquid est in aspectabili mundo pulchrum, quidquid mortalium oculis subjecit, quidquid dedit hominibus utendum natura, & quasi possidendum in commune, id sic ademptum est Zeuxidi, ut exhæredatus ab illâ esse videatur.

Et hoc quidem eò gravius debet illi accidere, quòd in informandis penicillo, coloribusque naturæ operibus versatissimus, eorundem pulchritudinem eruditioribus noverat oculis intueri.

Sed

Sed quid hæc leviora persequor? Oculorum vel ipsa sedes, artificium & munus dignitatem eorum pretiumque satis indicant. Quantum enim verò studium in ijs elaborandis adhibuisse natura visa est, quos variis integumentis ac veluti propugnaculis texit? quibus tanquam speculatoribus, altissimum in capite assignavit locum, ex quo cuncta circumspicerent, & contemplarentur? In cæteris sensibus lusisse, ut ita dicam, visa est; at omnem in efformandis oculis sagacitatem atque solertiam exhaustit. Et verò quid in toto homine præstantius, quid nobilius, quid pulchrius oculis, quid utilius, quid necessarium magis. Ii sunt fideles animi internuncij, ex quibus reconditiores sensus percipiuntur. Quod lux in astris, in cælo sol, in sole radij, id oculi in homine. Astra si privaveris luce, molem inutilem suspendis cælo: si cælum sole, si radijs exuas solem, publicum mundi oculum subducis, excæcas naturam, confundis omnia, ac permisces. Confodis homini oculos? vivam ac spirantem infodis sepulchro, mortis anticipatæ tenebris involvis, pretiosissimâ rerum omnium vitâ vitæque bonis ante tempus expolias.

Etenim an illa vita est, an non habenda mors potius, quâ quis dulcissimo fratrum & amicorum conspectu privatur? Hoc tamen est, quod patitur Zeuxis: Vivit, sed ita vivit; ut mors ipsa foret illi expetenda magis quàm vita. Utinam, Iudices, utinam inter mortuos foret! malorum finem in morte, post jactationes quietem, post procellas, tempestatesque portum inveniret. Nunc autem vivit, ut perpetuis acerbæ vitæ doloribus excrucietur.

Saltem mortuus debitam benè actæ vitæ mercedem acciperet; hic verò omne malorum genus

genus spectatæ virtutis in præmium accipit : saltem mortuo campis in Elysijs videre parentem fas esset , & impensæ pietatis fructum suavissimum percipere ; hic mortalium omnium aspectu caret. O mortem lentam & indocilem hominum precibus flecti ! Reluctantes vocat , vocantes rejicit. Ratum est ergo ; vires , Pictor infortunatissime ! & vires , non ad miseriæ solatium , sed ad incrementum cladis ac cumulum. Fovebis in posterum tuos in sinu , ut nunquam in oculis geras ; sic aberis à te , ut manens apud te unum , nec sine duce exire , nec alios invisere unquam possis : sic tibi coram tuis præsens , ut tanquam tibi tuisque externus , nec te , nec tuos unquam videas. Vires , inquam , & vires in mortis malis ; ut omnibus vitæ commodis careas ; sic mortis privabere commodis , ut in vitæ incommodis consenescas.

Et erit aliquis tam crudelis , tam barbarus , tam ferreus , quem Zeuxidis fors infortunata non moveat ? qui Zeuxidem fratrum miserrimum esse neget , aut etiam illius sortem cum aliorum fato minimè comparandam esse inficietur ? Oro vos igitur atque obtestor , Iudices , date Zeuxidi paternam hæreditatem , ut non omnibus vitæ bonis spoliatur. Date , ut levi aliquo in mortis malis recreetur solatio ; date , unde vivat ille , qui cum tuendæ per se ac sustentandæ vitæ facultatem non habeat , meritò sperat de vobis fore , ut tanto suæ calamitatis incommodo vestra pietas medeatur.

OS (O) SO

ORA.

ORATIO.

Pro Elpidio Adolescente exsurdato.

Quæ res in hac, quam mihi hodie propagandam suscepi, causâ molestiam dicenti parere nonnullam deberet, ea me, Judices, mirum in modum reficit, & novas ad perorandum coram celeberrimo confessu vires, novos animos subministrat. Absit igitur à me, Judices, ut singulare Oratorum, qui prius ex hoc loco dixerunt, studium, & miram in animis commovendis industriam reprehendendam putem, dum illi pro se quisque Clientum suorum damna, tantâ cum eruditionis & ingenij laude extulerunt. Gratulabor mihi ipse potius, ut par est, superisque gratias agam amplissimas, quòd eos, à quibus metuendum Elpidio arbitrabar, patronos ipsius causæ totidem, defensorésque acerimos invenirim.

Nam si tanti est, ut, revera est; hominem aut manibus, aut oculis, aut linguâ carere obeam, quæ promanant inde incommoda; quanti demum fuerit, quæ sequuntur ex singulis, ea in se mala unum pati universa? Quæ quoniam in Elpidio eximie indolis, spei optimæ, atque acerrimi ingenij adolescente licet cum mœrore intueri; nemo est profectò, qui non existimare debeat, sublato per hostes aurium usu, fratribus suis gravius eum esse læsum, quòd hunc ipsum constet, & omnibus fratrum affectum fuisse malis, & bonis orbatum.

Magnum quiddam est, Judices, quod Demaratus avulsis manibus, quod Logodædalus excisâ Linguâ, quod Zeuxis effossis oculis tolerârunt

runt: at mente unum eundem & mancum simul, & elinguem, & cæcum languere, id verò tantò gravius est, quòd mala animi & sunt, & jure habentur malis corporis multò graviora. Atqui ea fors Elpidij est, qui cùm optimum ingenium, præclarissimam indolem, & liberalibus disciplinis aptissimam nactus esset, exsurdatus sit miserabiliter, priusquam sibi liceret quidquam ediscere.

O vicem adolescentis luctuosam! ô calamitatem omni commiseratione dignam! Quid tibi, infelix Elpidi, quid ingenium illud tuum profuit? quid te juvit insignis illa, quâ te præditum amabamus, solertia? quòd demum devenère dotes illæ omnes, quas tibi à Superis concessas gratulabamur; ex quo truncatis obtusisque penitus, ante artem ullam, scientiâque perceptam, auribus, non excidisti modò spe in reliquum vitæ tempus, sed & incommoda fratrum omnia in animo experiris?

Nam quid aliud animo putatis esse artes rerumque notitiam, nisi quod lingua, manus & oculi corpori sunt? Lingua visa vel audita narrat; Artes ijs, ut par est, narrandis præfunt. Manus res ipsas agit; Artes manum laborantem dirigunt. Oculi res aspiciunt, pervident, intuentur; Artes, quo pacto vel visis vel auditis utendum sit, edocent. Externa quippe hæc membra sunt instrumenta duntaxat ac veluti famuli quidam, administrique mentis arbitrae, judicis, dominae, artificis ac moderatricis; ac proinde, Judices, qui cognitione rerum destitutus sit, eum mente cæcum quodammodo, elinguem & mancum esse necesse est.

Ah! video, Judices vos commoveri; video quis sit vester eâ de re sensus. Intelligitis nimirum, & meritò intelligitis eum, surdus cùm sit,
nulli

nulli arti perdiscendæ esse idoneum : agnoscitis ereptam ipsi rei cujusquam faciendæ aut cognoscendæ potestatem : videtis eum esse ab omni facultate tam imparatum, quàm certum est artium cognitione imbui neminem, & initiari rerum mysteriis posse, qui mente sit destitutus.

At enim inquirunt adversarij ; quid est, quòd tam graviter expostulet Elpidius ? quid est, quòd se tam infelicem prædicet ? Linguâ, manibus, oculis uti potest. At hoc extrema ejus miseria est. Utinam, Judices non uteretur, cui ad nullam omnino rem utilem & honestam ijs uti liceat. Nam quid agat ? quid loquatur commodè, qui rerum sit adhuc rudis omnium & imperitus ? si loquendi quandoque animum cupido incessenter, nihil nisi temerè & inconsultè loquetur, effutiet, deblaterabit. Si quid agendum se offerat, in quo eluceat ingenium ; rerum ignarus omnium quid operetur ? si ferendum de re aliquâ, quam oculis usurparit, judicium, nihil judicare prudenter poterit, qui, antequam rerum cognitionem ullam assequeretur, aurium usu crudeliter sit spoliatus.

Quod cum ita sit, Elpidi, quid lucem illius sustines ? quid cum mortalibus diutius versaris ? Quin potius, judice me, cares publico ? quin te domi otiosum, & inglorium contines ? quin nuntium humano penitus consortio remittis ? sin verò te hominibus domi subtrahere non datur, quære remotiores solorum nemorum latebras ; pete inaccessa sylvarum loca, ibique te abde, conquiesce, conticesce. Crede mihi, Elpidi, honestius tibi ita vivere ab omni cætu disjunctum mortique proximum fuerit, quàm brutis
torum

torum more, sine sensu, sine mente, sine consilio
aut agere, aut loqui, aut videre.

Ne quis vestram tamen existimet, Judices,
me dum Elpidij damna extollo, aliorum condi-
tionem minimè deflendam arbitrari. Est hæc,
est certè omnium iudicio luctuosissima. Sed
omni solatio non carent. Habent cæteri, unde
levamen doloris sui nonnullum petant. Aliquo
quidem sensu indigent: at non omnibus: alijs
uti possunt percommode, sive ad comparan-
das sibi novas artes, sive ad paratas an-
tea perficiendas: possunt amicorum uti con-
gressibus, possunt societate mutuâ vitæ tædia fal-
lere, & quod uno sensu exequi nequeunt, alio
præstare.

At verò quamò miserior etiamnum est fors
Elpidij, cui habitandum semper apud se, latitan-
dum in tenebris, contabescendum præ dolore.
Qui nihil sciat, nihil calleat, nec scire quidquam
vel callere possit: qui nihil proferre queat nisi ab-
sonum, nihil interrogare, nisi intempestivum,
nihil agere, nisi imperfectum; qui denique per-
petuos de se & præsens & absens dare ludos
paret.

Si vos igitur, Judices, si vos singula fratrum
damna movent, uti neminem vestram esse puto,
quem fortis illorum non misereat; si in illo ge-
nerositate pietatè que in parentem laudatis,
quod manus secandas offerre non dubitaverit, ut
imminentem patri carissimo ictum averteret; si
hujus miseriam lugetis, qui cum magnam in per-
orando famam sibi comparasset, elinguis factus
est: si alium revera infelicem prædicatis cui par-
tam hætenus pingendo existimationem sustinen-

R

di

di diuitiis copia ablata est; moveat ille multo magis, qui singula fratrum incommoda pertulit. Potuisset Adolefcens optimus tractare arma, & in solum pulveremque bellicum ex umbrâ palæstræque domesticâ prodire, suâque in defendendâ patriâ fortitudinem exhibere: potuisset in foro versari cum laude, & ingenij pariter eruditionisque specimen edere: potuisset in alterâ qualibet arte strenuum se atque habilem profiteri. Verum neque militiæ nomen dare, neque dicendis causis operam ponere, neque ex doctrina ulla commendationem expectare jam potest. Quid igitur agat infelix? quò se vertat? quò confugiat? quid consilij capiat? cujus opem imploret, nisi paternam ipsi, quaecumque doloris tanti solarium hæreditatem adjudicetis?

ORATIO JUDICIS

Controversiam inter Fratres quatuor dirimentis.

Gravis penitus ac difficilis ex omni parte controversia vestris sententijs hodie dirimenda proponitur, Judices. Dicendum jus inter cives quatuor eosdemque fratres inter se conjunctissimos, huic civitati Juvenes carissimos, suo in Rempublicam studio, singulari in parentem charitate spectatissimos. Nihil postulatur ab unoquoque, quod singulorum meritis non debitum, quod inferior eorum virtuti merces videri non possit.

Tamen nec licet nobis omnes facere voti sui compotes, nec pronunciare unius ex illis in gratiam, quin cæteri læsos se fuisse aliquo jure suo

suo conquerantur. Scilicet hæreditas paterna non divisa, sed tota, non ex parte tantum, sed in solidum & ex asse ita singulos respicit, ut singulis minimè possit contingere. Instituit pater bonorum omnium hæredem unum aliquem è liberis, qui amantior patris inter omnes, qui vitam ejusdem libertatèque majore damno redemisset.

Certatum est ab unoquoque viriliter, non tam hæreditatis potiundæ gratiâ, quàm ut ardentissimum, quo flagrabant omnes in patrem, perenni monumento amorem consignarent. Quo demum exitu? Fecit disertissima Patronorum, qui pro Clientibus invicem dixerunt, Oratio, ne cuiquam lateat: & plerique vestrum testes existimæ fortitudinis, quam singuli fratrum edidère, suis ipsi oculis usurpârunt. At quo omnium dispendio? quanto singulis stetit paterna salus ac libertas ab hostium furore vindicata? Hic præcisas manus vidit impiger, dum brachiorum oppositu capiti paterno fatalem ictum avertit. Ille captus ab hostibus, avulsâ crudeliter linguâ loquendi facultate privatus est. Alter effossis immisericorditer oculis lucis usuram perdidit. Ultimis recisis per summum nefas auribus exsurdatus est. Parem omnibus crudele vulnus jacturam intulit. Demaratus Statuarius insignis & strenuus in bello miles excisas fuisse opes suas spemque parandæ gloriæ omnem ablatam expululat. Luget elinguis Logodædalus interclusum sibi ad laudem aditum; &, quam labore multo sibi fecerat disertus orator eloquentiæ famam, perpetuâ silendi necessitate evanescere. Zeuxis pictor egregius orbatus oculis miserabiliter, non habet deinceps, unde sustentet vitam, aut partum

pingendo decus tueri possit. Elpidius magnæ expectationis adolescens in ipso ætatis flore exsurdatus, in summâ rerum omnium incitiâ longum vitæ spatium nulli idoneus arti prorsus exiget. Sensit infelix pater miseræ sobolis calamitatem, & filiorum ad aspectum ex dolore conturbuit. Felix, vel dum moritur, si mederi singulorum incommodis, & pium in amantissimos filiorum animum potuisset consignare.

Nos verò quid statuemus, Iudices, tam difficilis controversiæ arbitri constituti? cui demum ex omnibus paternam hæreditatem adjudicabimus tanquam miserrimo inter ceteros, & minus pro paternâ salute tuendâ detrimentum passus? Equidem scio esse eorum neminem, qui dignam illâ videri non debeat: qui eandem calamitatis suæ in subsidium sibi non vindicet: qui suâ orbate vestros animos non inflectat ad commisionem suâ. At nullus ibi misericordiæ locus est, ubi æquitatis unius ratio debet haberi. Non satis est miserum in suâ sorte quemlibet judicari, nisi fratrum miserrimus æstimetur. Huc ergo recedit totius contentionis caput; quis omnium fati suo infelicissimus debeat reputari. At hoc ipsum decidere, quàm arduum & operosum debet videri!

Audiistis, Iudices, quantâ animorum contentione, quàm disertâ verborum copiâ, quàm exquisitâ ingenij sagacitate eruditissimi Patroni vicissim certaverint, suis ut quisque in Clientibus perfectissimam calamitatis ipsius imaginem elaborarent: At quid perfecerunt dicendo, nisi ut difficultatis nodum intricarent arctius, nedum extollerent; nisi ut eloquentiæ suæ fulgore perfringerent

xerint

xerint, oculos, tenebras ipsas & insitam controversiæ caliginem non depulerint? Video vos incertos adhuc & ancipites, quid pro æquitate vestrâ pronuciare liceat. Nihil leges, nihil civitatis ipsius instituta, nihil juris ipsius ratio suppeditat, unde ferre iudicium in tantâ causæ novitate atque insolentiâ possitis. Nobili Statuario ac strenuo militi manus abscissæ sunt, quid durius? Perito Oratori avulsa lingua est, quid tristius? Pictori celeberrimo eruti sunt oculi, quid miserabilius? Adolescenti lætissimæ expectationis aures amputatæ funestissimæ in omne tempus ignorantia farum important, quid luctuosius? Quid erat singulis metuendum magis, quàm quod singuli patiuntur? vel quis calamitatis gradus illis accedat, qui summum calamitatis cumulum experiuntur? Sentio ipse, Iudices, quales inter angustias verfer, cui aditus omnis ad ferendam sententiam interclusus videatur.

Tamen expectatis, ut loquar, neque munus illud, quo per vos & apud vos hodie defungor, filere me patitur. Ergo, ne ludere spes vestras, aut commissæ provinciæ defuisse videar; ne suprema Testatoris ipsius voluntas, quam magnæ religioni semper habuimus, cassa & irrita sit; aio Polycratis hæreditatem Elpidio fratrum minimo esse eo nomine adjudicandam, quod omnium infelicissimus debeat æstimari. Habent hoc Fratres cæteri in calamitate suâ subsidium non leve, ut se rerum gestarum gloriâ consolentur, & eâ, quam sibi apud omnes in suâ quisque facultate pepererunt, famâ doloris sui acerbitatem mitigent. Obversabuntur perpetuò Demarati oculis egregia illa artis suæ monumenta, quibus civitatem nostram decoravit, & quod dedit in bello fortitudinis eximie specimen, audiet om-

nium linguis celebrari. Fruetur Logodædalus nava-
vata laudabiliter tam publicis quàm privatorum
commodis, operæ conscientia, & suavissimo tot
amicorum, quos olim consilio juvit, eloquentia
cuius est, commercio recreabitur. Neque suum
deerit Zenxidi Pictori celeberrimo solatium, qui
perfectissimas rerum omnium imagines animo
complexus easdemque coloribus ac penicillo imi-
tatus tam scienter, se se dulcissimâ illarum recor-
datione pascet & cæcitatæ suæ tenebras quoquo-
modo mitigabit.

At quid ejusmodi simile manet infelicem El-
pidium, qui in ipso adolescentiæ limine exsurde-
tus, nec ulla potuit assequi suæ orbitatis adjumen-
ta, nec habet in omne tempus, sibi relictus unquam,
unde conditionem acerbissimam sustentet, aut
consoletur? Quare Elpidio exsurdato, omnibus
fortuniæ animique bonis destituito paterna hære-
ditas adjudicator. Verùm ne filijs posthac om-
nibus ad paternæ observantiæ defensionisque lau-
dem desit incitamentum; ne Respublica civibus
optimis & de se bene meritis defuisse videatur, ne
careant illi calamitatis suæ solatio, & fortitudinis,
atque industriæ suæ præmio defraudentur, tan-
tundem singulis tribus Fratribus ab Republicâ pa-
rente optimâ de ærario sufficitur. Omnes, quoad
vivent, in Prytaneo aluntur. Mortui de publico
efficiuntur conduntorque perhonorificè communi
sepulchro: cui ad perpetuam rei memoriam in-
scribitur:

Dijs Manibus piorum Polycratis Liberorum
Senatus Populusque Atheniensis posuere.

IPHIL-

*in urbem paulo post Iphicrates, occiso
hostium Duce, petit ad supplicium A-
coetæ Liberos; ipsum verò reum agit
ex eâ lege, quæ calumniatori irroga-
ret pœnam, quam ipse intulisset. Acoe-
tes morti ultrò se offert, ut à Liberis
necem depellat, pro Acoete ipso interim
Liberisque ipsius alter perorat.*

ACTORES.

IPHICRATES, Dux belli.

ACOETES, Iphicratis Accusator.

SYNIGORÛS, Acoetæ Defensor.

CRITICUS, Judex.

IPHICRATES.

Vestras, Judices, pro virili parte ultus sum
injurias, meas vicissim, pro æquitate ve-
strâ vindicate. En arbis mœnia obsidione
soluta sunt, fugatus est hostis, civis jam liber
metu respirat. Mœret heu! in communi lætitiâ
una victoris domus, per quem effectum est, ut
unicuique vestrum liberis, conjuge, & incolumi
patriâ frui liceret! Huic ne suos quidem liberos
revisere & amplecti fas est. Quod si pro patriâ
concidissent, si parentis ad latus ante muros ur-
bis illis oppetere contigisset, eorum jacturam in-
veniendis suis civibus bene collocatam putarem, &
libero-

liberorum honesta mors patris orbitatem solaretur. Nunc eos in patriæ sinu fraude circumventos, oppressos calumniâ, falsum patris ob crimen turpissimâ morte periisse, quis ferat? Equidem cum Reipublicæ defensionem suscepi, nullum mihi fore certamen existimaveram, nisi cum hostibus patriæ; nullum nisi ab illis reformidavi periculum. Ecce mihi civis factus est hoste crudelior; hostis enim meo contentus sanguine innocenti liberorum sanguini pepercisset.

Quid plura? Nostis injuriam, Judices, auctor in conspectu est. Vestrum est, pro legum nostrarum æquitate, itatuere, ut par pari pœnâ referatur. Non ut moriatur Acoetes postulo. Vivat sanè, quoniam vitæ meæ pepercit; sed orbis parens vivat in eversâ domo. Tres liberos abstulit, tribus liberis careat. Meos furori suo immolavit victimas; suos meorum manibus placandis inferias repeto.

Quodd si durum hoc & inhumanum esse censeat, cernat ille prolapsam & afflictam domum, quæ paucos ante dies tam lætâ exultabat prole, tam longâ virorum illustrium serie hactenus flourerat, discat, quàm parùm meritis videar tristissimam meæ orbitatis acerbitatem.

Electus à vobis fueram, Judices, Dux militiæ, desperatis penè patriæ rebus; victi spes nostras his incenibus tuebamur; eaque jam multis in locis diruta erant & aperta. Unum pro cunctis caput objeci; rem aggressus sum dolo, quoniam manu vincere non licebat. Excessi urbe tacitus, liberos meos Dijs hujus urbis præsidibus commendans; vobis commendâsssem, Judices, si cum pluribus consilium communicare periculum im-

minens sivisset. Quis fuerit eventus, omitto dicere, neque vos, credo, vel consilij mei, vel silentij pœnitet. Liberata civitas; victus hostis est, victor in urbem redeo.

Victorem qualis pompa, quis triumphus excipit! Tres Liberos, quos ad familiæ columnen, ad defensionem patriæ sedulo instituebam, crudelissimo supplicio affectos audio patris ob defectionem. Non immoror, Judices, in hoc confutando crimine, quod facta mea, vel tacente me, satis resellunt. Licuerit Accusatori iniquissimo concepta jamdudum explere odia; fidem meam, quæ spectata satis erat & cognita, revocare in suspicionem, suscitare in me furorem plebis, & nomini meo turpissimæ proditionis labem inurere. At quid innocentes pueri meruerant? Proferat Accusator culpam aliquam, vestigium aut umbram sceleris, cui affines meritò videri possint. Conjuraverant, credo, in patriam? clandestina cura hostibus inierant consilia? perniciem hujus urbis nefariè moliebantur? Quàm hoc non credibile in pueris, quantum ab hujus ætatis indole, & viribus ejusmodi scelus abhorret! Tamen fac eos proditionis reos esse. Nihilne antiqua generis nobilitas, nihil familiæ splendor, nihil continua Majorum hanc in Rempublicam merita, nihil patris reverentia, quem populi suffragia hujus urbis copijs præfecerant, si non ad veniam, saltem ad commiserationem, vel pœnæ temperamentum aliquod prodesse poterant?

At enim video quid iniquus Accusator voluerit, & quâ sit usus defensione. Liberos fortasse meos innocentes non negabit; at multatum fuisse in sobole parentem contendet. Quam tandem

dem ob causam, Judices? quod tandem scelus? quod admisi facinus tam inexpiabile, ut illud mihi triplici morte luendum sit? An quod vitam in apertum discrimen adduxerim, ut salutem vestram consularem? quod deploratae civitati succurrerem? quod miscendum cum virtute dolum, ubi virtus sola nihil posset, existimaverim? quod exierim ex hac urbe, exeundi vero causam tacuerim & consilium? Nihil equidem video, Judices, quod vel in vitam, vel in rebus gestis tam crudeli poenam dignum sit. Extremum huic urbi imminabat exitium: avertendum erat, averti. Reprimendus erat hostium impetus, repressi. Amputanda ferro publica calamitas, amputavi. Silentium imprimis erat, ne, si vulgaretur consilium, exitu careret, filii. Ecquod in ijs omnibus crimen est? si scelus est; vobis, Judices, illud scelus profuit. Cur ego plector ob illud scelus? cur fructus criminis communis civium, mea vero unius poena est?

Sed esto: creditus fuerim bonam fide nocens: dederit Accusatori egressus ex urbe fugae suspicionem: continuatione spargenda res fuit in publicum, quasi certa foret? Dubitandum, sciscitandum etiam ex alijs, explorandum certe, denique expectandum fuit, dum res innotesceret. Verum non ita prudens & lentus solet esse livor: nescit consilio, cunctatione, deliberatione uti. Pascitur suspicionibus vel levissimis; sectatur umbras criminum, insidiosa quaeque arripit: dubia pro certis, obscura pro compertis, falsa pro veris habet, & pro meris nugis tragœdias excitat. Exit ex urbe Iphicrates? statim proditor audit & transfuga. Verum incerta res est; latet certe; divulganda nihilominus, vicatim ostiatumque amici.

ini.

inimici, familiares, ignotique conveniendi sunt: imbuendæ mentes credulæ plebis, aures falsis rumoribus; suscitandus furor, acuenda odia! Sed in quem? in absentem. Ad sunt innocentes liberi? multentur patris loco, seu potius multetur in sobole parens. At quo supplicio? effero, immani, inaudito? Protrahantur è laribus domesticis, quorum in tutelâ latent: permittantur seditiosæ multitudini: discerpantur patris absentis nomen inclamantes; suam & patris innocentiam, ætatis suæ jura, familiæ merita, Deûm hominûmque fidem contestantes!

An hîc tandem conquiescet sicarij crudelissimi barbaries? Meum, meum quoque sanguinem hauriat, si tanta illi cruoris sitis est. Seu potius, Judices, debitas crudelitati suæ pœnas luat. Equidem dies ac noctes versantur ob oculos cruentæ liberorum umbræ conquerentium, se à me desertos periisse. Horum intueri vultus, voces exaudire mihi videor. Ubi eras, inquit, pater amantissime, cùm plebis furor in nos desæviret? ubi nunc es? cur nos pateris inultos? ô diem mihi in summâ felicitate luctuosum! Victor, pro triumpho, ultionem repetere cogor; & necem eorum persequi, quos vel capitis mei periculo cum cæteris civibus servaveram. Verùm etiam si tacerem, an silerent leges vestræ, quæ injurias paribus damnis compensari jubent, & calumniatores, quibus reos afficere voluerant, paribus ipsos pœnis affici? An ergo vexator florentis familiæ, domûs innocentis everfor pœnam à legibus crudelitati suæ constitutam effugiet? an ille furorem suum liberorum meorum sanguine impune expleverit? an inulti jacebunt filii mei, dum sui superstitibus orbitate meâ fruentur? Non funus pro funere,

nere, luctum pro luctu, animam pro animâ, sanguinem pro sanguine rependent? Liberi, quos hic lugeo, Judices, liberi vestri sunt, non tantum quod in Republicâ vestrâ nati, quod eo parente geniti, qui totus vester est, sed etiam, quod meis vocibus & exemplo informati ad vestram gloriam & defensionem feliciter adolescerent. Liberos igitur vestros, obtestor, per hujus diei felicitatem, per hanc dexteram, quæ vobis præsidio fuit, Liberos, inquam, vestros, & inexpiatum illorum sanguinem, vindicate. Hunc à vobis triumphum exspecto. Nolite pati eum, qui vestrâ in causâ vicerit, eodem die, vobis Judicibus, tam justâ in causâ vinci.

ACOETES

Iphicratis Accusator.

Nemo vestrûm, Judices, huc me prodire existimet, vel ut injectam crudelis accusationis invidiam amoliar, vel ut inanibus lachrymis ac precibus imminens capiti meo periculum coner declinare. In his rerum mearum angustiis sentio, quàm frustra utrumque pertentarem. Nam quid favere mihi jam possit, vel unde præsidium aliquod liceat expectare? Instat Iphicrates generis nobilitate conspicuus; non habet Acoetes, nisi ut natales tenebras incuset. Infert calumniam adversarius divitijs, gratiâ, clientum auctoritate potens; ego destitutus omni patrocínio, & summâ rerum inopiâ laborans quid opponerem? Ille inexpectato audacis facinoris exitu, & suâ inflatus victoriâ vindictam armatâ manu postulat; ipse ad cæteras meas miseras iniquiorem sortem expertus nequicquam fatalem ictum deprecarer.

Igitur

Igitur frui triumpho tuo, Iphicrate; habes & fatentem reum, & quamcumque in metuleris, sententiam minimè detrectantem. Perime destinatam tibi jam diu victimam: exsatis veteres inimicitias, satura te nostro sanguine, nihil deprecor, nihil abnuo. Totum me tibi nimia patriæ charitas mancipat: hæc me nocentem fecit, si videor nocens. Felix hoc saltem nomine, quòd publicæ salutis, priusquam tibi, infelix Acoetes occumbat! Rem peragite, Judices, vel Iphicrates potius ferrum ipse nostrum in pectus exigat. Verùm quid iras persequatur longius, & innocentes meos Liberos neci destinet? Vestram fidem, Judices! placet hic vobis Iphicratis impotens furor, cui non satis est, parentem si mactet, nisi eodem fato nihil tale meritam sobolem involvat?

Infelix ego, qui non modò ærumnosos calamitate meâ Liberos, sed & nocentes fecerim! Nam nocentes illi sint oportet, qui repetuntur ad necem. Non satis est esse miserum, qui plectitur, niqua nocentem culpa effecerit. Aliud mihi de vestra æquitate, Judices, sentire non licet. Non est istud infortunatis hominibus tribunal, sed nocentibus solis pertimescendum. Imò, imò ipsa calamitas certum apud vos semper præsidium habet: & qui vestris in judicijs nihil præter invisæ sortis injuriam afferat, is non sibi contumeliam à vobis, sed commiserationem potius ac patrocinium accersat. Ergo te paterna calamitas nocentem fecit, infortunata soboles, cujus hodie supplicium apud æquissimos Judices postulatur! Testem ipsum te volo, Iphicrate; neque vel hostis infensissimi propriam in causam iudicium reformido.

Age

Age quid aliud Liberis meis objicis, nisi quòd infelicem patrem habent? Culpam profer, propter quam à te damnantur. Clamitasti quidem multum, victoriam ostentasti, indignis tanto Imperatore querimonijs populum in me meosque concitasti. At cujus tandem sceleris nomine devovendos furori tuo meos Liberos vindicas? Ede nunc etiam, si potes, quidquam ejusmodi, vel saltem finge sceleris umbram aliquam, quæ fucum faciat. Nihil est, quod timeas; tua te auctoritas, opum magnitudo, populi gratia satis tuentur, tibi ut comminisci aliquod maledicti genus impunè liceat. Quid files? quid conticescis? En ego te adjuvabo, & tibi vel in Liberos meos accusationis caput sufficiam.

Ageret ex annis rerum seriem atque ordinem, quæ legitimæ accusationi materiam suppeditare possint. An tibi infelices illi adolescentes machinati sunt insidias? An astiterunt patri in judicio, cum te accusavit, aut suffragatores, aut testes? an populum in te concitârunt? aut insurrexerunt tuam in sobolem? an lapidibus armati furiatæ plebis invidiam aut provocaverunt, aut adjuverunt? Quàm miserum est infortunato parenti, Judices, ad eas redactum esse angustias, ut, dum filios tuetur, ac defendit, etiam cogatur suggerere adversario nocendi argumentum; Vide, Iphicrate, ut innocentia conscientia securos nos facit. Tuum est eligere ex ijs omnibus aliquid, unde nocentes Liberi mei saltem videantur. Si nequis, fatere demum, quàm temerè, quàm injustè eosdem incuses, & inhumaniter jubeas enecari.

Quamquam, Judices æquissimi, dolet Iphicrates

crates

crates tergemina sibi perjisse sobolem, neque dolori suo satisfieri existimat, nisi Liberos totidem meos interemerit, iteratōque toties supplicio, quam repetere à me vindictam nolle se firmit, eandem multò crudeliùs exigat. Equidem parùm humanus ego sim, & parùm sincerus, si dissimulem, quantam vel in victoria sua dolendi fegetem invenerit. Sed tamen culpandus hic dolor, qui nisi flagitio placari non possit. Verùm quid dolorem dico: furor est, sævitia est, immanitas est. Te pudeat, Iphicrate, imitari barbaros, aut etiam crudeliores feras, quarum impotens fitis & rabies, nisi sanguine humano, non extinguitur. At si tantopere sanguinem fetis, quin petis dari tibi in victimam quotquot extiterunt filiorum tuorum interfectores? Collige lapides, quibus illi obruti sunt: recense singula populi capita, qui unanimi penè consensu ad patrandum facinus accessit. Aude etiam aliud, quod furori tuo magis conveniat, ipsos aggredere Judices, quorum sub oculis; ipsisque adèd minimè repugnantibus interempta tua soboles fuit. Tu mitius aliquid postulares, quàm si dedi tibi petas ad pœnam, qui nullam peractæ cædis in partem venerunt. Hoc etiam adijcietur tibi majus ad dolorem solatium, quò majorem sanguinis copiam effuderis.

Videtur, Judices, ut nihil iniquum precer infortunatæ soboli, quam injusto Iphicratis dolori ereptam velim. Hoc ergo sperare liceat à vestra æquitate solatium, ut eorum suscipiatis defensionem, quorum innocentiam perspiciatis. Non ego pro ipsis hodie deprecator accederem, nisi parentem haberent illum, quem nimia in patriam charitas calamitosum fecit. Quamquam neque
me

me fortis hujus pœnitet, neque vereor etiam nocens appellari, si patriam amasse nimirum scelerum imputetur. Noli timere, Iphicrate, ne, vel me ejusmodi crimine purgare velim, vel cruentam hac mercede mortem refugiam. Erit, ne dubita, erit mihi gloriosum occumbere, dum publicæ salutis reus occumbam; neque tam supplicium Iphicrates irrogasse videbitur, quam immortalē gloriam peperisse. Unum hunc adjicite gloriæ pariter ac lætitiæ cumulum, ut, dum morior, dignos tribus in Liberis paterni studij æmulos & hæredes vobis relinquam.

Sed quid moror? Comprehendite me, lictores, ducite quamprimum ad mortem; sanguinem meum fundite. Quis scit, num fusus Acoetæ cruor Iphicratis iras mitiget, aut etiam restinguat?

SYNOGORUS

Pro Acoete ipsiusque Liberis contra Iphicratem.

Quod Oratori novo atque in hanc judiciorum Palæstram primum descendenti maxime operandum est, & quod ad expromendam sagacioris ingenij prudentiam, conciliandosque hominum animos pertinere solet, æquissimi Judices; id ipsum mihi nunquam ante hunc diem Forensibus in rebus exercitato fateor defuisse. Nam cum junioris patris probabilitas causæ, quam defendit, solertiam commendat, & audientium favorem ac gratiam demeretur, tum ego sensi quam lubrico, quamque difficili versarer in loco, qui venire unus contra omnes, & communibus

G

suffragijs

suffragijs viderer adversari. Quis enim hic, Judices (nisi me totius populi clamores, cum diceret Iphicrates, fefellerunt) vel ditissimi viri potentiam atque auctoritatem non vereri, vel victoris triumpho non applaudere, vel miseri parentis orbitatem dolere non visus est? Interim video infelicissimos juvenes omni ope, auxilioque destitutos, quibus hæc una, durior ipsâ morte, salutis spes relinquitur, si fortè infortunatæ Acoetæ sanguine placatus Iphicratis furor ab infestâ sobolis cæde abstineat. Video ipsum Acoetam non tam adversariorum sententiâ, quàm suo ipsius calculo condemnatum, & se ultrò ac fortiter morti devoventem.

Quid agam, Judices? Eloquar: an silere potius, & suis permittam fati miserissimam familiam, quam disertissimi Oratoris facundia severissimis judicijs frustra conetur eripere? Tamen occumbent infontes Liberi? morietur infelix pater? & hoc fiet apud æquissimos Judices, solitudinis atque innocentiae contra auctoritatem ac gratiam tutores ac patronos? Ah! finite me existimare melius de vobis: sentio mihi novos adjici animos ad dicendum; aded me vestra omnium æquitas reficit ac sustentat! Dicam ergo confidenter pro Liberis adversus iniquam Iphicratis postulationem; dicam pro parente contra se ipsum; dicam pro infringendâ lege, cujus vi reus impetitur ac de singulis ita dicam, ut non tam privatorum hominum egisse causam, quàm publicam totius civitatis commoda videar propugnasse.

Quamquam quid ego tres Acoetæ Liberos defendere rursus aggredior? aut quid adjiciam ad ea, quæ studiorum parens idem & disertorum patronus

patronus tam feliciter peroravit. Nam quæ illa demum victoria tua est, Dux fortissime, quæ te tam cædis avidum, tam sitientem sanguinis effecit? Esto: demus hoc tibi, peccârit in te, vel sciens ac volens infelix Acoetes, & dignum morte scelus admiserit: en se se offert furori tuo victimam, paratus ultrò luere quascunque pœnas irrogâris. Quin plectis reum, & appetentem ultionis animum exfatias? Nihil ille de tuâ crudelitate conqueritur, non delictum defendit, non cruentam mortem deprecatur. At cur in ipsius Liberos sævire ardes? quam illi paterno in scelere partem habuerunt? Ede crimen, quod puniri morte debuit; aut culpâ illi si vacant, cur infontes supplicio destinantur? nempe non satis unus ad pœnas videatur parens, nisi parenti sobolem conjunxeris? non placet ille furorem tuum, qui semel tantum mori pro conditione sua possit, nisi tribus in liberis triplex lethi genus exsolvat? Atenim ereptam tibi tergemina sobolem doleres? Crudelis dolor, qui nisi alterius dolore mitigari non queat! Victoriâ tuam nobis ostendas, & assertam per te patriæ salutem fuisse gloriaris: Equidem fateor; tibi multum debet Respublica; sed an navatam feliciter magis quàm prudenter operam compensare non potest, nisi sanguinem fundat innoxium? Testor te ipsum, Iphicrate, velles Rempublicam ex tua victoria plus detrimenti, quàm utilitatis percipere? velles perire tres Adolescentes optimos, qui suo quoque tempore victorias, & ipsi multas reportabunt; an idèò tantum vicisti, ut paulò post tuâ ipsius crudelitate vincereris? Quasi verò digna satis victoriæ præmia Respublica non habeat; aut non satis amplum foret præmium decerpta laus, cum totius populi gratia conjuncta?

G 2

Sed

Sed quid ego hîc diutiùs immorer, Iudices, & rem jam actam ulteriùs persequar? Venio ad eximendum parentem ipsum, quantumvis repugnet ille, & se ultrò volens morti devoveat. Hic verò finite me paulò liberiùs queri, quàm aut ætas fortasse, aut debita hujus loci auctoritati reverentia patiatur. Nam quis hîc tumultus fervet? cur conversos video in miserum Acoetem oculos quasi de salute ipsius conclamatum jam fore? cur homini innocentissimo vertitur crimini, quod è vero, sinceròque patriæ studio profectum est? Non ergo studuit ille patriæ, qui orbatam illam Imperatore suo cùm videret, & rem ad extremas angustias rediisse, monuit Rempublicam, abesse eum, cui commissa urbis defensio sit? Abest enim verò, Iphicrate, &, nemine in partem consilij adhibito, in castra hostium profugerat. Interim trepidat civitas, tumultuatur populus, & suspicatus quod non erat, furias more suo concipit, bacchatur per urbem, in Liberos tuos involat, lapidibus eosdem obruit, qui parentem multò lubentiùs obruisset. Tu paulò post, perempto hostium Duce redis in urbem, felicior certè, quàm prudens, qui Rempublicam, nisi res tibi ex sententia successisset, in extremum discrimen adduxeras. Nam quid agat periculi metuens populus, qui præpositum sibi Ducem defecisse ad hostes conqueratur? Quam spem habuisset aliam, nisi ut panderet portas hostibus, & menturâ deditioe victoris clementiam imploraret? Scilicet periculosâ plenum aleâ consilium clam esse voluisti, ne vulgatum resciret hostis? Non erat ergo in hac civitate prudens aliquis Magistratus, cujus fidei inusitatum facinus crederes? qui facti conscius, quod meditabâre, placâisset plebis animos.

animos, iras mitigasset, præstitisset securitatem,
& lætioris exitus expectationem suscitasset.

Tuam tibi calamitatem imputa, quam in
Acoetem frustra refundis. Nam quid Acoetes
fecit, Judices, quod facere bonum civem non
decebat? An stare debuit lentus, & otiosus, qui
periculi sentiret magnitudinem? an non adire
Magistratum, quem unum succurrere posse afflictae
urbi intelligeret? Cedo quid aliud, Iphicrate,
quod in Acoete reprehendas? Nisi fortè id etiam
criminis nomine imputandum putes, quòd vir
tenuis ac pauper uno publicæ salutis adductus
studio id ausus est, quod viri nobiles vel metu
tui nominis, vel amicorum tuorum auctoritate
deterriti facere refugebant. Novum crimen,
Judices, & si quid Iphicrati credimus, extremo
supplicio expiandum!

Si tamen multandum putatis, quod commu-
nis utilitatis gratiâ peccatum est, quis deinceps
tanto cum periculo patriæ consulet? quis diffi-
cilem accusatoris provinciam implebit? quis contra
potentum impetus ac nefarias molitiones obsistet?
At enim non amore patriæ, sed capitali impulsus
odio Iphicratem Acoetes accusavit? Nempe vi-
rum in divitem, quem auctoritas, vis, gratia tu-
tantur, pauper & ignobilis tantum audeat! Quam-
quam liceat hoc ipsum contestari judices, si qua
odiorum semina suspexistis. Agite enim, cum
apud vos Acoetes diceret, an maledictis accusa-
tionem suam asperavit? an indulsit inimicitijs? an
in ipso Liberatorum ipsius funere visus est trium-
phare?

Restat hoc unum, ut legis auctoritatem, quæ
per-

perperam Iphicrates abusus est, infringamus. O legem benè ac sapienter institutam, Iudices, ut quisquis pœnam alteri malè intulit, eandem & ipse vicissim ferat! Vide Iphicrate, quàm parùm reformidemus momentum legis illius, quam intemas. Hoc profitemur tecum ultrò, dignum esse quovis supplicio injustum accusatorem; non eludemus auctoritatem illam, quam profers: sed age, cur abuteris in Acoetem illâ lege, quæ ipsum non perit? An cadit lex illa in eum hominem, qui injustus accusator non fuit? aut injustus accusator censebitur, quem nulla nocendi libido, sed una publicæ utilitatis ratio ad accusandum stimulavit? Ergo tu proba perversam in Acoete voluntatem ostende signum immoderatæ cupiditatis: profer, si potes maledictum aliquod aut calumniam, quam inter accusandum effuderit. Hæc enim sunt, Iudices, quibus vulgò se prodit illa cupiditas, quæ frænnum non patitur, neque se unquam intra iustos moderationis limites continet, cum expansandi liberiùs locum nacta est. Ede, inquam, Iphicrate, repentinum aliquem, qui vel iracundia ac repugnantibus excidit, vel odij, vel iracundia motum; vel noli reum legis agere, quem lata lex spectare non potest.

Absolvo, Iudices; & quoniam nihil video deinceps, quod vel misero parenti, vel ærumnosæ soboli faceffere negotium possit, oro vos atque obtestor, per æquitatem illam, quæ nemini unquam innocenti in hac civitate defuit, calumniosæ familiæ partes acriter, ut soletis, suscipite. Ne noceat infelici Acoetæ, quòd ignobilis ac pauper, quòd ope destitutus ac gratiâ contra nobiles virum, divitem eundem ac gratissimum iudicium contenderit. Nolite obstruere aditum plebei etiam

etiam hominibus, ut, si bene mereri de Republica possint, potentum auctoritate metūque deterreantur. Parcite latissimum hunc diem, quem non tam Iphicratis victoria, quàm addicta huic urbi felicitas peperit, innocentium cæde funestare. Satis sit nobis, quòd ereptos infelici fato tres cives optimos requiramus; cavete desiderium nostrum novis funeribus cumulare. Tūque, ô Iphicrate, moderare tantisper dolori tuo: frueri sinceris lachrymis, quas tuæ calamitati omnes impertimus. Noli injusto furore perturbare communem de tuo mærore luctum: parce abuti pertinacius propensissimâ totius civitatis in te voluntate miserorum ad perniciem, & aliam tibi quàm civium nostrorum in sanguine, triumphandi materiam apprecare.

CRITICUS JUDEX.

Novum causæ genus, & gravissimis undequaque implicatum difficultatibus vestris judicijs hodie dirimendum deferimus, æquissimi Judices. Hinc enim communis libertatis assertor & publicæ vindex salutis tergemine sobolis orbitatem luet; quid miserabilius? Inde peractæ cædis auctor innocens morti se devovet, dum Liberos suos tristibus, quæ meruisse non possunt, fatis eripiat; quid generosius? Denique civis optimus hoc uno reus nomine, quòd patriam nimium amaverit, in judicium adducitur, & vestris sententijs interimendus proponitur, quid iniquius?

An nullum feret Iphicrates victoriæ præmium nec solatium orbitatis? reclamat æquitas, & consuetudo nostra prohibet. An adolescentes optimi, & ab omni suspitione criminis alieni pœnas

G *

luent

huent? non cadit in hoc tribunal tam crudele facinus. An infelix Acoetes sui in patriam amoris fructum hunc feret, ut vel sortis iniquæ, vel iusti doloris victima concidat? quantum hinc detrimentum Respublica nostra pateretur! Tamen nisi addicatur neci infortunata Acoetæ soboles, nec pensari labores suos, nec orbitatem suam refarciri posse Iphicrates profiteretur. Clamat Acoetes jura violari omnia, nisi Liberi sui supplicio, cui se sponte devovet, eximantur. Negat arum nosæ familiæ patronus affici eandem posse ullâ contumeliâ, quin inde Respublica nostra detrimentum ferat. Quid statuendum putatis, Iudices? quis vestris sententijs locus relinquitur? Quocumque feratur animus, pares undique angustias, per incommodum offendit. Retexamus breviter totius causæ feriem, Iudices, & quoniam mihi omnium primo dicendum est, quid sentiam; liceat singula partium momenta diligenter expendere, &, quod quisque afferat causæ firmamentum, perscrutari.

Imminebat nostris mœnibus metuendus hostis: jam obsessa civitas fatalem casum metuebat, & quanto minus prævideret hostilem impetum, tanto magis impar ad declinandam perniciem sibi videbatur. In hac rerum perturbatione præficiatur defendendæ urbi Iphicrates natalium splendore, ac divitiarum copiâ spectatissimus. Verum non ita multo post urbem deserit, & nemine consilij in parrem adhibito, hostium in castra nocturno profugit. Rem comperit Acoetes obscuro nato loco & rerum omnium egentissimus: continuo in Senatum advolat, nunciat defecisse ad hostes Iphicratem, & de parando obsessæ urbi præsidio Magistratus admonet. Miramur, obstupescimus! Frustrâ
que.

quæritur Iphicrates; nusquam est. Hinc crescit perturbatio, augetur metus, tumultus invalescit. Mox impotens furoris populus Iphicratis in domum irrumpit, & raptos inde tres ejus Liberos lapidibus obruit. Redit Iphicrates, partâ de hoste, quem propriâ manu occiderat, victoriâ. Lucum pro gaudio, pro triumpho funus multiplex, pro mercede tristissimam orbitatem invenit. Hinc justæ in Acoeram querelæ, quem veteribus adductum odijs ad talem ipsi inferendam calumniam defendit. Nempe crederet Populus, tam vecordem, tam oblitum sui fuisse Iphicratem, ut totius exercitus Imperator electus proderet hosti patriam, nisi maledicta Acoetes fereret, & suis in Iphicratem convicijs populi furias stimulasset?

Exin approbare vobis nîsus est facti sui consilium, & occultam fugam laudi atque solertiæ vertere. Erat in eo statu civitas, dixit Iphicrates, ut nisi fraus dolûsque virtuti misceretur, populi salus videretur conclamata. Quanti porro intererat totum hoc, quod meditabatur, arcanum tegine, si patuisset semel; & vincendi perderet opportunitatem, & se suosque cives gravissimum in discrimen adduceret.

Mox exhibuit pater miseræ sobolis innocentiam, cujus haberi rationem decuisset, vel si prodita patriæ movisset ipse suspicionem. Nam, cur inquit, Liberi expertes paterni criminis pœnam luan? Quàm durum est suavissimo vitæ solatio patrem privari, dum suis civibus suæ ipsius vitæ periculo salutem & incolumitatem redimit. Vidistis lachrymas, audivistis gemitus, quibus deploravit orbitatem. Non putat sanari posse plagam, quam amissa soboles intulit, nisi par Acoetæ

G 3

sobo-

soboles idem supplicium luat. Orat proinde, ut Acoetæ tres filij filiorum suorum Manibus immolentur. Legis adjicit auctoritatem, quæ pœnam injustam inferentibus parem pœnam rependit.

Neque verò sobolis in periculo segnis Acoetes aut indiseruus fuit. Credit eodem jure eximendos supplicio Liberos suos, vel si nocent ipse extitisset, quo volebat Iphicrates suis condonari, si patriam hosti prodidisset. Imò, Acoetes adjicit; cur Liberos, quos alienos à paterno scelere, si quod est, Iphicrates non negat, quos neque insidiarum arguit, neque odiorum incusat, neque illatæ accusationis reos criminatur, cur, inquam, Liberos meos neci postulet Iphicrates, qui suis vel nocentibus, propter ætatis imbecillitatem atque inconsiderantiam indulgeri veniam oportere censuisset? Injusta ergo videri debet postulatio Iphicratis, iniquus dolor, qui nisi innocentum cæde potest mitigari.

At Acoetes ipse, Judices, quanquam ultrò morti se devovet, patrocinio non caruit. Non illum, si defensori credimus, vel veteres inimicitia, vel nocendi voluntas, cujus nullum in accusatione vestigium est, sed unum Reipublicæ studium impulit, ut, quod pertinere ad communem salutem videbat, statim admoneret. Nam cur fugæ suæ neminem participem fecit Iphicrates? non erat quisquam in tam numerosâ civitate, cujus fidei consilium illud crederetur potius, quam in tantâ rerum perturbatione proditionis suspicionem, credulæ, ut plurimum, ac meticulosæ plebi relinqueret? Sin tamen Acoetes puniendus videretur, qui nec deterritus potentiorum metu, nec
Iphi-

Iphicratis auctoritate, tantum Reipublicæ studium præ se tulisset; quis subire deinceps vellet tanto suo periculo damnosam accusandi aleam? quis ignobilis ac pauper nobilium ac divitum flagitia arguere sustineret? Vim autem legis, quam extulit Iphicrates, sic adversarius elusit, ut cum latam in eos diceret, qui nocendi animo ad accusandum accedunt, facile Acoetem absolveret, à quo tantam abfuisse voluntatis perversitatem demonstraret.

Expensis triplicis causæ, quam exposui, rationibus, expectatis, Judices, ipse quid sentiam; paucis declarabo. Est hæc fatalis quædam rerum humanarum conditio, ut, cum in usu vitæ quotidiano multa contra spem ac voluntatem contingere soleant; neque præcavere singula, neque omnibus mederi incommodis accurata quantumvis diligentia posse videatur. Atque ut ab accersitis longius testimonijs abtineam, quam multiplex in hac, quam agimus, causâ rerum insolentium, quam improvisa varietas se se objicit! Utinam, Iphicrate, consilij tui ratio nobis patuisset, utinam licuisset præsentire facinoris genus illud, quod tacitus meditabâre! Equidem laudare satis non possumus incredibilem illam animi tui constantiam, quâ rem tam arduam, tam plenam periculis suscepisti. Admiramur singulare illud patriæ studium, quod te in inveniendo sagacem, in promovendo prudentem, in exequendo felicem effecit. At in tanto rerum tumultu, qui repentino discessu tuo invalescebat, quis fervidum naturâ suâ & impotentem animi populum coerceret, aut prævideret etiam, quod erat acturus? Non erat is Acoetæ animus, dum Senatum fugæ suæ admonuit, ut quidquam inde Liberi tui paterentur.

terentur.

terentur. Erat succurrendum in commodo, quod absentia tua pepererat. Fecit vir bonus, quod tu ipse iisdem rerum in articulis, pro tua in patriam studio, fecisses. Totum hoc fortis iniquæ fuit, quidquid in sobolem tuam peccatum est; neque tam tibi nocuit illa, quam nobis, dum spem Reipublicæ latissimam eripuit. Enimverò, Iudices, quantum crescebant civitatis hujus in decus Adolescentes illi, quibus fortissimus pater quotidiana virtutum exempla sufficeret, qui facinorosi hodierni spectatores didicissent, quo patriam loco optimus quisque civis habere debeat! Gratulare tibi, Iphicrate, quod dolorem tuum Respublica doleat, ut suum, & suam tecum queratur orbiterem. Quanquam, Iudices, aliud expectat à nobis Iphicrates præmium; aliam parta per ipsum civitati tranquillitas mercedem vindicat. Neque verò minùs esse nos liberales in remunerando decet, quàm ille fortis in vincendo fuit.

Nihil moræ est; opta tibi, Iphicrate, quod voles. Opes, gratiam, munera, & si quid est aliud virtute tuâ dignius postula. At patere unum hoc vicissim Respublica te roget benevolentiaë monumentum, ut veteres oblitus iras quidquid hucusque rixarum fuit, obliterari sinas. Noli funestare diem hunc tibi tam gloriosum, patriæ tam utilem, feris nepotibus tam prædicandum. Quos tibi repetis ad necem, non sustineret humanitas tua immolari. Illos reputasti insontes, dum filios ipse tuos ab omni injuriâ vindicabas, vel si nocens videri potuisses. Habes in Acoete, quem non credimus ullo nocendi studio ad aperiendum, quod noverat, accessisse, habes, inquam, in Acoete devotentem ultrò se tibi victimam.

Satis

Satis tibi sit jacuisse victum hostem, ut omnis pugna finem habeat.

Itaque, Judices, ut alamus in unoquoque cive de patriâ bene merendi studium, sic statuo, tam Acoetes ipse, quàm ejusdem Liberi pœnâ eximantur. Erigatur Liberis Iphicratis insigne monumentum, quod devotas publicæ salutis victimas apud posteros commendet. Ipse Iphicrates stet æneus in foro, & fusus in auro hujus urbis præses Genius Iphicrati gratulabundus accedat, & meritorum caput coronet. Denique ne iniquiore animo orbitatem serat Iphicrates; eligat sibi unum aliquem è tribus Acoetæ Liberis, quem adoptet. Ac, ne plebeius homo cum sit, illustrem in familiam dedecus intulisse videatur, hunc Respublica adoptet ipsa prius, & quibuscumque nobilitatis insignibus illustret.

HERO.

HERODES
 FILIORUM APUD
 AUGUSTUM CÆSAREM
 ACCUSATOR.
 CAUSA SEXTA.

In genere Judiciali.

ARGUMENTUM.

Aquileiam Herodes cum venisset, & exorasset ab Augusto Casare, ut suas adversum duos e Liberis suis querelas vellet cognoscere; adductos coram Juvenes violatæ majestatis pariter ac pietatis, tentatiquè veneficiz accusavit. Sed cum rem totam calumniis subnixam, & Regem ipsum culpâ non carere Augustus intellexisset; animadvertissetque non eos tantum, qui judicio aderant, sed & Accusatorem Liberorum defensione ac lachrymis commoveri;

*moveri; difficilem, pro suâ prudentiâ,
ita diremit controversiam: Objurgatâ
Juvenum imprudentiâ, qui parenti
dedissent suspicionum occasionem, He-
rodem rogavit, ut suspicari desineret,
& compositis utrinque simulatibus,
Liberis reconciliaretur.*

ACTORES.

AUGUSTUS Cæsar.

HERODES Judææ Rex.

ALEXANDER,

ARISTOBULUS,

} Filij Herodis.

HERODIS

In Filios suos Oratio.

Vides, Auguste Cæsar, Regem infortunatum,
miseriorem patrem; cui regnum illud, quo
fruitur beneficio tuo, nec dignitatem ac
gloriam contulit, nec dulce parentis nomen, quod
fors impertijt, affert solatium. Adsum paratus
ultrò deponere, quod cæteri cupidius ambiunt;
venio funestissima quæque precaturus illis, quos
vel ipso capitis discrimine tueri voluissem. Quo
quid durius Regi? quid patri calamitosum ma-
gis?

Tamen

Tamen quid agam, Cæsar, his circumventus æmulis, qui nec regem, nec patrem esse patiuntur? Quæ ipse demum adversus ingratos jac perduelles Liberos, quod mihi præsidium superest; nisi apud te Cæsar, qui in tantâ universi orbis mole, quam unus sustines, nihil arbitraris tantum, quàm opitalari miseris, & afflictos consolari?

Equidem filii jam diu tanti sceleris conscius, & naturæ reclamantis, pœnâsque deprecantis vocem patiens audiebam. Siluisse etiamnum hodie, & oblitus ultro, quodcumque dolebam æquus, veteres injurias condonâssem, nisi summum nequitiae gradum attingissent Juvenum impiorum rebellio atque perversitas, & omnes paternæ charitatis sensus obmutescere cœgissent.

Igitur miserare, Cæsar, luctuosam infortunati Principis conditionem; nihil te pigeat in partem mei doloris venire, & graves ærumnas, quas patior, pro tuâ humanitate mitigare. Quamquam ut mei me pudet, coram invictissimo Principe ac confertissimo tot illustrium virorum cœtu ingratam accusatoris personam sustinere! ut refugit animus ab ijs reprehendendis, quos mihi natura, pietas, ratio tam arcto necessitudinis vinculo conjunxerunt. Verùm nisi postulem quamprimum judiciorum tuorum æquitatem, nisi severitatem legum contra filios degeneres petam adhiberi, aut Herodi misero cedendum è vivis, aut gravior ipsâ morte vita in omne tempus sustinenda. Itaque patere, Cæsar, poni ante oculos tuos defolatae familiæ dedecus, & turpem mei sanguinis ignominiam palàm revelari.

Nihil est tam debitum parentibus, nihil, quod
illi

illi tam legitimo jure sibi vindicent tanquam suum, quàm ut eos, quos genuerunt, & acceptæ lucis non immemores, & collocati apud eosdem beneficij non ingratos experiantur. Nam quis hoc leve nobis invidet laborum nostrorum solatium? quis debitam institutæ liberaliter juventutis mercedem abnuendam putet? Nemo non maledicat sterili semper & infructuosæ terræ, quæ spes ferentis arantisque frustrata, nihil præter infelices carduos ac spinas reddiderit. Et iniquo ferendos animo filios quis non arbitrabitur, qui rusticitate indolis, & morum asperitate parentis vota expectationemque fefellerint.

Quanquam incusem ego memet ipse, & meo me dolore dignum ultrò reputem, si piam in me parentis sollicitudinem Liberi desiderent. Sed agite, vos ipsos testes appello, Filij degeneres, patrem arguite, per me licet, si quid parvum unquam paternæ charitati doluistis; si quid vobis à me defuit, vel divitiarum ad copiam, vel honorum ad ambitionem, vel strenui laboris ad utriusque felicitatem ex omni parte cumulandam. Quò poterat altiùs aspirare utriusque æmulatio, quàm ut alteri sororis meæ, alteri Regis Archelai filia in uxorem contingeret?

Quid alia persequar operosius meæ erga vos liberalitatis, benevolentia, humanitatis, indulgentia monumenta? Noveram præferocem amborum indolem, asperos rigidòsque mores, animum intractabilem. An offensus ego sum? an habui vos duriùs? an parentis auctoritas æquitatis cancellos aut mansuetudinis fines excessit? Imò, quid tentatum à me non fuit, ut demererer vos mihi, ut inescarem blanditijs, ut beneficijs demulcerem?

H

Quid

Quid inexpertum reliqui infelix, quo mitigari posset ac placari innata utrique feritas? Tamen quid egi? quid promovi? quem fructum fero tot laborum? quod mihi præmium impensi tam liberaliter amoris repensum est? Alienavi duros ac feroces animos, non cicuravi; stimulaui invidiam, non placavi; inflammavi furorem, non restinxi. Pro solatio dolorem, contumeliam pro beneficiâ, pro amore odium acerbissimum sum expertus.

Piget dicere, Auguste Cæsar, quàm ingratis, quàm plenam curis gravibus, quàm intolerabilem ex omni parte vitam Liberi perduelles patri reddiderint. Hæccine vita est, cum cupidis rituum, & contentionum amanibus habere societatem? in eorum esse contubernio, quibus nihil in oculis nisi torvum, nihil in verbis nisi procax, nihil in totâ agendi ratione nisi præposterum & amarum sit? qui Regis majestatem, auctoritatem patris aspernandam arbitrentur? apud quos consilia, præces, monita, objurgationes, minæ nullum pondus, nullam fidem inveniunt? quorum ingenium ita sit ad perversitatem pronum, ita pertinax, nihil ut tam ambient, quàm displicere, nihil tam vereri, quàm placere, videantur.

Quanquam dissimulandum id fortè, durum quantumvis & asperum studiosus & amans judicet pater, si privatus foret hic dolor, & publicæ tranquillitati nihil officeret. Verùm nec tacitas esse inimicitias suas patiuntur filij degeneres, nec habent satis odisse patrem ac persequi, nisi eodem populis sensus atque animos inspirent. Non stetit per eos, Cæsar, quin perturbatam ubique regni pacem ac quietem lugeremus: adeò nihil

præ-

prætermiserunt illi, quod vocare patrem in invidiam posset, & graves in totâ Judæâ tumultus ac turbas suscitare. Solicitata palàm & apertè populorum fides, tentatæ largitionibus provinciæ, dissipati rumores mali, qui regnantis nomen ac famam violarent: injecti graves metus, qui perstantes in obsequio provocarent ad rebellionem. Tædet nimirum ambitiosos Juvenes regnare tandiu ærumnosum patrem, & queruntur tempus illud esse longius, quod regnandi cupiditatem moratur.

Hinc minùs miram videbitur, quod adjiciam Cæsar, tam oblitos fuisse sui, tam exuisse utrumque naturæ sensus omnes, ut parentis vitæ insidias struerent, & quem spoliare regno non poterant, nisi adimerent ei vitam, eundem de medio tollere cogitarent. Exhorrescis, Cæsar, ad tam immane facinus, nectantam cadere posse in Liberos meos crudelitatem putas, ut moliri simile quidpiam præsumperiat. Nec ipse minùs oblitus Rex & pater; nec agrè minùs adducebar, ut crederem, parricidas genuisse me Liberos; tam videbar mihi nihil commississe, propter quod tam impios experirer. Utinam aperire possim motus varios, quibus distractus contrarias in partes animus adversùm vanos metus, & injurias, ut rebar, suspiciones diu multùmque luctatus est. Incusavi me non semel, qui præbuissem aures accusantibus: arguebam piam eorum sollicitudinem, qui referebant vera, despiciebam varios rumores, qui juvenum famam perstringerent: neque tam verebar subire capitis periculum, quàm filios Parricidij reos suspicari. At patuerunt tandem doli, resectæ fraudes, nefaria conjurationis impiæ Congilia in apertum prodierunt. Felix Herodes & in

suâ calamitate fortunatus, qui fidos magis & amantiores sui domesticos, quàm filios habuerit !

Poteram ulcisci statim manifestum scelus poteram, oppressis nefandæ machinationis auctoribus, ablegare longiùs sollicitudinem omnem ac metum, & quod humanæ divinæque leges plebæ etendi facinoris jus permitterent, id mihi Rex & Pater vindicare. Abstini tamen, Cæsar, & nimiam vel credulitatis, vel sævitiae veritus suspicionem, malui tuum ad Tribunal perduelles filios judicari. Tuum est, Auguste Princeps, pro æquitate tuâ impensius consulere, ne perfidis juvenibus impune sit, perturbâsse Regis ac patris tranquillitatem ; & ejusdem regno ac vitæ infidias posuisse. Agitur publicæ utilitatis ratio, securitas Principum, parentum salus ; quibus si non liceat tutos esse à Liberatorum insidijs, perpetuo in metu vivendum sit, & quotidianum ab uno quoque capitis discrimen subeundum.

ALEXANDER

Filius Herodis natu Major.

Quàm luctuoso infortunatorum Liberatorum fato fieri dicam, Auguste Cæsar, ut cum de nocte sorte possimus queri multò æquiùs, quàm parenti exposulare de suâ liceat ; nobis tamen in presententi rerum nostrarum discrimine positus, nec loquendi, nec silenti libera facultas relicta sit. Enimverò, si tacemus, illatæ accusationis rei debimur, dignique supplicijs omnibus, quæ perfidiae ac parricidij crimen meruit ; si loquimur & innocentiae nostræ conscij inustam labem delinimus,

luimus, id facere non possumus, quin turpem aut malevolentiam, aut nimiam credulitatis notam patri accersamus. Igitur quid agam? quid consilij capiam? Infelices nos, quibus innocentes esse non profit! Infeliciores quibus purgare inflatum scelus non detur, nisi sceleris alterius probrum incurramus.

Tamen jubes nos loqui, Cæsar, nec æquitas putas tuam, reos indictam causam damnare. Utinam perorare apud te sic possim, ut, quæcumque pro nostra defensione dicturus sum, ea nec displiceant patri, nec ullam criminis suspicionem nobis adhaerescere patiantur.

Non sumus nos, Auguste Cæsar, tam parum memores paternæ charitatis, ut, quæ commemoravit parens optimus collata in utrumque beneficia, ea vel inficiari, vel elevare verbis meditmur. Fatemur ultrò nihil paritum fuisse piæ ipsius in ambos sollicitudini, dignos ut se filios institueret, & tam studiosos haberet æmulatores virtutis suæ, quam cupidum ipsi & amantem sobolis patrem pensassent. Imò vicit expectationem nostram parentis optimi benignitas, & impensius affatim amor meriti rationem omnem votorumque modum excessit. Atque utinam grati animi memoriam liceret vel sanguine ipso consignare! intelligeret parens, quam procul absit à Liberis suspicio mala, nedum accusationis probrum infligeret.

Nam cur accusamur ab ipso tam acerbè? vel quid miseri commisimus, propter quod accusationis invidiam pateremur? scilicet dociles minus ac minus obsequentes extitimus? hoc enim

primum objecit pater, primum hoc criminationis caput fuit. Verum ecquando, vel quibus deum in rebus videri potuimus rebelles ac contumaces? Quam durum est, Cæsar, declinari nobis non posse sceleris ejusmodi suspicionem, nisi cum aliquo dispendio paternæ sinceritatis & æquitatis! Est enim hoc accusationis genus, ut stare non possit, nisi pater negatum sibi fuisse probet obsequium; nisi rem, tempus & locum, in quibus agnovit contumaciam, designarit. Ecquod porro, Auguste Cæsar, dum rebellionis crimen exprobraret acerbius, vel violati imperij, vel contemptæ majestatis, vel legis usquam infractæ deprehendisti vestigium? An æquum est cenferi nos rebellionis reos, ubi neque dictum, neque factum quidquam affertur, quod vel ipsam rebellionis umbram præ se ferat?

Sed parentis vitæ ac moribus obrectavimus? Hoc alterum criminis caput, quod infert parens, grave penitus, & quavis poenâ expiandum, si tam certò revinci possit, quam facile jactatur! Quanquam affirmat pater, & rem competentam probè defendit. Reverendum quidem nobis patris testimonium, fateor, neque temere inficiandum. Tamen an non potuit illud creditus plus æquo pater, & falsis circumventi rumoribus? Nosti, Cæsar, quam multis Principum virorum aula obnoxia sit hominibus malevolis, qui vel corrupti largitionibus, vel spe ineundæ gratiæ, vel ipso nocendi studio impulsus iniquos passim sermones ferunt, & obvias aures maledictis implent atque onerant; quos tacitus livor urget, & æmulatio prava stimulat; quibus hoc uno nomine inavisa solet esse probitas atque innocentia, quòd nullum habent ipsi cum probitate atque in-

nocen-

nocentiâ commercium. Quàm miserum est cum
 ejusmodi ingenijs conflictari, quibus nec placere
 sine crimine, nec sine periculo displicere possis!
 Atque utinam, Cæsar patris ab aulâ genus istud
 hominum procul exulâset! non hodie vel muta-
 tum doleremus ipsius animum, vel duram pur-
 gandæ criminacionis necessitatem sustineremus.

Venio ad aliud accusationis genus, cui tri-
 stis amborum indoles, aut etiam morosa, si cre-
 ditur, patri locum dedit. Tuam fidem appello,
 Cæsar; ex quo veritur crimini, quod naturæ
 vitium est, non voluntatis? Sed esto: volunta-
 rius sit ille mœror qui patrem offendit: an cul-
 pandus continuè, quem jussit pietas, elicit na-
 tura, amantissimæ parentis orbitas procreavit?
 Ergo sublata luctuoso fato matrem optimam
 pijs prosequi lachrymis non licebat; dum erep-
 tam sibi Reginam mœreret populus, afflictaretur
 aula, universi regni ordines extinctam quererentur?
 dum parens ipse conversis in melius animis
 nocentem absolveret, desideraret amissam, &
 quovis pretio redonari vitæ voluisset?

Tamen damnetur tam justus filiorum dolor
 pariter & amor, plectatur etiam pœnis graviori-
 bus, si modum excessit, si erupit in querelas, si
 probris non pepercit, si peractæ cædis auctores
 aut incusavit, aut damnavit. Piget, Anguste Cæsar,
 hæc operosius confutare, quæ probari nequeant,
 nec, si probentur, rationem criminis habere
 possint.

Restat ultimum, idémque gravissimum accu-
 sationis caput, quod ab affectato regno paratis-
 que parentis vitæ insidijs jactatum est: cujus su-

suspicio vel levis si cadere in nos possit, hoc uno satis nocentes nomine, frustra cæteris in criminibus diluendis felices fortunatique videamur. Nam quis hoc sustineat, fuisse Liberos tam degeneres, ut parentis vitæ, vel regno funestum moliri quidpiam præsumperint? Id ipsum verò quantum tetrius ac crudelius est, tantò miseres nos puta, Auguste Cæsar, quibus in amovendâ tam horribili criminatione laborandum sit. Tamen in istâ rerum nostrarum conditione miserabili, recreat nos hæc conscientia non mediocriter, quòd æquissimum eundemque perspicacissimum Iudicem habeamus, apud quem non inveniant fidem maledicta ejusmodi, nisi certis argumentis atque testimonijs revincantur.

Ergo proferantur argumenta insidiarum; adducantur testes vel participes nefandæ conjurationis; prodeant designati cruentæ cædis artifices ac ministri; recitentur literæ; appellentur solliciti ad defectionem populi; probentur habita de flagitio tam immani cum externis colloquia; adsint quotquot sunt fidei atque innocentiae obrectatores, & palàm arguere non dubitent, quos clam incusare non erubuerunt. Vides, Auguste Cæsar, quàm parùm reformident judiciorum aleam, quos nulla sceleris conscientia stimulat ac remordet.

Sed frustra provocantur à nobis instructæ fraudis architecti. Timidum est naturâ suâ genus istud hominum, lucem refugit, & accommodatas machinandis dolis tenebras multò lubentius sectatur. Quanquam ô structam malè calumniæ nequioris fabricam! Egregiam enim verò regni capeffendi viam, quod parricidio partum videri possit! scilicet æquis ferrent animis populi sibi
par-

parricidas imperare? non exturbarent folio, quos maculatos paterno sanguine conspicerent? parcerent Liberosum vitæ, qui paternam tollere non pertinuissent? sed quid populos moror? Tu, Cæsar, tutor ac vindex æquitatis, videres lentus ac segnis Liberos parentis cæde contumpratos? Non vindicares illatam verendæ majestati injuriam? non adesses ultor tam detestabilis facinoris? non evocares reos tuum ad tribunal? non exterminares duo naturæ monstra ac portenta? nobis regnare, aut etiam vivere, Cæsare incolumi, liceret?

Tamen si tam inconsultos nos credis, ut hanc moliri ad regnum viam cogitaverimus; si tam malos, ut tinctum patrio sanguine solum placere potuerit; dicta causa est, Cæsar: plecte fontes, ut merentur, & quovis supplicio perime. Sin utrumque pro tuâ perspicaciâ & æquitate tam injustâ suspicione eximis; oramus atque obtestamur, ut hunc errorem pariter ex animo parentis evellas; ut eundem Liberis placare ac reconciliare non graveris; quo offenso vel irato, nec regnum expetendum, nec ipsa tolerabilis vita videri possit.

ARISTOBULUS

Filius Herodis natu minor.

Vocâsti nos Cæsaris ad tribunal, Pater clementissime, accusâsti apud eundem læsæ majestatis, ac pietatis violatæ reos. Expectas ut communem in causam dicam aliquid, & quam frater non frustra implorâsse visus est optimi Principis æquitatem, hanc ipse pari studio interpellare ag-

H 5

gre-

grediar. Mihi certè quanquam nihil esset ambiendum magis, quam apud eum iudicem dicere, quem nemo sceleris purus atq; integer tutorem ac patronum non sensit, cuius in retegendis simulationum involucris perspicaciam nemo non expertus est; tamen ignosces, uti confido, Cæsar; si nullum optem alium ab ipso patre hodiernæ contentiōnis arbitrum, nullius iudicio malim, quàm ipsius sententijs absolvi.

Nam quem in tanto rerum nostrarum discrimine confidentiùs ad eam, quàm te, Pater, qui amantissimum te nostri exhibes, dum utrumque acriùs insectaris? qui injurias de nobis suspiciones cupis deponere, dum easdem confirmare vehementiùs affectas? Nempe, quibus parcitum voluisti, cum perdere nos potuisses, fontes unquam credideris? aut statueris Liberis carere, quos ad Cæsar's tribunal adduxisti? Quantò æquius putem, quæsito longiùs iudicio, nihil te ambiisse aliud, nisi ut apertæ defensionis liberiores locum sufficeres; & quod præstare per te unum satis commodè non poteras, id per alium efficacius perficeres. Consuluit parens optimus Liberos famæ, & quos omni suspitione sceleris eximere cogitabat, eos voluit publicâ & inficiandâ nemini sententiâ insontes pronunciarî. Quos unus absolvisset pater, non purgasset penitus illatæ accusationis opprobrio; & ipse veritus, ne paterna charitas illusisse iudicem videretur, mahit apud alienum tribunal, quos innocentes noverat, ab omni culpâ vindicare.

Nam quid aliud de te sentire nos deceat?
Tu Liberos crederes eò venisse feritatis & amentitiæ, ut parentis vel regno, vel vitæ insidiarentur? Tibi vel levis tam detestandi parricidii suspicio

spicio incidisset? illos censes tuo procreatos ex sanguine, quos vel ipsa tanti sceleris umbra non perculisset? filios Herodes agnosceret, qui parricidæ nomen ac sensus non exhorruissent? Genuisset ille sui tam dissimiles, tam alienos à moribus, tam aversos ab indole educasset? Non credis, Pater; aliud cogitas; aliud dedimus obsequij, reverentiæ & amoris specimen. Sed quid ego hæc? quid immoror in amovenda illius flagitij labe, cui ratio, natura, sanguis reclamant? Consule te metipsam potius, nî grave est, Pater; scrutare sensus intimos, secretissimas expende cogitationes, indolem, mores, vitam ipse tuam attende; atque hinc conjice, qualem de Liberis sententiam feras. Rarum est, & monstro simile quidpiam, ut inertes fortibus, justis scelesti, parricidæ pietatis amantibus ortum debeant.

Tamen nisi Liberos sceleris expertes credis, nisi parricidij labem inficiantibus fidem habes, nisi suscipis ipse eorum defensionem atque patrocinium, quos iniqua criminantium malevolentia premit, ac funestat; age, quid moraris? quin damnas reos, qui tibi innocentes videri non possunt? Nihil est, quod alienum quæras arbitrum ac judicem. Nequeunt apud aliud quodvis tribunal absolvi, quos apud te damnaveris: hoc ipso nocentes satis ambo videbimur, si nostram tibi approbare innocentiam non coniungat. Plecte ergo utrumque pro arbitrio, Pater: sume pœnas à nobis, quas voles, si flexi non placet: statue supplicij genus quantumvis durum & asperum: nihil deprecamur, nihil querimus, non provocamus alium ad judicem, neque tam miserum censemus mori, si placari Pater aliâ ratione non valeat.

Quam-

Quamquam quid loquor, aut me quis metus, & iniquus error illudit? Ignosce parens optime, si tam præpostera de te suspicio incidit. Ignoravi parentis animum, quem Liberis implacibilem crediderim. Aliud sentire de te nos jubes: vultus ille tuus, qui jam mutari nobis in melius incipit, oculi illi, quibus utrumque benignius respicis, & qui erumpentes lachrymas vix retinent, diffidentiam nostram arguunt, & novam fiduciam inspirant. Non tibi liberum est, iratus quantumvis videri velis, ut tuam in filios charitatem longius dissimules. En amor sopitus malè renascitur, & impatiens se prodit. Patere causam ut agat paternus ille amor apud te nostram; id exoret ipse melius, quod oratio nostra, quod sinceri gemitus, quod assequi lachrymæ non præsumant. Sit ille nobis unus instar omnium patronus; si modo faciles aures oranti commodabis, discutiet brevi quascumque suspicionum umbeculas, quas iniquior aura contraxit; tempestates abiget, & pristinam mentis sinceritatem meliore fato revocabit. Persuadebit ille, quàm frustra metuendum tibi putes ab ijs, quibus Parentis securitas pretio quolibet sit potior; qui salutem tuam atque incolumitatem suo ipsorum sanguine bene redemptam arbitrentur.

Sic erit, pater amantissime; & quam tu cumque in Liberos sententiam feras, quidquid statuere de nobis placuerit, nunquam ab amando patre temperabimus. Auferre nobis vitam quis potest, amorem nullus unquam auferet. Vivet ille superstes extinctis corporibus, ac si viventibus benevolentiam patris, mereri non possit, desiderium ejusdem sepultis vindicabit.

AU.

AUGUSTUS CÆSAR.

Magnum est illud, quod infertur hodie vobis accusationis genus, Adolescentes charissimi. Quantum est enim Regis ac patris violasse Majestatem! Eiusdem regnum, vitamque attentasse, quanto quid majus debet videri! Utrumque si tam verum evincitur facinus, quam jactatur constanter, quæ possit esse tanto crimini pœna par; vel quem detrectent illi supplicij gradum, qui tale flagitium admiserint?

Ego certè, qui postolor in hac causa Judex æquitatis, & læsæ Majestatis pariter, ac pietatis vindex interpellor, quo debeo esse in ambos animo? quis patrocínio aut etiam misericordiæ locus relinquatur? Equidem vestra hæc ætas, nobilitas generis, indoles utriusque, quam suspicor bonam, & vestro dignam sanguine, totum me vobis vindicant; & defensoris partes tueri suadent, non judicis.

At qui possum, quantumvis ambiam indulgere propensissimæ meæ in utrumque voluntati, nisi accusationis illatæ probrum, ac dedecus penitus eluitis; nisi vestram mihi, usque omnibus quotquot hîc adsunt, innocentiam approbatis? Idipsum verò neuter sic assecutus dicendo videatur sibi, suspicionem omnem ut amoverit. Non est in promptu declinare accusationis odium, dum accusatoris invidiam Rex non refugit, dum personam eandem pater, reclamante naturâ, non invitus sustinet. Nempe Regem arguere falsi quis audeat? Quis insitam parentum animis charitatem desideret in patre?

Utinam enim verò descendisset huc accusator aliquis, & reverendus minùs & minùs arcto sanguinis vinculo vobis conjunctus, cujus suspicari fidem liceat; in quo nocendi animum fas sit incusare! Quàm libenter accusationis vim ac momentum in accusantis malevolentiam derivarem! Verùm quos nocentes profiteretur Rex & pater, quis eosdem liberet suspicione criminis; quis patrocinari miseris velit, quibus sublata ratio salutis omnis ac conclamata videri possit?

Tamen dissimulare non velim, charissimi juvenes, quod sensi, dum suam uterque vestrum causam ageret; neque offendetur, uti confido, vel regis, vel parentis animus, si profitear palàm, quod ipse iratus licet & implacatus ultor visus est pariter persentire. Placuit in vobis nativa quædam, expersque fuci simplicitas, & ingenuus in dicendo candor, qui fraudis malæ partus esse non potest. Spirabat oratio vestra, nescio quid, quod latentes abstrusi cordis sinus recluderet; erat modestus in vultu pudor, quem conscia mens non admittat in societatem. Vidi profluentes ubertim lachrymas, quas amor eliciebat, non extorquebat metus. Interim mirabar ego tacitus, quo pacto nocentes essent illi, qui toti ad innocentiam compositi viderentur. Nam etsi personata plerumque incedit improbitas, & ad æmulandam virtutis imaginem est ingeniosa magis, quàm par esset; tamen frons, oculi, supercilium, vultus denique totus mentis sermo quidam tacitus, ac fidus interpretis haberi solet, qui fallit rarò, nec in errorem inducit. Nescit fallacia veritatis personam longùm tueri; se prodit ipsa, & vel invitis ac repugnantibus obmurmurat.

Quisquis

Quisquis malus est, sentit conscientiae stimulos, qui reum arguunt; reformidat aspectum iudicis, non constat sibi, dicendo perturbatur, & frustra confidentiam affectat, quam non habet. Id porro, quod mihi non est integrum non profiteri vestram in gratiam, nolite sic gratulari vobis, Adolescentes, quasi haec oratio mea vos absolveret. Culpam vacare Liberi non possunt, quos reprehendit pater; & hoc nocentes satis debent videri, qui patris ad tribunal damnantur. Hoc natura, hoc ratio, hoc divinae leges humanaeque postulant, ita Liberos vivere, ut suspitionis vel umbram parentibus adimant. Sanctum est scilicet parentis nomen, nec sine gravi Liberorum flagitio offensionem patitur. Ergo noxam quis vos eximat, qui patri expostulandi de vobis occasionem dederitis?

Unum restat jam vobis in parentis clementiam praesidium, Adolescentes optimi. Illius est reos absolvere, qui sumendi poenas jus habet. Ego, quod facere possum, & quod ultrò volensque praestandum mihi vindico, viam sterno vobis ad parentis gratiam, &, quam indulgisse me non pigeret, veniam vobis deprecator accedo. Neque verò preces meas Herodes frustrabitur, aut quem suscitavit ipse, fiduciam illudet. Non is est, mihi credite, qui exorari non velit, & injurias veteres non condonet lubentius, quam vindictam exigat. Imò nihil cupidius ambiat pater optimus, quam ut persuadere sibi possit, infantes esse, quos nocentes putabat; &, qui nihil dolebat gravius, quam indignos se Liberos genuisse, patrocinantem vobis naturam multò aequius audiet, quam iniquis de utroque rumoribus credidit.

Sensu

Senſi enim verò totum parentis animum, dum ſuam ambo communi ſtudio cauſam dicerent; non temperavit ſibi, quin commoveretur filiorum ad vocem: adgemit inuicem gementibus, ſuamque in ipſo vultu perturbationem prodidit. Vidi & teſtes amoris non inſiciandos fletus uberes, qui vel invito erumperent; juberentque iudicem deponere, ut indueret patrem. Ponite in lucro tam feliciter affectam parentis optimi voluntatem, Juvenes chariſſimi; procumbite ſuppliciter ad pedes, amica preſtate genua, & quam doletis tam graviter amiſſiſſe gratiam, certate pietate veſtrâ promereri... *....

Quàm angurabar verè, Adoleſcentes optimi, non agrè inſectendum patrem, vobis ut ignoſceret, & offenſionis cauſas omnes obliterari pateretur. Felices ambo tam facilem, tam benevolam naſti Regem & patrem! Felicior parens, qui depositis deinceps ſimulatibus, Liberorum in fide & amore tuto conquieſcat! feliciffimum memem tam operoſæ contentionis iudicem & arbitrum, cui diſſidentium litem componere ex voto licuit! Plaudite mihi, vobis que Adoleſcentes optimi, fovete omni ope atque officio reſtitutam in inclyta, piâque domo concordiam ac pacem, & receptam demum tam fortunato exitu parentis benevolentiam conſpirantibus ſtudijs atque animis retinere.

NE

* Hic dum procumbunt ambo parentis ad pedes, Hæc vides filium utrumque amplectitur, ipſiſque reconciliatur.

N E M O
SORTE SUA CON-
TENTUS.

CAUSA SEPTIMA.
In genere Deliberativo.

A R G U M E N T U M.

Civis quidam moriens unum è Consanguineis quatuor diversum vivendi genus secutis heredem instituerat, qui infelicissimus omnium judicaretur. Hinc orta inter consanguineos de agenda hereditate controversia.

A C T O R E S.

POLEMON, Miles.
EUPOLUS, Mercator.
PRODICUS, Causidicus.
PHILOMATHUS, Puer Grammaticus.
DICASTUS, Causæ cognitor & Judex.

POLE-

POLEMON, Miles.

ITa sum ad hoc ætatis & naturâ & arte institutus, Judices, ut nihil unquam præclarior existimaverim, quàm pro patria & publica utilitate duos quosque labores, vel cum vitæ periculo tolerare, Arma, sudorem, pulverem supellectili, munditijs & convivijs semper antehabui. Non venio fortis asperitatem deprecaturus; non militiam gravem conqueror aut infructuosam. Paucis in diem assibus animam, & corpus æstimari, levia sunt hæc patriam amanti. Vulnura, dura hyems, exercitæ æstates, bellum atrox, aut pax sterilis, desidiâ & otio molliore mihi jucundiora semper fuerunt; neque hæc operosius commemoranda jam arbitrarer, aut pro innumeris laboribus ac ærumnis mercedem ullam à vobis postularem, nisi debitam mihi, & eo tantum nomine adeundam hæreditatem consanguinei mei dederent.

Utinam, Judices, opes illæ, de quibus cessandis inter nos hodie certatur, rei bene ac feliciter pro patriâ vel gestæ, vel gerendæ præmium proponerentur! Haberm in recta factorum conscientia, & vestris omnium de me judicijs certam & inficiendam nemini hæreditatis repetendæ rationem; aut, si deesse nobis quidpiam ad veram germanamque laudem videri posset, mercedem illam novo jure novaque gloriâ, & meipsum & patriam celebrando promererer. Hostem ferire, agitare præsidia, nihil metuere præter turpem famam; humi quiescere, eodem tempore & inopiam, & laborem perferre à pueritia edoctus sum, & patiens operis ac disciplinæ animus, eo deinceps generosius raperetur ad ea, quæ magna sunt quod

quod inmitia quæque toleravit. Quæ cæteri
formidare solent, ijs adeundis ac sustinendis af-
suevimus. Nihil nobis videtur arduum, quibus
sæpe necessitas in loco, spes in virtute, salus in
victoriâ fuit. At quoniam consanguineo nostro
morienti fuit is animus, ut bonorum suorum hæ-
redem institueret eum, qui in eo, quod secutus
esset, vivendi genere, infelicissimus omnium ju-
dicaretur; liceat mihi, Judices, hodie primùm,
gravem militiam queri, & quas amore laudis, cha-
ritate patriæ, vestræ salutis studio contemnen-
das putavi, conditionis nostræ calamitates &
ærumnas in apertum proferre.

Agite, quæ vita illa est, quam ducimus infor-
tunati Milites, si tamen appellanda vita est illa,
quæ letho propior, quàm vitæ, continuos mor-
tis metus adjunctos habet? Quanquam mori non
usque aded miserum est, at mortem ipsam vita gra-
vior, quæ tam luctuosis casibus referta sit. Quot
terrâ marique subeunda nobis pericula? Inter
hostes, pugnas, strages, incendia, cædes, & per-
petuam cruentæ mortis imaginem versamur. In-
terim victus tenuis, vestitus asper, rarus somnus,
frequentes vigiliæ, humi cubitus. Jam belli quis
tandem fructus est? Hic tibi turpatas cicatrici-
bus genas offert, iste truncatas nares, ille effossos
oculos, alter amputata brachia, alter contractis
vel etiam excisis pedibus, vestigijs incedit non
suis. Hi sunt militares ludi, hæc laboris mer-
ces, hoc impensi sanguinis præmium miseris re-
penditur.

Quod si nostrum quibusdam iniqua Martis
alea pepercerit; si tot laboribus ac periculis su-
perstitis beata pacis tempora nacti fuerint; quie-
te illi

te illi quidem fruuntur, sed illâ tam inope, tam molestâ, ut pacis gaudia corrumpat. Novum quippe bellandi genus offertur, in quo arma nostra inutilia sunt, adversus famem, quæ acrius, quàm hostis, urget, quæ haurit vitalia, præcordia carpit, artus depascitur, condit oculos, vocem elidit, animum peredit ipsum & extinguit. Quàm durum est, Judices, quotidie mortem optare, & vitam rogare! precariam certè vitam vivimus inter creditores, qui nobis instant, carcerem minantur, beneficia exprobrant, eò magis metuendi, quòd nihil metuant præsidio legum armati: qui solvi armorum metu milites despicunt, quos sæviente bello venerabantur: qui mutato tempore mutati pariter lacescunt jurgijs, & contumelijs onerant, quos supplicibus votis ac precibus paulò antè prosequabantur. Sic prostratis fugatisque patriæ hostibus, hostes patriam nutrit, quorum tantò intolerabilior inimicitia, quantum minùs ad eam demulcendam præsidij relinquitur.

Scilicet æs alienum contraximus: hoc bellum usus consumpsit; & quod temporis necessitas obtulerat, id avaritia reposcit implacata semper & inexorabilis. Hinc aspera nobis cuncta, Judices domi inopia, foris æs alienum. Nihil præter miseram animam reliqui habemus, sine gratiâ, sine auctoritate ijs obnoxij, quibus, si valeret hostis formidini essemus. Quòd si melioris fortunæ spes affulgeat, quæ levare arumnas nostras, & miseras consolari posse videatur, adversos experimur ipsos contanguineos, quos non tam rerum suarum necessitas, quàm habendi cupiditas insatiata extimulat; qui dediscere videntur conditio-

ditionis suæ commoda, ut miseros se fingant & infortunatos.

Nam quid Mercaturæ incommoda nobis ostendat confanguineus ille noster tranquillitatis & abundantia suæ fastidiosus? Obscuriorem vitam degit: at securam & quæstuosam. Austrum metu commissas pelago merces jactantem: at procellis luctantibus navis erepta breves molestias consolatur. Illa vim maris aut prædonum furorem experta spes lætissimas interdum frustratur. At hæc orientis onusta spolijs & patrijs finibus reddita feliciter jacturam levem abundè compensat. Non ille certè pulveris unquam patiens atque solis, sed in umbrâ atque in otio, domesticos intra penates placidissimum ævum exigit.

Et ille, credo, strepitum fori, litigantium tricæ, & suam in cognoscendis aut agendis causis assiduitatem jactabit, hominum, si Superis placet, infortunatissimus. At quanti est, Judices, tutorem legum ac defensorem audire? esse unum aliquem ex beatis illis hominibus, quorum ex arbitrio controversiæ civium dirimantur; qui de capite fortunisque Procerum Ipsorum summo jure pronuncient, quorum patrocinium nemo non ambiat, favorem & gratiam non aucupetur, benevolentiam quovis pretio redimendam non puret?

Parco, Judices, operosius dicere de puero, cujus hæc summa felicitas, ut nec miseriam sentire possit, nullâ spe, nullo timore, perturbatus. Exulant ab hac ætate sollicitudines, curæ, anxietates. Securi omnes, quanti cæteros homines cupiditatum æstus exagitant, hoc pueri provident

unum, ut ætatis flore, dum licet, perfruantur. Inspicite, quæso quemvis ex illis, quidquam videretur in fronte, in oculis, in vultu, quod mororem sapiat, aut potius incredibilem quandam animi lætitiã ac tranquillitatem non spiret? Sed quid ego vos moror? Date mihi quemquam tam florentem, tam beatum, tam rebus gestis vel honorum gradu præstantem, qui suam cum hac ætate sortem commutare non velit.

Audistis, Iudices, quæ mea fuerit vita, cui requies in labore fuit, in miserã curisque solatium. Nunc attendite, quæ mea in his rerum adiunctis conditio sit; cuius ingravescens jam ætas & omni præsidio destituta, in unã modicæ hereditatis expectatione conquiescat. Nolite, quæso, Iudices, defraudare me subsidio tam levi; neque committite, ut, quod mihi cumque lucis exigendum superest, id vulnere vestro maturius, quam suo fato extingatur. Innumeris pro patriã defunctus laboribus ac periculis, penes vos erit, Iudices, ut, aut ingratam vitam deseram, aut quod exigendum vitæ superest, antea acti temporis molestias quoquomodo consoletur.

EUPOLUS,

Mercator.

Si mentiras falsasque fortis suæ molestias fictã & inutillam querimoniam persequi satis habuisset, injustus Polemon, neque nostros omnium labores ac duram præsertim Mercatorum conditionem despexisset, tulisset æquius, Iudices, & de Militiã vel iniquius expostulantem sustinuissem. Verum quis ferat insultantem alienæ calamitati
quis

quis unicum miseræ nostræ solatium, justos legi-
timosque gemitus invideri nobis patiatur ?

Sed age porrò, quid quereris ? quid luges ?
quid desideras ? quid tibi tam durum, tam acer-
bum, tam luctuosum Militia contulit ? Hominem
inspicite, Judices, & à capite ad calcem diligenter
considerate. Video nitidas ac florentes genas,
tensam probè & succo pinguiore refertam cutem;
quam nec solis æstus, nec pulvis decolor obscu-
ravit. Nulla cicatrix in vultu, quæ decorem
frontis, vel oris speciem & elegantiam deturpet :
nihil vel recisum in brachijs vel offensum objici-
tur. Canora vox, latera firma, robustæ vires ac
vegetæ nondum infractam laboribus bellicis va-
letudinem arguant. Stat corpus bellè suis pedi-
bus, nisi fortè sub crassiori mole identidem fati-
scent. Hincine belli fructus, quos tam miseros
depingis ? Tam sanos remittit Militia, tam vivi-
dos, tam valentes ?

Quamquam demus hoc tibi : molestias habeat
suas isthæc armorum conditio, quam profiteris :
patiatur interdum nonnihil difficultatis, dum fer-
vet bellum acrius, & metuendus hostis imminet.
At itane despicienda merces illa est, quam milites
ferunt, rei fortiter gestæ gloria ? Parùmne labo-
res quoscumque consolantur fusi hostes, defensa
patriæ libertas, parta victoriarum monumenta ?
Vel si qua nonnunquam ferre vulnera contige-
rit, quis vel hoc pretio bene redemptam nomi-
nis immortalitatem non putet ?

Nobis verò miseris Mercatoribus, Judices,
nihil objicitur ejusmodi, quod dolores nostros
māiget, aut in rerum nostrarum angustijs sola-

tio fit. Nam cum vitam ducimus asperam prorsus & acerbam, tum eandem obscuram & ignobilem, quod ne inficiari quidem miles visus est, toleramus. Neque verò levissimas inter nostræ fortis miseras numerandum illud accedit, quod Mercatorum impensis & sumptibus belluli isti homines ac polituli se se efferunt insolentiùs, & plumis ornati non suis oculos inani fuce perfringunt. Nempe, quod stultè comparimus defraudantes genium, illi absument impunè. Nobis interim solvenda versura est, & dum creditores urgent iniquiùs, vasa nobis quamprimum non sine gravi vel vitæ, vel saltem famæ periculo colligenda.

Jam in Mercaturâ faciendâ, quis esse pacis modus ac quietis possit? quod tempus anxietate vacuum ac miseriarum expers liceat expectare? si belli metus ingruat, si fervere cæperit armorum furor, quanto rerum nostrarum in periculo versamur! Quis opes fortunâsque nostras, qualescumque sunt, salvas præstet & incolumes, cum illæ vulgò positæ reperiantur hostium in manibus, qui communibus diffidijs rem in tuam abutuntur? Mox intercludi commeatus, turbari commercium, infesta piratis ac prædonibus fieri maria, nec libera deinceps mutandarum mercium facultas superesse. Tum demum actum est de nobis, frigesimus, lucrum omne cessat, & cum lucro vita. Atque utinam præterita bellorum calamitas minus id liquidò docuisset. Huc hodie res nostra redijt, ut, aut nihil vendere, aut nullo pretio, aut, quod pejus est, dubiâ incertâque emptorum fide necesse sit.

Sed ipsum pacis tempus, quis credat, non
magis

magis commodum aut opportunum nobis videri? Sic est, Judices, pax illa tam amica cæteris, omnibus tam expetenda nihil admodum juvat Mercatorem; aut, si quid fortè conferre videatur, solitudinem certè atque anxietatem nunquam adimit: dum merces nostræ, si quæ sunt, vota, spes, vita ipsa fragili è tabulâ ventorûmque ludibrio dependent. Tamen hæc una vitandæ paupertatis ratio, ut infesta procellis ac tempestatibus maria perpetuò decurramus; ut neque frigoris asperitate, neque æstatis ardoribus retardemur, ut continuis jactati periculorum casibus omnes ponti cælique minas sustineamus.

Saltem si tot inter labores, quibus defungimur spes aliqua gloriæ miseris affulgeret! si summâ rerum nostrarum in angustiâ stimulus laudis aliquis subjiceretur! si dum obluçtamur ventis ac tempestatibus sempiternæ famæ memoria jacentes suscitaret! Nam quis nesciat, quales accendat animos ad magna quæque cogitatio posteritatis, & consecrandi venturas in ætates nominis expectatio. Pulchrum est enimverò insudare laboribus, dum merces tam gloriosa proponitur; dulce est sanguinis pretio nominis sui immortalitatem promereri. Brevis est ille vitæ quantumvis operosæ vel diurnæ cursus, quam amplissimum virtutis præmium gloria sempiterna compensat.

Verùm hoc ipso carere solatio nos oportet. Nulla spes gloriæ, nulla parandi nominis expectatio labores nostros reficit ac mitigat. Post exhaustos graves terrâ marique periculorum casus, morimur denique, vel absumpti naufragio, vel alienis in oris ignobiles; aut si fatis cedere

patrio in solo contigerit, sic tabernæ vilis in umbrâ consenescimus, ut, qui corpus obruit tumulus, idem nomen obruisse meritò nuncupetur.

Cujus est porrò nostris mederi incommodis, Judices, nisi has sibi partes æquitas vestra atque humanitas vindicet? Vestris hodie recumbit in manibus tota Mercatorum infelicitum fiducia. Si non inutiles penitus Reipublicæ ad hanc usque diem extitimus; si labores aliquando pro cõmuni causâ susceptos comprobastis, date hoc vel leve vestri in nos animi monimentum, ut conditionis nostræ acerbiter pariter atque obscuritatem quoquo modo compeusetis. Sua Militem gloria, Causidicum dignitas, Puerum ipsa calamitatis omnis expers ætas abundè consolantur. Nos ejusmodi præsidij destituti infortunati Mercatores, aliquod saltem in sanctâ vestrorum judiciorum æquitate solatium habeamus.

PRODICUS,

Causidicus.

Cùm multa sunt, quæ singularem mihi in hodiernâ contentione securitatem atque fiduciam afferunt, tum illud certè me recreat imprimis, quòd tot defensores causæ meæ, quot sum natus Judices, mihi jure gratulari possim. Nam cùm nemo sit vestrum, Judices integerrimi, qui propriâ compertum experienciâ non habeat, quantis hæc vita, quam in foro irahimus, ærumnis obnoxia sit; quis erit è vobis, qui occupandam uno miseriarum atque calamitatum nomine hæreditatem mihi denegandam arbitretur? Nihil esset ultra, quod adderem; jam dicta causa videri posset.

posset, nisi fecissent fucum aliquem adornatis ad pompam magis, quàm ad veritatem complorationibus illi sodales mei, & ad retundendam, subdolæ orationis malignitatem, vestra me auctoritas juberet perorare.

Dicam igitur, Judices, quod sentio non tam ad revincendam causæ meæ æquitatem, quæ perspecta jam esse debuit, quàm ad revellenda præjudicia, quæ futilis consobrinorum meorum oratio afferre potuisset. Desudârunt illi quidem plurimum, varias ut conditionis illius, quam amplexi sunt, molestias exhiberent, & quod mirum quibusdam videbitur, non fuit tam indiferta perorantium in suâ causâ facundia, quàm expectari debuisset ab ijs, qui Literas nihil admodum attigerunt.

Ego certè, Judices parùm æquus rerum æstimator audiam, si velim nihil esse penitus, quod exoptulent; aut si sortem ullam putem, præter unam pueritiam, esse, quæ nullis omnino difficultatibus consistetur. Sit ita sanè: laboriosa sit militia, dum arma fervent, dum laceffendus, aut sustinendus hostis est: habeant & Mercatores sortem quòd incusent suam, dum amissæ naufragio merces, aut fides emptorum mala fortunæ melioris expectationem fefellerunt. Tamen nec labores illi continui, nec illa pericula passim obnoxia sunt.

Non est Militis tam misera conditio, ut vel in castris semper, vel inter pugnas ac cædes perpetuò versetur. Post belli fragores ac tumultus, veniunt tandem amicæ pacis tempora, quibus laboris expertes omnis nec sine præmio Milites liberi dimittuntur, & natalc revisunt solum eò majori

jori

jori suorum gaudio, quo diutiùs abfuisse videantur. Teitem unum te volo, consobrine amantissime, quid est iam, quòd militiam incuses, aut de sorte tuâ conqueraris? Vivis in medio patriæ sinu, inter propinquos ac familiares tuos versaris. Non jam obstrepunt litui, aut dat buccina signum ad pugnam; non conferendæ manus cum hoste, non ejiciendus vallo, aut persequendus acriter incumbit. Non capiendæ urbes, non expugnanda castra, non dubius armorum casus pertimescendus objicitur. Positus extra omnem Martis aleam palmarum in umbrâ requiescis suaviter, & labores, si quos exantlare contigit, blando in otio abundè compensas.

Nec Mercatoris fors gravior, Judices, quantumvis illi conquerantur. Neque enim infesta scopulis ac tempestatibus maria perpetuò decurrit, aut tanto semper Orientis opes pretio redimuntur. Non omnes, quæ de portu solvunt naves triste patiuntur naufragium; redeunt illæ, ut plurimam, onustæ mercibus, ipsamque adeo Mercatoris avidi vincunt expectationem. Plaudit ille sibi, grates agit Superis, & priores, si quas fecerit, jacturas oblitus exultat ac triumphat.

At quàm dispar rerum nostrarum conditio, Judices, quibus nullum in vitâ tempus molestiâ atque solitudine vacuum Superi esse voluerunt. Nam sive versamur in foro, seu manere domi contingat, quanta utrinque laboris atque ægritudinis seges occurrit! Agite enimverò, an durius quidquam est, quàm nostra illa quotidiana in foro assiduitas, quæ homines totos sibi deposcit? quid molestius, quàm obtundi litigantium clamoribus, impeti calumniis, maledictis provocari, neque

que ullius unquam posse mereri gratiam, quin alterius invidiam atque malevolentiam incurras?

Saltem si qua pax domi & tranquillitas labores fori exciperet; si pars quietis ulla posset expectari! Verum quantam illic rerum molem offendimus! Plena litigantium aula te reducem opperitur, quos vix missos feceris, cum pulsantur fores ab aliis; quibus de jure suo consulentibus nisi respondeas, aut injustus, aut deses, aut imperitus habeare. Interim abit de die quodcumque supererat, & nox succedit non laboriosa minus ac molesta, quam in rimandis, excutiendis, volutandis ad nauseam atque fastidium tricarum ambagibus traducere infomnem oporteat. Nam congestis undique faccis obruimur, non illis profecto, quibus beatulus ille quondam indormiebat inhians; sed talibus, quos nec fures eripiant, nec compilent servi, nec hæredes invideant. Quis porro tot laborum fructus est? quam mercedem vigiliarum nostrarum ferimus? hoc enim ad cæteras misérias accedit, quod vel nullum, vel exiguum contritæ in alienis rebus, & quæ nihil ad nos pertinent, vitæ emolumentum capiamus.

At enim, inquiunt, itane vili reponendum in loco, quod amplissimo defungimur magistratu, quod monstramur digito prætereuntium, quod de fortunis ac de capite civium pronunciamus. Et hoc ipsum, Judices, quod existimationem habet aliquam, in vulgus, nôstis, quanto oneri nostro atque incommodo vertatur. Nempe, dum tuemur inter concives nostros auctoritatem, dum convenientem dignitati gravitatem affectamus, interim nec relaxare animum, nec genio indulgere,

gere,

gere, nec capere oblectationem ullam licet. Ludo, jocis, festivioribus hominum societatibus excludimur: turpe ducimus vel semel in anno ridere & jocari; adeo majestas ipsa muneris, quod exercemus, miseris nocet, & ineluctabilem severioris & morosioris vitæ necessitatem imponit!

Quid superest, *Judices*, integerrimi, nisi ut molestias nostras, dum licet, levetis ex parte, & laboriosæ conditionis acerbiteriam aliquo solatio mitigetis. Prosit nobis saltem hodie, quod hominum infortunatissimi & nuncupamur & sumus. Intelligent illi, quorum gratiâ id oneris suscepimus, quàm sit arduum ac difficile defungi Magistratu. Noverint omnes, quantum debeant assiduus eorum laboribus, qui publicæ utilitatis causâ provinciam ejusmodi sustinere non gravantur.

PHILOMATHUS,

Puer Grammaticus.

Si quid fucatis & adornatis ad pompam *Consobrinorum* meorum orationibus creditur, *Judices* integerrimi; nihil est, quod ego infelix puer perorare pro me ipso aggrediar: dicta causa est; mortalium illi, quotquot sunt infortunatissimi censentur, neque me spes ulla capiundæ hæreditatis deinceps respicit. At quoniam mihi rem esse certò scio cum ijs *judicibus*, quorum nec sagacitati imponitur, nec illuditur æquitati, qui ratione sui muneris nostram hanc ætatem in suo patrocínio ac clientelâ positam tueri debeant, id ausum mihi polliceri, non tam fecisse vobis fucum

fucum adversarios meos mentitis suis complorationibus ac querelis, quin & me vicissim, quæ vestra est humanitas, benignè audiatis.

Ac primùm quidem liceat mihi, æquissimi Judices, requirere Consobrinorum meorum aut memoriam, aut sinceritatem, dum quasi pro jure suo sibi vindicant, ætatem hanc nostram ab omni prorsus molestiâ esse alienam; memoriam dico, Judices, si labores, quos olim exantlarunt ipsi, jam oblitum sunt, sinceritatem, si memores etiamnum durioris illius disciplinæ, quam experimur, dissimulare pertinaciter obstinant. O si jus haberent suffragij & calculi facultatem, quotquot hinc adesse video laborum nostrorum socios & ærumnarum participes carissimos condiscipulos! ô si eorum ex arbitrio contentionis hodiernæ gravitas decideretur! quotus tandem esset, quem mihi causæ meæ suffragatorem non pollicerer! qui rerum nostrarum angustias expertus fortè plus æquo, non fateretur, inter cæteras vitæ hujus condiciones adolescentiam esse omnium calamitosissimam? Quanquam quid alios rerum mearum defensores ambiam? Ignoscite, Judices integerrimi, si diffidere videar æquitati vestræ, vel etiam humanitati. Nam ubi tandem causa nostra feliciter conquiescat, quàm apud eos, quibus nec sagacitas ad pervidendum, nec ad deliberandum æquitas, nec constantia ad judicandum unquam defuere.

His ego fretus, Judices, dicam non minùs confidenter quàm verè, quod sentio; exponam breviter ac sine fuce, quàm duram in hoc studiorum curriculo exerceamus artem. Habeant sanè Consanguinei mei, de conditione quisque suâ quod
expo.

expostulent. Tamen illa, quæ non bene auro pro toto libertas venditur, illis integra remanet, nobis eripitur; Tibi, Polemon, bellum displicet tibi, Eupole, commercium oneri est? te verò, Prodice, fori cæperunt fastidia? Eja, mutatis discedite partibus, aut omninò abstinete ab ea arte, quam profitemini. Quid in mora est? ecce viam vobis ad felicitatem aperui certissimam: licet omnibus ac singulis beatis esse: nobis jugum excutere, cui subjicimur, non licet. Ah! video oblii estis, aut potius dissimulatis malitiosè, quanti sit oneris alieno semper arbitrio vivere, nunquam suo!

Etenim ita vivimus, ut campanula vigilandi, dormiendi, edendi, jejunandi, laborandi, feriandi magistra sit. Gaudes stertere multam in diem hesternò fessus labore? Ecce importunus ante solis ortum sonus è stratis exturbat. Dormire non juvat? Datum est signum ad quietem, decumbendum est. Fames urget: hora non insonuit, servanda jejunia. Non esuris? cœnæ tempus est, truderis ad mensam vel invitus. Feriari velles? invitat tranquillæ lucis amœnitas? urget importunus monitor ad studium. Ludere in præsentia non amas? aër pluvius est: nihil agis; dies est dicta Ludo, necesse est, ut vel cum fastidio ludas.

Quamquam toleranda hæc quidem vel duravis, si nulla gravior adhiberetur; at cæteris in rebus vim iniquam quis ferat? O si ferendam, quotquot estis vos, Judices, austeri silentij necessitatem haberetis! ô si diebus singulis multas per horas numerosissimo, suavissimoque in confessu ne proferre verbulum; quid dico? si nec
mussitare

missitare etiam, si nec contorquere quidem huc
& illuc oculos liceret!

Jam durum est habere quempiam, cui obtemperes? Quid habere multos ejusmodi? quid obvios quosque tot nancisci censores rigidissimos, tot severos Judices, tot obrectatores miseræ juventutis? Hilarus es, comis, festivus, ut fert ætatis nostræ conditio? invenias, qui te levem, turbidum, etiam amentem dicat. Gravitatem quandam affectas præter ætatem? morosus, difficilis, obscurus haberis. Garris ingeniosè, suaviter arrides, comiter blandiris? callidus contumè, versipellis, astutus audies. Simplicior contra, urbanitates ejusmodi non sectaris? vix ac ne vix quidem vitabis arrogantiae nomen. Corporis cultum paulum negligis? sordidus es, impexus, obsoletus. Capillos identidem in cirros agis, & cyprio conspergis pulvere? politulum clamant, & in curandâ cute mollem ac delicatum. Quid facias? hoc est miseræ adolescentiæ fatum, ut seniorum cavillationibus obnoxia sit.

Mitto jam varias tempestates ac procellas, tot syrtes ac scopulos, tot fortunæ resstantis ictus, sine quibus tam longæ navigationis cursus non perficitur. Ecquis porrò tam felix, quis tot inter pericula tam industrius, ut navigiolum, quod singuli deducimus, non allidat vadis identidem, & triste aliquando naufragium non patiat? Scilicet per varios casus, per tot discrimina rerum tendimus in Latium, sedes ubi nunquam quietas liceat experiri.

Quid dicam de ipso otio, quod ætati nostræ non tam ad gratiam, quàm ad necessitatem concessum

cessum est? Ut parcè illud & avarè nobis impenditur! Ipsum verò ut difficili plenum labore, ut amarâ sollicitudine trajetum, ut luctu nonnunquam perturbatum ducimus! Quis cavendum sibi perpetuò non habet à speculatoribus oculis? quis tollere vocem sine periculo, quis rixari etiam amicè cum socijs impunè confidat? Ludimus enim verò? at quæ conditio vitæ tam misera, quæ ludo vacet omni? Ludimus? Interim quanta nos laboris seges expectat? Nam & hoc iniquum ferimus, quòd nunquam penitus feriari liceat; sed tantò gravior oneris moles soleat imponi, quanto longioris pars otij irrogata videatur.

Quid restat igitur, Judices, nisi ut æquitatem vestram obtester? Et quoniam nullum est aliud, quod polliceri mihi possim, nisi ab humanitate vestrà præsidium; ita me, precor, vestram in fidem & clientelam accipite vos, ut causæ meæ non tam Judices, quàm defensores experiar. Non huc attuli vobis, vel petitam longiùs, vel solertiùs adornatam, vel mentitam fucò, vel cerusâ medicatam; sed simplicem, sed nativam, sed destitutam ab arte, uno verbo, qualem ætas nostra ferbat, orationem. Si tam descriptam ad vivum miseræ juventuti sortem exhibuit, si nuda veritas in ingenuo illo, neglectòque cultu potuit placere; confirmate, Judices, suffragijs vestris tam legitimam de nobis opinionem; &, quam immeritò consanguinei mei sibi vindicant, hæreditatem, hanc mihi dulcissimum fortis nostræ solatium ad judicate.

DICASTUS *Judex.*

Non est hæc vel nova, vel insolita, vel parvorum

corum querela, Judices, ut in ea, quam seu ratio dederit, seu fors objecerit, vitæ conditione, miseros se & infortunatos clamitent. Nam quotusquisque hominum extitit, quem beatum vixisse sorte suâ reperias, & qui decurso vivendi spatio, de vita, tanquam de lauto convivio satur demigrârit? Porrò quàm frequenter vitio suo fiat, id verè bona pars hominum ut expostulet, vel si vivere contentos contigerit, quàm nequiter dissimulent, non est hîc locus, Judices, vel persequendi operosius, vel acerbius increpandi.

At qui suam modò sortem incusârunt tam graviter; quocumque tandem pacto id fecerint, excusatione saltem aliquâ non vacant; quibus tam ampla calamitatis illius suæ, quàm vel fingerent, vel revera paterentur, merces proposita sit. Audivistis, Judices, quid pro se quisque invicem dixerit; quàm nativis vividisque coloribus conditionis suæ miseras, vel veras, vel falsas adumbrârunt. Nemo eorum unus non disertus, non eloquens in propria causa visus est. Aded vel indisertum quemque necessitas erudit, & rudibus etiam atque imperitis spes lucri facundiam inspirat!

Nam quis expectâisset à milite, ut varios militiæ labores, casus, pericula, tam bellè, tam solerter, tam graphicè describeret? Subjecit enim verò vestris oculis perpetuam, quam ferre cogere, inter hostes, pugnas, strages, incendia, cædes, mortis imaginem. Non siluit, ut victus tenuis, vestitus asper, rarus somnus, frequentes vigiliæ, humi cubitus ferendus incumberet. Jam belli fructus miseros repræsentavit ad vivum: ut hic turpatas cicatricibus genas monstraret, iste

truncatas nares, ille effossos oculos, alter amputata brachia, alter contractis, aut etiam excisis pedibus, vestigijs incederet non suis. Accersit ad hæc rei domesticæ penuria, æris alieni gravitas, importuna creditorum molestia, & quid non?

Neque verò minùs graviter, nec minùs ingeniosè perorare visus est, qui proximas tenuit in dicendo partes, ut ipsius oratio non tam elaborata in mercatoris taberna, quàm in schola Rhetorum dicenda sit. Quas enim mercaturæ molestias non questus est? conditionis suæ obscuritatem, solitudinem continuam, commercij difficultates, maris pericula, naufragiorum acerbiteratem, debitorum injustitiam, & paria, cum bello, tum pace incommoda diligenter percensuit; ipsa, quod multò magis mirum est, dicentis actio, vis, res, dignitas admirationem peperit, ac plausum.

Quod ad Causidicum attinet, Judices, nihil est tam insolens, si proprijs in rebus tam disertus actor extiterit, qui in alienis solet tam facundus videri; si causam bonam feliciter pertractarit, qui vel malam agere non infeliciter potuisset. Habet enim verò ars illa, quam nos profiteremur, incommoda non pauca, quæ non levem querelarum segerem sufficiant. Postulat à nobis muneris illius, quo desungimur, ratio singularem in foro assiduitatem, indefessam domi diligentiam, patientiam in audiendis clientibus incredibilem, severam in tuendâ gravitate constantiam, quæ cum omnia diligenter Orator exposuit, tum non mediocrem ad persuadendum, quod volebat, vim habuisse visus est.

Verùm

Verùm ex quo, Iudices, pueros nacti sumus
tam ingeniosos, tam solertes, tam facundos?
Ut acutè garrivit Philomathus! ut egit comiter!
ut accommodatè ad persuadendum peroravit!
Quàm nativè contexit totam quotidianæ vitæ fe-
riem! quanto narravit cum lepore, quidquid fe-
rendum durius, aut gravius metuendum incum-
beret! Nulla, si quid ipsi credimus, servitus vide-
ri debet acerbior eâ, quam pueri patiuntur. A-
lieno vivere semper arbitrio, multorum repre-
hensionum esse perpetuò obnoxium; eos subire ca-
sus identidem, qui constantem etiam virum metu
percellant. Hæc sunt, quæ tam copiosè disseruit,
ut tantum non persuaderet, esse conditionem suam
omnium miseriam.

Quæ cum ita sint, Iudices, nihilque ad co-
gnoscentas penitus singulorum causas requiri pos-
se videatur, restat, ut feratis sententiam, & ad-
judicatâ alicui ex omnibus hæreditate, multitudi-
nem infelicitum hominum uno saltem capite mi-
nuatis. Mihi porrò, Iudices, quoniam illa lex
imponitur, ut aperiâ primus, quid sentiam: sic
exultino, vix solvi posse contentionis hodiernæ
difficultatem, quamdiu in pensandis, quas quis-
que patitur, molestijs versabimur.

Sunt enim ejusmodi varia cujusque fortis in-
commoda, ut facillè æstimari non valeant, nisi ab
ijs, qui eadem aliquando senserint. Nam quis tam
novit alieni mali pondus, quàm ille, cui feren-
dum illud ipsum incumbit? Igitur aliam ingredior
dirimendæ controversiæ rationem, quam, si vobis
ita videbitur, suffragio vestro probabit.

Est hoc mortalis vitæ fatum, Iudices, ut quo-
cumque

cumque fueris in statu positus, gravissimis incommodis subjaceas, quorum finis expectari nullus debeat, nisi qui vitam ipsam clauferit. Hinc illum ego reputo omnium longè miserrimum, cui longissimus vitæ cursus sustinendus sit; quid enim iuvat annorum accessio, Judices, nisi misérias multiplicat? aut quis diuturniorem cæteris sibi vitam audeat polliceri, nisi se ad graviolem molestiarum cumulum perferendum accingat?

Næ tui miseret me plurimum, infelix puer, qui primo in limine vitæ positus, immensum quoddam vitæ spatium respicias! Felices consanguinei, qui medio jam in cursu propioribus oculis metam intuentur; & ad eandem assequendam singulari alacritate festinant. Pergite porrò, ut cœpistis, ac si quid ultra laboris vobis exhauriendum superest, nolite deficere animis; *ô passi gratiora, dabit Deus his quoque finem!*

At nos, Judices, consolemur, quantum erit in nobis, infortunati pueri angustias, sustineamus ætatis teneræ imbecillitatem, & par viæ longiori viaticum sufficiamus. Nolite dubitare, quin Testatoris ea mens fuerit, ut Puerum hæredem institueret, cum miserrimo Consanguineorum suorum capeffendam hæreditatem reliquit. At maluit ille æquitati vestræ disceptandum id permittere, quod, si statuisset ipse, & imminuisset morientis desiderium, & inexhaustam odiorum rixarumq; inter Consanguineos segetem peperisset. Quare censeo, Judices, Puerò tanquam omnium miserrimo hæreditatem esse adjudicandam. Vos, æquissimi Judices, sententiam meam vestro calculo confirmate.

UTRA

UTRA PRÆFERENDA
SIT
STATURA MAGNA,

AN
PARVA?

CAUSA OCTAVA.

In genere Deliberativo.

ARGUMENTUM.

*Megalosomum inter & Micromorphum ,
hunc statura brevioris hominem, illum
excelsâ mole præstantem virum orta
contentio est , Uter utri corporis sta-
tus præferendus videretur. Quâ in
re cùm neuter alteri cederet , causa ad
Judices defertur.*

K 4 ACTO.

ACTORES

MEGALOSOMUS,

MICROMORPHUS,

MESOCALLUS Judex,

MICROMORPHUS,

QUam aggredior hodie pusillæ staturæ Apologiam, causæ, quæ mihi cum multis communis est, æquitati ne noceat, quod sit mea, Judices consultissimi. Declinate à me parvisper oculos; rem ipsam justis rationum momentis expendite. Nam quis ferat pusillos homines, naturæ compendium nunquam admirabilioris, quàm cum in exiguo collecta est, perpetuis infanorum joci ac cavillationibus impeti; nullum esse frigidorum dictorum modum, quocumque pusilli prodeunt, insurgere continuo inficetos homines, quibus si molem ademeris, ademeris omnia; quos meritò compares immanibus illis arboribus, quæ nihil ferunt hominibus utile; & ipsam luxuriantium ramorum altitudinem ad hoc efferunt, ut, superveniente tempestate, tristem ruinam patiantur, ventis luctantibus, aut Jovis fulmini ludibrium.

Ita planè, Judices, habet parva statura, unde vel contemnat proceram, vel eidem certè non invidet. Sic enim contendo, pusillos homines duplici plerumque laude præstare grandioribus. Si spectes animum, ingeniosiores sunt; si corpus attendas, sunt fortiores. Quæ duo dum ostendo breviter, intelligo sanè, & intelligunt
omnes

omnes, qui menörunt, non meam, sed multorum, qui huic iudicio interfunt, causam defendere.

Ac primò quidem, quis palmam ingenij, & dotes omnes, ingenij appendices, pusillis hominibus non concedat? Respicite, amabo vos, ad ipsam corporis conformationem. Crederes voluisse naturam parcitatem materiæ, ut sic loquar, felice ingenij venâ compensare. Virtus, ut ajunt, unita fortior; eadem per immensam molem diffusa emoritur propemodum, & vix ullum sui vestigium foras prodire patitur. Quis nescit vim ignis ex ardenti fornace prorumpentis, aut è tormento bellico mille evomentis neces? unde autem tanta utrique efficacia, nisi quia utrobique ignis stipatus & compressus in angustiore loco, nihil deperdit insitæ virtutis, sed actuosam, quã pollet, vim totam exerit.

Non aliter ignei spiritus, qui motus illos celeres efficiunt, unde effervescit ingenium, si latiore in corpore habitent, segniores habent impetus, & in ipsâ domicilij sui vastitate consopuntur. Sed quid rationibus opus est, ubi loquitur experientia? Quoties enim vero videre vobis licuit, Iudices, homines illos, seu potius colasos, in quibus nulla erat mica salis, homines obesâ nare, segnes, testudineos, plumbeos? Conferre hos stipites cum Pygmæis illis, ut vocant, nanis, pumilionibus, & si quod præterea nomen in nostrum contemptum invenerunt; statuite utrosque in circulis; illis hæret aqua ubique; hi vel in sicco reperiunt, unde bibant ad ebrietatem; illi nihil argutum, nihil ingeniosè, aut feliciter inventum afferunt; hi jocos innocuis cætus exhilarant;

K 5

hau-

hauriunt in divite ingenij sinu, unde locupletent egenos; salit ubique ingenij fons, condiunt, profunduntque omnia exquisito facetiarum lepore, In illis colossis deficit animus longiore tanquam itinere fatiscens; in nobis nullo negotio à capite ad calces permeat, diffunditque spiritus sui vicarios, qui nusquam sinunt materiam, si qua in nobis est, pigro situ torpescere. Parcite vos, penes quos educantur pueri, parcite motibus infitis, qui foras erumpunt; non se teneri patiuntur. Non vos equidem dixerim inimicos ingeniorum, quorum natura constat ex motu; sed parcite multare naturam, cui vos ipsi tantum debetis; meminertis vos ipsos, si quid à vobis olim pueris peccatum est, simili motu peccavisse.

Natura ubique sui similis, Judices, ut in hominibus, sic in belluis quoque, parvæ moli favens, majora miracula gaudet exhibere. Quid dicam de Formicis, de Apiculis, quarum labor admirationi est omnibus? quid de Simijs, quos, si solertiam attenderis, minùs distare dixeris ab homine, quàm nonnulli, qui humanam speciem gerunt ab ipsis discrepant. Jam inter volucres, Philomelæ, Psittaci quid non habent? illæ ad concentus suavitatem, voluptatémque aurium, hi ad imitandas hominum voces, garrindámque eo modo, quo multæ mulieres non meliùs? Adeste, qui stupetis magnitudinem, prædicate, & si Superis placet, jactate famosum auriculis Arcadiæ pecus. Dicam paucis, & dicenti, credo, assentientur quotquot erunt cordati viri. Efferant magnitudinem suam, per me licet, Gigantes spectaculo nati; quibus hoc unum concessit natura, ut insolenti proceritate teneant populorum multitudinem, mulierculas & pueros terreant: nos ingenio contenti,
asper-

aspernabimur clamores eorum, qui pergunt deinceps illudere parvæ staturæ, quam tanto fœnore eadem natura compensavit. Quæ cum ita sint, superest, Auditores, ut ad ingenij laudem accedat etiam in Pusillis hominibus laus fortitudinis, quæ pars est Orationis altera, quam breviter concludo, si favere pergitis.

Fortitudinem cum appello, Judices, intelligo virtutem animi magis quam corporis, contentam illam non immanitate membrorum, sed firmâ organorum conformatione, robore nervorum, atque inprimis calore quodam acriore, qui spirituum ultrò citròque comitantium proprius est. Age verò; ubi isthæc omnia reperias? an in laxâ & diffusâ partium compage, quæ vel non accipit spirituum copiam, vel acceptos finit effluere? an in mole contractiore quidem, sed suis ritè organis affectâ, cujus spatium breve, non tamen iniquum, faveat celeri commercio spirituum, qui simul ubique adsint, foveant organa, nervos alant, toti denique corpori masculinum robur addant & semper novum. Vestram fidem, Auditores, quid non expectandum ab homine sic informato, dum vasta illa corpora nihil afferunt ad tolerandos labores, præter molem egenam virtutis, suo ipsius pondere fatiscentem. Ut in illo scintillant oculi, & corda quatit vigor entheus! ut contra in alijs languent intermortua lumina, & cor anhelum virtus deficit! In illo spirat fortitudo; in his segnities & ignavia: ille convalescit præsentem periculo; hi pallefcunt: ille occasione datâ superat expectationem sui; his virtus garrula in ventos abit.

Sed verba damus, inquiet adversarius; placet

cer

cet igitur verba rebus confirmare, vel potius rationes exemplis. Cui non auditum de Alexandro illo Macedone, cui orbis totus angustus videbatur? Talis tantusque tamen cum foret

Magnus Alexander, corpore parvus erat.

Cur non liceat profanis sacra miscere? an non ingens ille Philistæus à puero Davide prostratus est? Sed cur tam ex longinquo exempla repetimus, cum habeamus in publicâ Europæ luce emicantem, sacris pariter ac profanis Oratoribus laudandum serenissimum Burgundionum Ducem, Persarum victori staturâ corporis parem, Davidicæ fidei & pietatis æmulum, nec Cæsare nec Davide ullis virtutibus inferiorem,

Eant nunc nostræ staturæ contemptores, quam certè in tam Augusto Principe Marleborchius, & ipse cum suis immanibus Germanis Eugeniis reverentur. Nos naturæ gratulabimur, quæ molem illam inutilem & importunam nobis negavit, ut melius aliquid largiretur. Patrono Burgundo Principe discemus excolere ingenium, & veram virtutem, quæ sola ad germanam gloriam iter est, consecrari.

MEGALOSOMUS.

Non hodie primùm, Iudices integerrimi, in sito quodam puncti livoris stimulo, pusilli homunciones adversus proceræ staturæ viros armâ virisque suas decertando voluerunt experiri. Ipsorum jampridem majores Pygmæi, apud Poëtas famosissimi, in ipsum insurgere Herculem, eumque laceßere armis imparibus non dubitârunt, quos ille ludens clavæ solius obtentu perterritos vertit
in

in fugam, & confidentiores inter ceteros temeritatis in pœnam suâ in capsâ conclusit. Tamen ecce prodit aliquis ex eorum nepotibus, non in Herculem unum, sed in omnes excelsæ stature viros pugil impudens; & in eos, quos revereri debuisset, rursus insurgit. Quo in certamine utinam Herculem alterum præstare me possim! Et præstarem utique, Auditores, si manu & clavâ, non ingenio ac linguâ certandum esset. At quoniam unius ingenij viribus tota dirimi hodierna controversia debet; non possum, quin reformidem tantum tam parvo in corpore adversarium, qui ingenitæ, si Superis placet, solertiæ conscius, quam nullo rationis præsidio niti causam fenserat, hac saltem parte putavit esse fulciendam.

Verùm quid profecit ille, dum se oratione tam longâ torqueret, dum voce ac lateribus tantum contendere visus est? Non est ejusmodi quæstio illa, quam agitamus, Judices, ut eruditis ex reconditori doctrinâ argumentis probari egeat; non est ingenij acies pertundenda vehementiùs, ubi de exteriori corporis formâ certatur: soli oculi consulendi sunt; & quemadmodum absurdum videretur, si quis rationis judicio vellet expendere, utrùm præstaret dubio pede incedere, an firmo; gibbosum esse, an rectum; ita non minùs ridiculum videtur, ad rationis trutinam & judicium revocare, utra præstet, pusilla statura, an magna.

Judicent igitur oculi, quorum est hac in causâ ferre judicium. Sed quid dico judicent? an non sententia jam lata videtur esse; quandoquidem habemus ab oculis impressam hanc animis nostris cogitationem, magna parvis longè esse præ-

præ-

præponenda? Hæc est enim infita nobis rerum notio, non studio vel labore parta, sed nata nobiscum & longo usu confirmata; ut quidquid humile esset & parvum, contemptu, quidquid sublime & magnum, admiratione dignum censeremus; & vicissim, quidquid videretur contemnendum, parvum ac tenue, quidquid laudabile, id continuò magnum vocaretur. Hinc tardius ingenium aut simplicius, tenue, exiguum solemus appellare; acre & excellens nunquam definitur rectius, quàm si magnum dicatur. Hinc si quid videtur præstare cæteris, id laudatur ut magnum; sic magnus Princeps, Dux magnus, Imperator magnus dicitur. Sic Regi nostro dignum tot præclaris facinoribus, tot victorijs ac triumphis cognomen Europa cum quæreret, nullum præstantius excogitare potuit, quàm si eum Magni nomine insigniret; quem cum Ludovicum Magnum appellavit, non inferiorem meritis mercedem visa est contulisse.

Sed quid provocamus ad hominum fidem, qui Dei ipsius testimonium habeamus? Nam cum æquissimus rerum æstimator Deus populo suo Regem vellet imponere, eum præ cæteris imperio dignum putavit, qui magnitudine corporis præcelleret. Neque id verò populus ipse non sensit, qui postquam Saülem in mediâ turbâ constitutum, reliquis omnibus, *ab humero & sursum*, ut Scriptura loquitur, eminere conspexit; continuò quasi nihil aliud ad regiam dignitatem requireret, Saülem unanimes voce Regem salutavit.

At quoniam adversarius ille meus mentionem fecit de Alexandro, quem corpore parvum sibi gratulatur extiuisse; attendat, quæso, quantum

tum ipsi laborandum fuerit, ut hanc corporis humilitatem animi celsitudine corrigeret. Avulsus ille patriæ de sinu disjunctissimas terras peragravit, penetravit ad Arabas & Indos, domuit gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, potentissimos delevit exercitus. Quid porro tanto bellorum apparatu, tantâ contentione præliorum, tam insatiabili vincendi cupiditate persequeretur? Id unum, Judices, ut, qui magnus esse non poterat, magnus saltem diceretur; & quem parvum natura fecerat, magnum fama prædicaret. Quid dicam, nihil tam obfuisse eidem Alexandro quàm corporis molem exiguam, quâ factum est, ut debitos totius orbis triumphatori honores non ferret, &, neglecto Rege ipso, Sisigambis salutarer Ephessionem, quia formâ corporis erat Alexandro præstantior?

Et mihi jam laudabitur exigua moles corporis, aut etiam sublimioris staturæ dignitati anteponenda prædicabitur, quæ sola negavit Alexandro reverentiam, quam conspirantes totius orbis nationes ultrò deferebant?

Quis autem id miretur in hominibus, quod ne bestiolæ quidem ipsæ ignorarunt? Ita enim accepimus ab ijs, qui res naturales curiosius investigarunt, toti Apum Reipublicæ, eum præesse regem, qui corporis mole major sit. Possum itaque, ut olim Salomon pigros homines ad fornicam, tanquam ad laboris magistram, sic vos homunciones ad ingeniosissimam Apum rempublicam remittere, ut ab ijs tandem aliquando perdiscatis, quantum Statura nostra præitare vestræ dicenda sit.

Atenim reclamât Adversarius: sagaci valent
inge-

ingenio pusilli homines; esto hoc ipsis relinquamus, qui cætera abstulimus. At quibus in rebus vim illam ac perspicaciam ingenij sui exerunt? Dicamus quod res est, Judices: hoc illis prout videmus, evenire, ut quod ex ipso nomine sonat, pusilli homines pusillos quoque sensus habeant, minuti homunciones minutulis rebus occupentur.

Quid quodd iracundi plerumque morosi, impotentes, eoque contumeliosi magis, quodd, cum vires desint, linguæ præsidio atque acerbitate tueri se ac defendere contendant; omnibus molesti, sibi ipsi displicentes, qui se suumque supplicium quocumque circumferre sentiant. Ita enim tenuitatis suæ sibi conscij sunt, ut quoties ridetur, toties derideri se suspicentur, nihilque in eos durius jactari possit, quàm si homunciones appellentur.

Sed hic finis dicendi sit, Auditores; festio me abreptum longius & dixisse plura, quàm proposueram. Hoc saltem adversariis detur solatium, ut contra eos non nisi grandi oratione dici potuisse videatur.

MESOCALLUS

Ortam de staturâ magnâ ac parvâ contraversiam dirimens.

Lubricum penitus ac periculosum contraversiæ genus hodie nobis incidit, quam dirimere, nec sit obvium satis, nec decidere, si quis fortè locus se obrulerit, tutò liceat. Certant utrinque paribus animis nobilissimi pugiles; neque tam agunt

agunt causam privatam ac suam, quàm communem ac publicam tuentur. Hic staturæ pusillæ defensor, ille corporis excelsi vindex insurgit. Validis ambo momentis & gravi rationum pondere primas sibi vindicant.

Quid agam, Iudices, aut quid vos potius putatis esse statuendum, quorum sententijs tam difficilis contentio dijudicanda permittitur? An favebitis Pusillis hominibus, quos Orator non indertus, nec tenuis aut exiguus in dicendo commendavit? At reclamabit continuò grandiorum hominum patronus, cujus Oratio staturæ suæ dignitati atque amplitudini tam bellè respondit. An patrocinio vestro genus istud hominum dignum videbitur, quos parca nimium aut avara etiam natura formæ præstantiâ ac majestate destituit? At quibus illa consuluit impensius, ijdem quanto jure suo postulant suffragantis sibi naturæ judicium comprobari? An demum æquum censebimus, quod Pusilli homines tam accuratè defendunt, staturæ brevioris vitium fortitudinis & ingenij laude, quâ præstant, abundè compensari? At quàm iniquo ferant animo, qui proceram corporis molem nacti sunt, fortitudinis & ingenij palmam nullo suo merito sibi abrogari?

Quòd si mutatis contrarias in partes sententijs, excelsam corporis figuram judicabitis humili esse præferendam; quales in totâ parvorum hominum gente tumultus ac turbas excitabitis! Non sunt naturâ suâ patientes probri, quotquot sunt formæ brevioris homines, & quanto cupidius decus ac laudem affectant virtutis ingenitæ conscij, tantò secum agi putant iniquius, si deteriores opinione suâ sensus experiantur. Ergo

L

quis

quis laceſſat eos impunè , quos acuit æmulationis contemptus atterit, repulſa ipſa accendit ac provocat? Non ego periculoſius putem irritare totam Apum rempublicam , & in ſolicitos earumdem labores palàm involare, quàm ſubire iſtorum hominum invidiam, quibus nec ſtimulus deest ad pungendum , nec multitudo , quæ vim oppugnationis ſuppleat ac compenſet.

Tamen decidendum hodie inter rixantes grave litigium eſt, & vel alterius partis offenſione, cauſa finienda. Id ipſum quàm oſeroſum debet videri; dum utrinque ſtaturæ excelsæ pariter ac parvæ commoda circumferuntur? Hic figuram brevem ſic extulit, ut excelsis corporibus non putet invidendum; aded gratulatur ſibi paritatem materiæ tanto cum ſcœnore fuiſſe compenſatam; ut plus ingenij, plus artis ac ſolertiæ naturæ parvæ moli indiderit, quàm grandiori videatur tribuiſſe. At unde reponit alter ſibi hoc vindicat homuncio tanquam ſuum? aut quibus argumentis id evincit? An quòd beſtiolis quibusdam, an quòd apibus ac formicis ineſt inſita quædam induſtria? an quòd Piſſitaci bellè garriunt, Philomelæ ſuaviter modulantur? magnum enim verò gloriandi argumentum! urget idem acriter, quod ab inſectis, quod ab aviculis depromitur. Videant puſillæ ſtaturæ defenſores, ne, quam ſibi arrogant ingenij laudem, illa corporis ſui tenuitatem non excedat, neque, niſi minutulis in rebus, ingenioſi inveniuntur!

Alterum eſt, quo nituntur, defenſionis genus homines conſcij ſuæ tenuitatis, ut fortitudinem rebus in ſuis numerandam arbitrentur. Nimirum, inquiunt, parvo in corpore contracta videtur

dum expatiandi liberiùs locum non habet, perpetuo retinetur in nisu, & angustioribus in membris novum semper vigorem exerit, quo majora corpora, propter immensam hospitij capacitatem, destitui necesse est. Hinc, si quid illis creditur, parvo Davidi tantum adfuit roboris, ut immensum Gigantem prostraverit: hinc Alexandro Macedoni, quem parvo corpore extitisse narrant, vis illa, quam attonitus orbis revereri visus est. Hinc ille metus, quo Burgundi Principis ad aspectum immanes Germani percelluntur.

At neque vim argumenti illius extimuit grandiorum corporum patronus. Enimverò quis existimet, magnum corpus minùs esse idoneum excipiendo robori, quàm parvum, aut fortitudinem minùs decenter in grandi domicilio, quàm in tenui habitare? Ergo, si quid Oratori pusillo creditur, destruenda sunt ingentia palatia, quæ majestatem Principum tam bellè decorant, ut in angustis ædibus concludantur. Erit parvus onyx nardi pretiosi ampliori cado præferendus? Commendantur Gigantis victor, domitor Asiæ, & utrique nihilo inferior Dux Burgundionum, in quibus brevitatem staturæ animi magnitudo compensavit; esto: at exempla ista tantò illustriora sunt, quantò rariora; nec afferuntur in mediùm, nisi ut, quod fateri nemo dubitat, Pusillos homines ab eximiâ fortitudinis laude non excludi penitus, ostendatur.

Hæc sunt, Iudices, quæ proferuntur utrinque Pusillæ atque Excelsæ staturæ adjumenta. Jam expectatis, ut ego, pro commissâ mihi provinciâ, statuam aliquid vestris deinde sententijs, aut emendandum, aut confirmandum. Ego, ut meo muneri faciam satis, neque sic assentiar excelsæ

L. 2

staturæ

staturæ defensoribus, ut breviorē contempisse videar: neque sic favebo parvæ staturæ patronis, ut grandiorē damnandam esse crediderim. Absit enim verò, ut assentator putidus dissimulem in utraque, quod vitiosum est; aut fastidiosus contemptor, quod laudandum sit, velim elevare. Habent Magni pariter ac Parvi, quod extollas, nec deest ipsis vicissim, quod emendes. Valeant immanes illi Colossi, qui nihil habent, præter insulsam proceritatem, quod ostentent. Faceant Puffilli homunciones, qui figuræ suæ brevitatem nullâ commendatione redimunt. Imò nec ipsa corporis magnitudo, quantumvis aliunde commendabilis, placeat, si modum excesserit, & Gigantem æmuletur. Multò minùs probetur figuræ brevitatis, fortitudinis atque ingenij laudibus redempta, si ad Nanos accedat.

Igitur, ut contentionem hanc totam paucis dirimam, & oratio nostra, quæ brevior videri non debet, intra justos magnitudinis limites coercetur, sic statuo. Laudetur in homine illa statura corporis, quæ nec tam modica sit, ut præstantiâ ac dignitate careat; nec tam excelsa, ut monstruosa videri possit.

LIBER